

Revista ECONOMICA

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

**Un imperativ
al dezvoltării
economice**

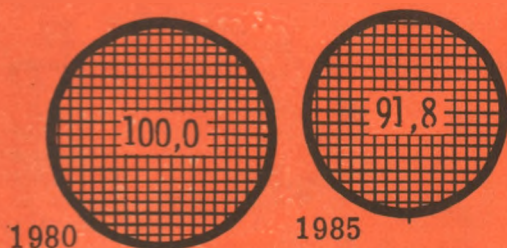
**REDUCEREA
CONSUMURILOR
ENERGETICE**

COORDONATE ALE GOSPODĂRII RAȚIONALE A RESURSELOR

REDUCEREA CHELTUIELILOR LA 1000 LEI PRODUCȚIE MARFĂ

- în procente -

ÎN INDUSTRIA REPUBLICANĂ

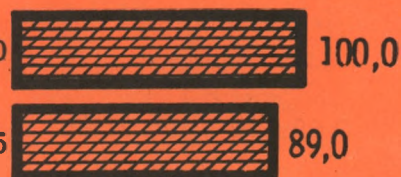

ÎN AGRICULTURĂ

ÎNTEPRINDERI AGRICOLE DE STAT

STAȚIUNI PENTRU MECANIZAREA AGRICULTURII

ÎN CONSTRUCȚII-MONTAJ

ÎN TRANSPORTURILE DE FOLOSINȚĂ GENERALĂ

- Economii prevăzute a se realiza în industrie prin reducerea cheltuielilor totale la 1000 lei producție marfă cu 8,2% și a cheltuielilor materiale cu 6,3% se ridică în actualul cincinal la aproape 200 miliarde lei.

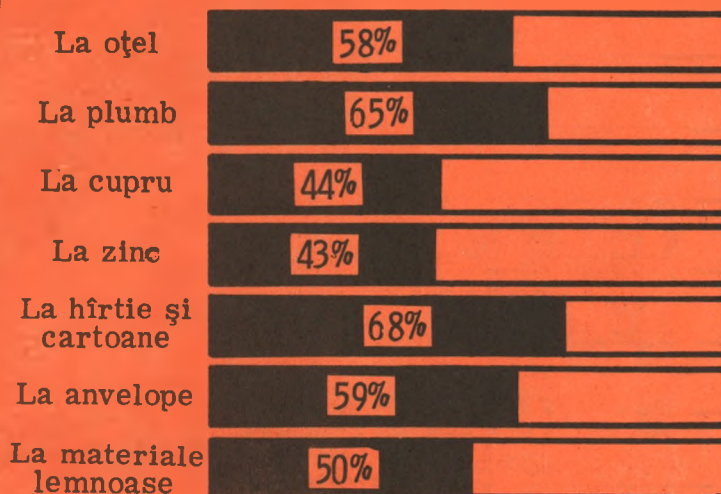
VALORIFICAREA SUPERIOARĂ A RESURSELOR MATERIALE

Creșterea indicelui de valorificare a materiilor prime de bază și energiei pe ansamblul industriei

- în procente -

PONDEREA MATERIALELOR REFOLOSIBILE ÎN CONSUMUL INTERN DE MATERIALE VA REPREZENTA ÎN ANUL 1985 :

Pînă la sfîrșitul anului 1985 România își va acoperi din resursele interne :

- 82% din energia primară consumată
- 90-98% din necesarul de cărbuni, cocs metalurgic, laminate și țevi
- 80-90% la plumb și zinc
- 100% la aluminiu
- circa 80% la fibre și textile

- Valorificarea materialelor refofosibile va reprezenta pe întreg cincinalul 1981-1985 peste 126 miliarde lei, cu 60% mai mult decît în perioada 1976-1980.
- Piesele reutilizate în anul 1985 vor atinge valoarea de aproape 12 miliarde lei, cu 41% mai mult decît în anul 1980, asigurîndu-se astfel aproape 20% din necesarul de piese al economiei.

Un imperativ al dezvoltării economice

REDUCEREA CONSUMURILOR ENERGETICE

F OLOSIREA rațională a resurselor energetice, reducerea constantă a consumurilor constituie o necesitate primordială în economia noastră. Această problemă se pune cu atât mai mult în perioada sezonului rece, când consumul de energie la nivelul economiei este situat la cotă maximă (perioada de vîrf de iarnă solicită un plus de sute de mii de MWh). Pe de altă parte, trebuie ținut seama că hidrocentralele, care au o pondere însemnată în producția totală de energie a țării, nu-și pot folosi întreaga capacitate instalată din cauza lipsei de apă determinată de seceta prelungită din ultimii ani (lacurile de acumulare fiind în bună parte secătuite), iar o parte din agregatele termocentralelor nu au atins încă parametrii proiectați. Este evidentă în această situație necesitatea adoptării unor măsuri operative în toate sectoarele economiei pentru un consum rațional de energie, pentru atragerea în circuitul productiv a tuturor resurselor energetice refolosibile.

Recentele măsuri adoptate de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., în ședința din 1 noiembrie a.c. pentru normarea consumurilor de materii prime, materiale, combustibil și energie, au în vedere optimizarea consumurilor la nivelul întregii economii naționale, buna gospodărire a resurselor materiale și îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale a întreprinderilor. Iată, așadar, reafirmată necesitatea ca fiecare întreprindere să reducă consumurile de materii prime, combustibil și energie; cu cât consumurile de resurse pe unitate de produs sînt mai reduse, cu atât se asigură o mai bună aprovizionare tehnico-materială, costurile produselor sînt mai mici, sporind în schimb considerabil eficiența economică

Încadrarea în normele prevăzute

SE CUVINE a fi subliniat faptul că, în anii din urmă, ca urmare a masivelor investiții alocate de stat, au fost puse în funcțiune o serie de noi obiective energetice, iar altele au fost modernizate și dezvoltate, fapt ce a făcut ca puterea instalată să crească continuu. De asemenea, se află în construcție alte importante obiective, ceea ce va face cu puțință ca pînă la finele actualului cincinal producția de energie electrică a țării să atingă peste 76 miliarde kWh.

Această avuție națională, pentru care s-au investit mari sume de bani, se cere a fi cât mai judicios folosită, astfel încît nevoile economiei și ale populației să fie satisfăcute în cît mai bune condițiuni. Dificultățile care se evidențiază mai puternic în perioada de toamnă-iarnă, cînd consumul cunoaște o creștere accentuată, pot fi depășite în măsura în care **spiritul gospodăresc și economisirea devin o cauză a fiecărei unități economice, a fiecărui cetățean**. Economisirea, așa cum a dovedit-o practica, este calea cea mai sigură și eficientă de a acoperi cerințele de energie în tot cursul anului și, îndeosebi, în perioada de vîrf.

● Economisirea unui singur kilowatt-oră echivalează cu producerea a :

- 1,5 kg oțel în cuptoare electrice
- 1,5 mp țesături finite din lînă
- 7 kg de paste făinoase
- 8 kg de îngrășăminte complexe
- 12 kg de ciment

Acțiuni multiple în acest sens se cer desfășurate, în primul rînd, în marile unități industriale la care energia electrică are o pondere ridicată. Avem în vedere unitățile producătoare de aluminiu, metal, îngrășăminte chimice, materiale de construcții, petrochimia, unitățile producătoare de energie etc. Măsurile întreprinse în decursul anilor pe baza programelor prioritare stabilite în fiecare din aceste domenii au condus la reducerea — în unele cazuri substanțială — a consumurilor energetice. Sigur, prin aceasta nu s-au epuizat nici pe departe rezervele încă destul de însemnate ce există în fiecare unitate, fapt pentru care se cer noi eforturi de depistare a acestora.

În acest domeniu, un bun exemplu asupra modului cum acționează îl oferă colectivul Întreprinderii de aluminiu din

Slatina. Unitatea, prin specificul său, se numără printre cele la care energia electrică are o pondere mare în cheltuielile materiale. Pentru a reduce consumul de energie pe tona de aluminiu realizat au fost concepute și promovate o serie de măsuri tehnico-organizatorice precum și noi tehnologii. Între acestea, de cea mai mare eficiență s-a dovedit introducerea calculatoarelor de proces care rezolvă simultan parametrii de funcționare pentru toate cuvele de electroliză. În aceste condiții **fiecare tonă de aluminiu se realizează cu 200 kWh mai puțină energie electrică** în două din principalele hale unde au fost introduse calculatoarele de proces. Aplicarea și a altor măsuri — ridicarea calității anozilor ce se execută tot în unitate, îmbunătățirea activității în sectoarele de reparații și întreținere a utilajelor, reducerea iluminatului prin extinderea celui fluorescent, asigurarea etanșeității și eliminarea tuturor posibilităților de scurgere a agentului termic din instalațiile

● Reducind cu un kilowatt-oră consumul de energie electrică pe tona de produs în industrie se pot economisi, pe plan național, în cele două luni pînă la sfîrșitul acestui an (cifre estimative) :

- oțel — 2,5 milioane kWh
- ciment — 3 milioane kWh
- aluminiu — 50 000 kWh
- fibre și fire sintetice — 65 000 kWh

interioare de încălzire etc. a permis ca în perioada ce a trecut din acest an, fiecare tonă de aluminiu să fie realizată cu un consum mai mic cu 5kWh față de normă. Pe ansamblu întreprinderii, economia consemnată se ridică astfel la 1,3 milioane kWh.

Acțiuni importante pentru raționalizarea consumului de energie au fost întreprinse și la Combinatul de utilaj greu Iași. În urma unor studii au fost depistate cauzele unor consumuri peste prevederi și, în consecință, au fost aplicate măsuri care permit economisirea lunară a peste 200 MWh. Între măsurile luate se numără : ● îmbunătățirea tehnologiei de elaborare a oțelurilor vidate și înalt aliate ● optimizarea funcționării cuptoarelor cu inducție prin reducerea timpilor de elaborare a șarjelor ● îmbunătățirea fluxului tehnologic de turnare și forjare în scopul evitării încălzirii repetate a materialului de prelucrat ● punerea în funcțiune a stocatoarelor de oxigen în timpul nopții etc.

Tot datorită preocupărilor permanente pentru gospodărirea rațională a energiei, și alte unități — între care Întreprinderea de lianți Deva, Combinatul de produse sodice Ocna Mureș, Întreprinderea „Dunăreana“ Giurgiu, Întreprinderea de utilaj, piese de schimb Suceava, Autocamioane Brașov, I.O.B. Balș, C.P. Pitești — reușesc, lună de lună, să obțină importante economii. La „Dunăreana“ — Giurgiu, de pildă, numai prin înlocuirea totală a iluminatului incandescent cu cel fluorescent, realizarea unor luminoare în plafonul halelor pentru folosirea maximă a iluminatului natural, corelarea menținerii sub tensiune a transformatoarelor de putere absorbită în procesul tehnologic etc. se economisesc în fiecare lună peste 200 MWh energie electrică.

Sînt însă situații cînd consumurile prevăzute sînt cu mult depășite. Bunăoară, la Combinatul metalurgic Tulcea, în vreme ce la unele sortimente de feroaliaje (feromangan, siliciu metalic etc.) se înregistrează, lună de lună, reduceri considerabile ale consumului energetic pe tona de produs, la altele — ferocrom și ferossiliciu — depășirile sînt foarte mari. Pentru realizarea unei tone de ferocrom, de pildă, se consumă în plus 1,5 MWh, față de norma de plan. Cauza unei astfel de situații rezidă în faptul că, la secțiile unde se produc aceste sortimente cuptoarele funcționează la libera apreciere a celor ce le deservesc; cantitățile de minereuri nu se introduc în cupatoare așa cum prevăd tehnologiile de fabricație, ci se apreciază după ochi; instalațiile de dozare cu care sînt dotate respectivele secții nu funcționează de cîtiva ani.

În alte mari unități industriale (Combinatul siderurgic Galați, Întreprinderea „Laminorul“ — Brăila, Întreprinderea de sîrmă și produse din sîrmă Buzău, combinatele chimice din Craiova, Turnu -Măgurele, Călarăși și Slobozia, Combinatul de

Gradul de realizare a producției de energie electrică și termică la autoproducători pe trim. III 1983, prin valorificarea resurselor energetice refolosibile

Unitatea	mil. kWh
C.E.T. Hunedoara	+ 5,9
Întreprinderea „Grivița Roșie”-București	+ 0,97
Întreprinderea de antibiotice Iasi	+ 1,0
Întreprinderea „Carbosin”-Cluj	+ 1,6
C.C.H. Dej	+ 5,13
Combinatul „Victoria”-Călan (suflante)	-15,9
Combinatul siderurgic Reșița (suflante)	- 3,9
C.P. Pitești	- 9,65
C.I.C. Arad	- 2,57
C.C.H. Zărnești	- 8,5

Îngrășăminte azotoase Tr. Mureș, Întreprinderea de piese turnate Cîmpina, Combinatul de articole tehnice din cauciuc Pitești, Întreprinderea de vagoane Caracal etc.) consumul energetic continuă să se mențină ridicat: numai în luna octombrie a.c., aceste unități au consumat fiecare, în plus peste cotele repartizate, de la 150 000 kWh pînă la 13 milioane kWh. Cauzele care au determinat aceste consumuri ridicate de energie sînt diverse: menținerea în funcțiune a unor instalații tehnologice cu randamente scăzute, nerealizarea modernizărilor la instalații, agregate și procese tehnologice, reparații de slabă calitate, conducerea necorespunzătoare a proceselor de ardere la cuptoarele tehnologice și la cazanele de abur și apă fierbinte, nerealizarea unor izolații adecvate la conductele de transport și distribuție a energiei electrice etc.

Depășirea consumurilor stabilite prin cotele de repartiții la aceste unități cit și la altele conduc la perturbarea echilibrului balanței energetice a țării și, prin aceasta, la necesitatea impunerii de restricții. Dar consecințele nu se opresc aici. Consumul suplimentar de energie determină costuri mai ridicate, penalizări, ceea ce are influență directă asupra nivelului rentabilității întreprinderilor, asupra nivelului de retribuție a personalului muncitor. Ținînd seama de actualele condiții toate întreprinderile, centralele industriale trebuie să acționeze de așa natură încît, în cel mai scurt timp, să se alinieze nivelului cotelor repartizate, asigurînd prin aceasta necesarul strict de energie pentru întreaga economie.

Cum se înfăptuiesc obiectivele cuprinse în bilanțurile energetice ?

INTOCMIREA în fiecare întreprindere a bilanțurilor energetice, reactualizarea lor în funcție de modificările întreprinse în procesele tehnologice au drept scop evidențierea tuturor resurselor energetice disponibile cit și a măsurilor preconizate, în vederea reducerii consumurilor, atragerii în circuitul productiv a tuturor resurselor energetice refolosibile. În condițiile în care acțiunea de întocmire a bilanțurilor, de menținere a lor în actualitate este privită cu toată răspunderea — măsurile preconizate prind viață, consemnîndu-se însemnate economii.

Din analizele efectuate de organele împuternicite pe linie de stat cu atribuții de control au rezultat o serie de deficiențe, îndeosebi în ce privește traducerea în fapt a unor importante măsuri ce se puteau solda cu reale efecte economice — economisirea energiei, reducerea pe această bază a costurilor de producție. Subliniem în această privință câteva din cauzele care reliefează însemnătatea ce o are realizarea propriilor măsuri:

- La **Combinatul petrochimic Borzești** — dacă măsurile de modernizare a instalațiilor cu catod de mercur, a instalației de electroliză II prin înlocuirea anozilor de grafit cu anodi de titan, de realizare a unei linii moderne de evacuare NaOH s-ar fi făcut în termenele prevăzute s-ar fi redus consumul energetic în fiecare lună cu peste 10 000 MWh;
- la **Combinatul siderurgic Reșița**, prin neaplicarea măsurilor de valorificare a rezervei de puteri de la grupurile Ward Leonard (de la Blumming) pentru compensarea energiei reactive, introducerea electrofiltrelor în locul multicicloanelor, nefinalizarea acțiunii de scurtare a traseelor benzilor nr. 4 și 15 de transportat mine-reu, neexecutarea automatizării funcționării ventilatoarelor de aer combustie de la oțelărie, nefinalizarea lucrărilor de montare a cazanelor recuperatoare la cuptoarele Martin etc., s-a ajuns la consumuri lunare suplimentare de energie de circa 1 500 MWh;
- la **Întreprinderea de mașini grele București**, prin realizarea la termenele fixate a măsurilor de contorizare a consumurilor electrice netehnologice, îmbunătățirea factorului de putere la nivelul unității și finalizarea altor prevederi din bilanțurile energetice s-ar fi putut economisi lunar peste 400 MWh;
- la **Combinatul de lianți și azbociment Aleșd**, numai prin

neutilizarea intensificatorilor de măcinare brută și fină în scopul creșterii productivității morilor se consumă în plus lunar circa 40 MWh etc.

Și asemenea exemple pot fi continuate. **Valoarea resurselor energetice refolosibile nevalorificate ca urmare a nerealizării măsurilor prevăzute în bilanțurile energetice pe acest an se ridică la mii și zeci de mii de MWh.** Dacă pe ansamblul economiei prevederile din bilanțurile energetice ar fi fost îndeplinite la termen, consumurile energetice s-ar fi redus simțitor și totodată o mare cantitate de energie ar fi fost atrasă în circuitul productiv. Ceea ce rezultă pregnant din situațiile prezentate este faptul că, în timp ce unitățile respective solicită de la sistemul național cantități sporite de energie, practic ele risipesc mari resurse, întrucît realizarea măsurilor preconizate de lichidare a neajunsurilor semnalate întârzie.

Problema care se pune este aceea de a crea o opinie fermă pentru fructificarea rezervelor, pentru perfecționarea tehnologiilor de fabricație, pentru raționalizarea transporturilor, pentru utilizarea cu maximum de eficiență a fiecărui kilowat de energie. Numai în asemenea condiții, alături de efortul energeticienilor de a spori producția de energie, se pot asigura condițiile pentru desfășurarea normală, cu eficiență, a întregii activități de producere a bunurilor materiale.

Măsuri complexe, eficiente

ȚINÎND seama de importanța și amploarea acțiunii de economisire a energiei electrice, de implicațiile asupra menținerii echilibrului balanței energetice și a sistemului energetic național, atît la nivel departamental, de ramură, cit și la nivelul fiecărei centrale și întreprinderi industriale au fost stabilite ample programe de măsuri, cu termene și responsabilități concrete, care au în principal menirea de a preîntîmpina risipa atît la producători cit și la consumatori.

În acest sens, deosebit de importante sînt acțiunile și măsurile întreprinse în vederea **terminării cit mai grabnice, în cursul lunii octombrie a.c., a tuturor reparațiilor planificate la grupurile energetice pe cărbune și punerii în termen a acestora în funcțiune.** În același timp, pentru asigurarea unei înalte valorificări a cărbunelui, cu consecințe asupra producției de energie și a menținerii în funcțiune a tuturor grupurilor pe cărbune urmează ca atît M.E.E. cit și Ministerul Minelor să nu mai admită sub nici o formă primirea, respectiv livrarea lignitului sub STAS-ul în vigoare, precum și a mixtelor din Valea Jiului sub 3 500 Kcal/kg.

Măsuri însemnate au fost adoptate și la consumatori pentru **aplatizarea vîrfului de sarcină dimineața și seara:**

- **oprirea instalațiilor și utilajelor care funcționează slab încărcate, producția acestora urmînd a fi preluată de celelalte instalații similare în funcțiune, prin încărcarea acestora la capacitate;**
- **organizarea procesului de producție astfel încît în orele de vîrf să funcționeze numai utilajele, liniile tehnologice sau secțiile care au funcționare continuă în toate cele trei schimburi, realizînd în această perioadă de regulă acele sortimente care necesită un consum minim de putere electrică;**
- **programarea funcționării cuptoarelor electrice pentru topit oțelul, pentru feroaliaje și tratamente termice sau alți receptori electrotermici care nu pot fi oprite total astfel ca fazele de consum maxime de energie electrică (topire, încălzire etc.) să nu coincidă cu orele de vîrf de sarcină;**
- **efectuarea reviziilor, reparațiilor curente și activităților de întreținere la utilajele tehnologice cu precădere în orele de vîrf (schimbul II);**
- **modificarea programului de funcționare a unităților economice astfel ca schimbul I să se termine cel tîrziu la orele 17, iar schimbul II să funcționeze între orele 22,00—7,00 etc.**

Pentru economisirea și folosirea rațională a energiei electrice și termice, unităților consumatoare le revin sarcini deosebite pe linia înlocuirii motoarelor și transformatoarelor electrice supradimensionate și funcționării în regim economic a tuturor receptoarelor de energie, cu evitarea mersului în gol, montării și menținerii în funcțiune a instalațiilor de compensare a puterii reactive, valorificării integrale a resurselor energetice refolosibile cuprinse în bilanțurile energetice etc. Prin toate aceste măsuri se preconizează reducerea cu aproximativ 20% a consumului general de energie. Problema care se pune acum este aceea ca, prin aplicarea lor, fiecare consumator să fie în mai mare măsură implicat în acțiunea de economisire a energiei electrice, contribuind în acest fel la degrevarea balanței energetice de un consum excedentar nerățional.

**Vasile BOESCU
Corneliu BĂRNEA**

Realizarea exemplară a sarcinilor de plan

Modernizarea și diversificarea producției

RIDICAREA nivelului tehnic și calitativ al producției, începând cu activitatea de cercetare, concepție și proiectare și până la fabricația propriu-zisă, trebuie să reprezinte pentru fiecare întreprindere și centrală industrială o preocupare primordială, cu atât mai mult cu cât de nivelul de realizare a acestui obiectiv depinde gradul de îndeplinire a sarcinilor de plan, a indicatorilor sintetici de eficiență.

Recent, Comitetul Politic Executiv al P.C.R. a aprobat **Programul privind îmbunătățirea nivelului tehnic și calitativ al produselor, reducerea consumurilor de materii prime și de energie și valorificarea superioară a materiilor prime și materialelor în perioada 1983—1985 și până în 1990.** Abordând într-o viziune complexă problemele îmbunătățirii calității produselor (alături din punct de vedere al caracteristicilor funcționale, constructive și de fiabilitate, cât și al celor economice — consum, productivitate, costuri) — programul asigură condițiile necesare ridicării pe o treaptă superioară a întregii activități economice, sporirii calității și tehnicității produselor, în condițiile îndeplinirii integrale și chiar depășirii prevederilor de plan. În cele ce urmează ne propunem să prezentăm experiența acumulată de colectivul de oameni ai muncii de la Întreprinderea de vagoane Arad pe linia creșterii gradului de înnoire a producției prin asimilarea unor produse noi, competitive, cu un înalt randament tehnic și eficiență economică sporită.

Creativitate — competitivitate — eficiență

PORNIND de la dezideratul realizării integrale a planului fizic de producție și, cu prioritate, a celui de export, care, în întreprinderea noastră, are o pondere de 80—90%, o preocupare constantă a constituit-o și o constituie în continuare **asimilarea unor noi tipuri de vagoane de marfă și de călători**, având parametri tehnico-economici competitivi, o calitate și fiabilitate superioare, pentru a răspunde cât mai deplin cerințelor beneficiarilor din țară și din străinătate.

În această acțiune amplă au fost angrenate însemnate forțe tehnico-ingenerești și muncitorești atât ale centrului nostru de cercetare științifică și inginerie tehnologică, cât și ale serviciilor tehnice, funcționale și din secțiile între-

prinderii. Efectul direct al măsurilor luate s-a concretizat în aceea că s-au creat condițiile necesare asimilării și realizării în timp scurt a oricărui tip de vagon de marfă sau călători contractat la export sau intern.

Potențialul creativ-productiv al întreprinderii poate fi ilustrat de comparația gradului de diversificare a fabricației până în 1975 și după această dată. În perioada anilor 1960—1975 se producea, de exemplu, un număr restrâns de tipuri de vagoane, în circa 4—5 tipuri în serii foarte mari, de ordinul miilor de bucăți pentru transportul mărfurilor de uz general și de mare volum; ca vagoane de călători se realizau 1—2 tipuri, de asemenea în serie mare. Începând cu ultimii 6—7 ani s-a trecut, pe baza condițiilor tehnice și organizatorice create, la **diversificarea considerabilă a producției de vagoane**, realizându-se anual circa 20—30 tipuri de vagoane de marfă și 12—22 tipuri de vagoane de călători (din care peste două treimi destinate exportului), în serii scurte și foarte scurte. Vagoanele fabricate în prezent sînt specializate pe genuri de mărfuri (transport cereale, minereuri, cărbune, sare, autoturisme, fosfați, containere, vagoane pentru siderurgie și altele), pe genuri de servicii (vagoane acoperite, descoperite sau platforme), cu grade diferite de complexitate (pe 2, 3, 4, 6 sau mai multe osii), avînd capacitățile de 80—100 t și viteze sporite de circulație.

Modificări calitative asemănătoare au avut loc și în structura vagoanelor de călători, caracterizată prin producerea de trenuri complete (în compunerea cărora intră vagoane clasa I și a II-a, vagoane restaurant, de dormit, poștabagaj, de încălzit trenuri etc.), climatizate, tropicalizate, capabile să circule în orice condiții de climă, de exploatare, ecartamente de rulare etc., dotate cu frînă progresivă care asigură exploatarea lor la viteze de pînă la 200 km/h. Un loc deosebit în acest sens îl ocupă fabricația vagoanelor care asigură funcționarea metroului din Capitală, realizate pe bază de concepție proprie.

În ansamblul acțiunilor întreprinse un loc deosebit l-au ocupat cele privind **creșterea rolului activității de cercetare și asimilare de produse noi.** Astfel, împreună cu centrul de cercetări de specialitate au fost elaborate proiectele vagoanelor reprezentative din care să derive tipurile concrete solicitate de beneficiari. Ca urmare, **gradul de tipizare a vagoanelor a ajuns în prezent la circa 55—60%**, creîndu-se totodată condițiile

necesare pentru scurtarea duratei de asimilare a noilor produse (de la 2—3 ani la 6—18 luni), pentru organizarea producției pe linii de fabricație etc.

S-a trecut, în același timp, în mai mare măsură la **asimilarea masivă a importurilor de completare**, ceea ce, pe lângă economia anuală de valută, cifrată la circa 10—15 mil. dolari, asigură și scurtarea considerabilă a ciclului de fabricație. La vagoanele de marfă, de exemplu, cu excepția unor elemente ale echipamentului de frînă, solicitate în mod expres de unii beneficiari, toate celelalte elemente și subansamble sînt realizate în prezent din producția proprie. Totodată, au fost organizate un atelier de prototipuri și peste 70 standuri de probe a principalelor subansamble de vagoane, în momentul de față fiind în curs de finalizare standul complex de rulat boghiuri și vagoane, care, dotat cu un modern calculator electronic, poate simula condițiile concrete de exploatare și verifica fiabilitatea vagonului supus probelor.

O atenție deosebită a fost acordată și **organizării producției în secții**, îmbunătățirii tehnologiilor de fabricație, ridicării calificării oamenilor, cu implicații favorabile asupra creșterii productivității muncii, reducerii consumului de metal, energie și combustibili, utilizării mai depline a potențialului tehnic și uman de care dispunem. În acest sens, se cuvine să menționăm câteva din tehnologiile de fabricație introduse în producție în ultima perioadă: execuția subansamblelor prin presaj greu, cu matrițe multiple, prin sudură automată și în mediu de CO₂ sau argon; utilizarea dispozitivelor automatizate și mecanizate prin sectorul de autototare etc. În momentul de față sînt în curs de finalizare două fabrici de bioxid de carbon, concepute și executate cu forțe proprii care, recuperînd gazele arse din secția forjă, vor asigura întregul necesar de CO₂ pentru procesele de sudură.

Un alt domeniu deosebit de important în care s-a acționat în ultimul timp a fost acela al **organizării fabricației de vagoane în flux continuu, pe tacte**, care, pe lângă o utilizare a suprafețelor de producție de peste 90—95%, a condus și la crearea simultană a 6—7 tipuri de vagoane marfă și a 3—4 tipuri de vagoane de călători (într-un ritm zilnic de 22—24 vagoane marfă și 1,5—2 vagoane călători). Modernizarea fabricației a fost împletită strîns cu **integrarea pe suprafețele și capacitățile existente** a unei game largi de repere și suban-

samble realizate anterior prin cooperare cu alte întreprinderi (articole din cauciuc, tablouri electrice, cilindri de frână, osii montate și boghiuri speciale, cadre de ferestre pentru vagoanele de călători etc.).

Ansamblul acestor preocupări a avut drept consecințe directe crearea unor condiții mai favorabile pentru realizarea sarcinilor de plan, reflectate și în îndeplinirea principalilor indicatori pe 8 luni din acest an. Astfel, planul producției marfă (care a crescut față de 1982 cu 11%) a fost realizat în proporție de 102,1%, iar cel al producției nete de 100,3%, în condițiile reducerii numărului planificat de personal cu 0,4%, a depășirii sarcinii de creștere a productivității muncii cu aproape 1%. În același timp, obligațiile contractuale scadente au fost onorate integral, creându-se condițiile necesare **devansării realizării unui însemnat număr de vagoane de marfă și călători, din contractele anului 1984, în special pe relația devize libere.**

Rezerve de diversificare a producției

CU TOATE rezultatele obținute pînă în prezent, se poate aprecia că există încă, în cadrul întreprinderii, importante rezerve de perfecționare și modernizare a producției, atât ca proces cît și ca produs, care atrase mai operativ în fabricație pot contribui la creșterea mai substanțială a rezultatelor finale, la ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a întregii activități.

Avem în vedere faptul că nu întotdeauna se utilizează pe deplin experien-

ța practică a cadrelor tehnico-ingineresti, un număr relativ ridicat de specialiști, mai ales din secțiile de producție, fiind angrenat și în prezent în activitatea de dispecerat, de rezolvare a problemelor curente de producție. Problema calității muncii de cercetare și implementare operativă în producție a rezultatelor acestora s-a resimțit în anumite cazuri, cu implicații directe, asupra pregătirii producției, asigurării din timp a bazei tehnico-materiale, ritmicității activității etc. În același timp dificultățile întâmpinate în acest domeniu au influențat și gradul de folosire a capacităților de producție.

Paralel cu aceasta, unele desincronizări în procesul de producție, în acțiunea de înnoire a fabricației s-au datorat și greutăților întâmpinate din partea unor beneficiari. Așa de exemplu, în unele cazuri, perioada de asimilare a unor subsansamble modernizate a fost mult prea lungă față de termenele de livrare a produsului către beneficiar. De pildă, „Electro-Argeș” — Curtea de Argeș a asigurat ventilatoarele de tavan pentru unele vagoane de călători contractate la export după ce produsul a fost expedit la beneficiar, fiind necesară montarea lor ulterioară de către o echipă a întreprinderii. La aceasta ar trebui să mai adăugăm și faptul că unele unități ale M.I.M. livrează încă profile economice (tablă în rulou, tablă marginată etc.) la toleranțe pozitive și nu negative, așa cum sînt ele solicitate și că prelungesc în unele cazuri termenele de asimilare a unor repere, ceea ce creează dificultăți în lanț pe întreaga filieră — de la concepție și pînă la livrarea produselor la beneficiari.

Deși ne mai despart doar două luni pînă la finele anului, în prezent sînt

în curs de derulare o serie de măsuri și acțiuni care să contribuie atât la încheierea cu bune rezultate a planului pe anul în curs, cît, mai ales, să asigure condițiile necesare realizării sarcinilor pe 1984: ● mecanizarea unor operații de prelucrare și montaj a unor subsansamble cum sînt capetele de longeroni, acoperișuri, cadre de ferestre etc.; ● introducerea unor tehnologii de înaltă productivitate ca, de exemplu, ambutisarea prin presaj greu, sudură automată în mediu protector, sudură cap la cap prin topire intermediară a profilelor de aluminiu, sudura prin puncte, îndreptarea mecanizată a tablelor după sudură, ștanțarea și matrițarea la rece, indoirea mecanizată a tablelor de acoperiș ș.a.; ● organizarea superioară a producției în ateliere și pe linii de fabricație distinct organizate pentru unele subsansamble nou asimilate (cupla compact și suspenzia pe pernă de aer de la vagoanele metrou, tablouri și panouri electrice de la vagoanele de călători etc.); ● extinderea la cel puțin 70—80% a polideservirii utilajelor și reciclarea întregului personal muncitor în spiritul actualelor cerințe și exigențe față de calitatea muncii depuse de fiecare lucrător etc.

Ansamblul măsurilor prevăzute pentru trimestrul IV din acest an și pentru 1984, vizînd introducerea și extinderea progresului tehnic, perfecționarea organizării și a muncii, creșterea calificării etc., creează premisele necesare pentru ca sarcinile de plan pe anul viitor să fie îndeplinite exemplar.

ing. Vasile GIȘE
director al Întreprinderii
de vagoane Arad

Realizări de prestigiu ale creației tehnice românești

Mașină de găurit în coordonate

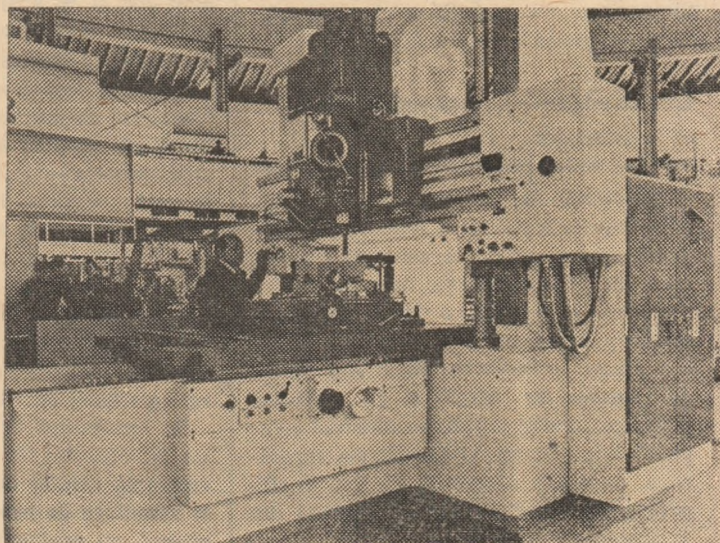
INTRODUSĂ recent în fabricația de serie la Întreprinderea de mașini-unelte și agregate din București, mașina-uncaltă de găurit în coordonate de mare performanță servește la prelucrarea, găurirea, alezarea, frezarea și filetarea unei mari varietăți de piese, ca spre exemplu, carcasa și plăci, piese turnate etc. Simbolizată cu inițialele MGC-2M-1000, mașina lucrează în regim convențional, folosind atât comenzile amplasate pe panourile mașinii, cît și sistemele optice de citire a deplasărilor liniare ale mesei și saniei capului de găurire. Datorită preciziei mari de poziționare, ea poate fi utilizată și pentru controlul unor piese, utilizînd în acest scop sistemele optice de măsurare a deplasărilor cu care este dotată.

Mașina de găurit tip MGC-2M-1200 este construită gen portal, avînd capul de găurire fixat pe o sanie care se deplasează transversal pe ghidajele unei traverse mobile, aceasta

mişcîndu-se vertical pe ghidajele a doi montanți închiși în partea superioară de o traversă fixă. Cutia de viteze are 12 trepte mecanice de reglare a turației și este acționată de un motor special de curent alternativ, asigurînd un domeniu de turații ale arborelui de găurire cuprins între 45 rot/min și 2000 rot/min.

Mașina de găurit tip MGC-2M-1200 este echipată cu sisteme optice de citire precisă a deplasărilor pentru deplasarea longitudinală a mesei (axa X), cursa transversală a capului (axa J) și sistemele de riglă cu vernier pentru deplasarea verticală a traversei mobile (axa W) și deplasarea pinolei (axa Z). Comenzile cele principale sînt concentrate pe panouri speciale montate pe ansamblele în mișcare ale mașinii, comenzile avansurilor fiind duble de o parte și de alta a batiului, operatorul putînd manevra din ambele părți.

Precizia de prelucrare a găurilor și a alcăzajelor pieselor

care sînt prelucrate cu accizia mașină este asigurată prin soluția constructivă de lăgăruire a arborelui de găurire, a construcției ghidajelor mașinii, a amplasării motoarelor de acționare în afara mașinii și a

utilizării unor soluții de ventilație a surselor de iluminare și a uleiului de ungere din capul de găurire. Precizia de poziționare este de 0,005 mm

C. E

NOI RESURSE

ÎN CIRCUITUL

ECONOMIC

Valorificarea șisturilor bituminoase

DEZVOLTAREA potențialului energetic național și creșterea producției de energie constituie unul dintre obiectivele esențiale ale politicii energetice a partidului și statului nostru pentru asigurarea, până în anul 1990, a independenței României în ce privește energia și combustibilii. Direcțiile de acțiune în acest scop au inclus și utilizarea surselor energetice sărace în conținut. În acest context se înscrie introducerea în circuitul național de materii prime energetice a șisturilor bituminoase, la sfârșitul acestui an urmând a fi pusă în funcțiune prima capacitate a termocentralei de la Anina — Caraș-Severin, a cărei putere totală instalată va fi de 990 MW.

ZĂCĂMINTELE de șisturi bituminoase sînt răspîndite pe întreaga suprafață a globului, fiind roci sedimentare cu granulație mai mult sau mai puțin fină, ce conțin materii organice sub formă de hidrocarburi cu greutate moleculară mare, uneori asociate cu particule fine de cărbune. În ce privește rezervele cunoscute, acestea sînt disproporționat dispuse pe suprafața globului, prezentînd caracteristici energetice și mineralogice foarte variate. România deține, sub raport cantitativ, locul opt în lume și patru în Europa. Cele mai cunoscute zăcăminte de roci cu conținut de bitum din țara noastră sînt cele din structura anticlinală de la Anina, unde șisturile bituminoase au fost cercetate și cunoscute fie cu ocazia exploatării straturilor de cărbuni din rocile de culcuș, fie, în mod special, pentru valorificarea lor. Zăcămintul a fost parțial exploatat încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în perioada 1853—1884 pentru extragerea, prin distilare uscată, a gudroanelor.

Cercetarea geologică sistematică a zăcămintului de șisturi bituminoase a

fost, însă, începută în 1965, perioadă în care a fost pusă în evidență cea mai mare parte a rezervelor. Ca urmare, în 1973 conducerea de partid și de stat a trasat ca sarcină studierea valorificării complexe a șisturilor bituminoase și proiectarea unităților industriale de exploatare.

Dirjecțiile de cercetare pentru valorificarea complexă a șisturilor bituminoase au în vedere atît conversia masei combustibile în energie electrică, cît și recuperarea unor substanțe utile existente în masa lor. Principalele subprograme inițiate în acest domeniu se referă la :

- **folosirea șisturilor bituminoase ca sursă directă de energie termică, prin arderea în termocentrale** — obiectiv ce se materializează prin punerea în funcțiune, la sfârșitul acestui an, a primului grup energetic de 330 MW, în cadrul termocentralei ce se construiește pe platoul Crivina, în munții Aninei ;

- **extragerea hidrocarburilor**, la temperatura de 650° C, obținîndu-se 30—50 kg ulei de șist la tona de material prelucrat. Cercetările în acest domeniu vor intra într-o fază avansată odată cu realizarea, în anul 1984, a unor investiții specifice ;

- **obținerea aluminei din cenușa de termocentrală**. Cercetările sînt încheiate, evidențiind că procedeul ce ar urma să fie folosit la scară industrială se dovedește fezabil ;

- **fabricarea de lanți și prefabricate din cenușă de șist sau din șlamul belitic** de la întreprinderile de alumină.

ASIGURAREA materiei combustibile pentru ardere în cazanele celor trei grupuri energetice ale termocentralei se face, în prima etapă, prin exploatarea la suprafață a șisturilor bituminoase. Geometria zăcămintului, precum și cantitatea mare de șist necesară funcționării termocentralei au determinat proiectarea exploatării în cariere de mare capacitate, cu tehnologii bazate pe forarea rocilor și împușcări masive.

Amplul efort investițional făcut de stat pentru dotarea cu utilaje și echipamente necesare în carieră s-a îmbinat cu spiritul de inițiativă și efortul creator al minerilor și specialiștilor întreprinderii miniere pentru exploatarea șisturilor bituminoase Anina, astfel încît, prin realizarea unui volum impresionant de descoperiri — 8 milioane mc — se asigură necesarul de materie primă pentru consumul în termocentrală. Ritmul înalt de lucru se evidențiază, mai ales în acest an, cînd, pe cele zece luni, a fost excavată o cantitate de șist mai mare decît s-a realizat în 1982.

Asigurarea într-un timp cît mai scurt și cu cheltuieli minime a rezervei de șisturi a impus o orientare nouă în activitatea de investiții, prin : ● îmbunătățirea organizării lucrărilor de descoperire ; ● raționalizarea fluxurilor de transport a șistului de la punctele de excavat la haldele de depozitare ; ● apropierea materiei prime pregătite pentru ardere la instalațiile termocentrale. Astfel, prin reorganizarea ca-

rierei, s-a creat posibilitatea atacării concomitente a mai multor fronturi de deschidere a stratului de șist, noua tehnologie asigurînd exploatarea zăcămintului cu un volum de descoperit mai mic cu 50% decît cel stabilit prin proiectul inițial. Sistemul fronturilor concomitente de deschidere se aplică, deocamdată, în zonele Miniș-Ponor și Ponor-Hildegard, urmînd a fi extins atunci cînd cariera va coborî sub cota 620 m. Principalul avantaj al acestei noi tehnologii este acela că asigură o rezervă de cel puțin 4 milioane tone de șist, pregătit pentru a alimenta buna funcționare a cazanului primului grup energetic de 330 MW.

CREȘTEREA eficienței în activitatea de exploatare, cît, mai ales, la beneficiar, a reprezentat un alt obiectiv al preocupării specialiștilor antrenați în programul de valorificare complexă a acestei noi materii prime energetice. Încercările preliminare de ardere în instalații termoelectrice au demonstrat că șisturile bituminoase provoacă uzura accentuată a instalațiilor de măcinare și ardere, datorită mai ales intercalațiilor de roci dure, nereperabile în timpul exploatării. Eliminarea acestui serios inconvenient a necesitat studii și experimentări multiple pentru realizarea unei instalații de autosfărîmare rotativă.

Primul concasor de acest fel a fost pus în funcțiune în incinta carierei de șisturi, debitul înregistrat în pregătirea materiei prime asigurînd necesarul de consum pentru primul grup energetic. Avantajele acestei instalații de prelucrare primară, prin sortarea mecanică a șistului la diverse clase granulometrice și eliminarea intercalațiilor dure din masa combustibilă se concentrează în două mari direcții. Mai întii, așa cum au evidențiat experiențele de la C.E.T. Doicești, consumul specific de metal se reduce cu cca. 35 gr/tonă în procesul de măcinare, iar consumul de energie electrică la morile de șist ale cazanelor se diminuează cu aproape 50%. În al doilea rînd, sortarea mecanică și măcinarea primară a șistului în concasorul rotativ determină dublarea debitului morilor cazanelor, de la 70 tone/oră la 140 tone/oră, rezultate confirmate de arderea șistului în instalațiile de la C.E.T. Turceni.

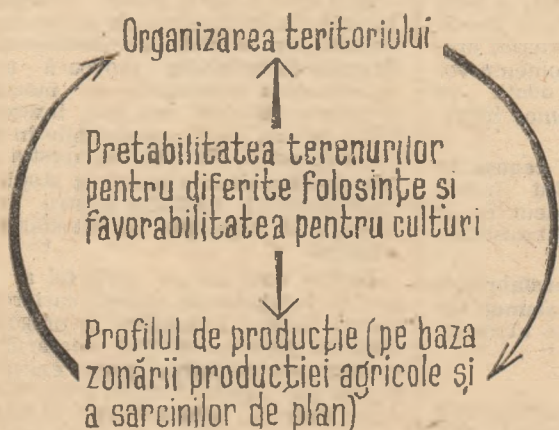
De asemenea, pentru diminuarea cheltuielilor necesitate de transportul șistului derocat au fost întreprinse studii pentru limitarea sau înlocuirea mijloacelor de transport auto cu altele mai productive și mai ieftine. În prezent, sînt în curs de finalizare și experimentare cercetările privind folosirea transportului cu vagoane acționați cu motoare electrice liniare. Contribuția adusă de întreprinderile constructoare de mașini din Reșița și Caransebeș (prin realizarea primelor motoare liniare și, respectiv, a containerelor acționate cu indus) asigură începerea în cel mai scurt timp a probelor de stand la Institutul politehnic Timișoara.

Constantin RADUȚ

Un program prioritar pentru realizarea noii revoluții agrare

Organizarea teritoriului și asolamentelor

ORGANIZAREA teritoriului în cadrul agriculturii a căpătat noi valențe în etapa actuală, prin crearea consiliilor unice agroindustriale de stat și cooperatiste, care asigură dezvoltarea într-o concepție de ansamblu în cadrul fiecărui consiliu. Este o acțiune complexă rezultată din corelarea și armonizarea prevederilor de plan, zonării producției agricole și a diferitelor programe naționale (privind dezvoltarea zootehniei, pomiculturii, viticulturii, legumiculturii etc.), cu condițiile naturale-economice specifice, urmărind asigurarea cerințelor organizatorico-teritoriale optime pentru concentrarea și specializarea producției, exploatarea eficientă a terenurilor, a dotării tehnice, coroborând principalele acțiuni care permit aplicarea unor sisteme raționale de agricultură :

De fapt, procesul este mult mai complex și rezultă din corelarea permanentă a următoarelor acțiuni și elemente esențiale: planul național unic de dezvoltare economico-socială în perspectivă, planul cincinal, planul de dezvoltare în profil teritorial și planul de producție al fiecărei unități; studiile și schițele de sistematizare a teritoriului și localităților; zonarea producției agricole; prevederile programelor naționale pentru amenajarea bazinelor hidrografice, gospodărirea apelor, dezvoltarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare, dezvoltarea pomiculturii, viticulturii și legumiculturii, a zootehniei etc.; studiile și proiectele pentru amplasarea și realizarea diferitelor investiții dependente de teren (sisteme hidroameliorative, complexe zootehnice, plantații viti-pomicole, pașiști cultivate, bazine de retenție etc.); studiile fundamentale pentru protecția și îmbunătățirea capacității de producție a fondului funciar, elaborate la nivelul fiecărui județ și al fiecărei comune.

Proiectele se fundamentează în concordanță cu programul de dezvoltare a lucrărilor de îmbunătățiri funciare, cu sarcinile de creștere a suprafeței agricole și arabile și cu structura organizatorică a fiecărei unități agricole. O analiză prealabilă cu organele locale privind îmbunătățirea delimitării hotarelor fermelor și unităților, pentru a înlătura dispersarea, întrepătrunderea, amplasarea nerațională față de limitele obligate sau schema hidrotehnică a perimetrelor se rezolvă prin lucrări de comasări în teren și rectificări de hotare, posibile treceri la definitivarea amplasării și dimensionării folosințelor și organizarea terenului arabil.

Amplasarea și dimensionarea folosințelor constă în determinarea suprafețelor care vor fi destinate a fi utilizate ca teren arabil, plantații de vii, plantații de pomi, pășuni și finețe, păduri etc. Pentru fiecare categorie de folosință se delimitează acele părți din teritoriu al căror sol, relief, microclimat și regim al apei, caracteristici biologice ale plantelor de culturi și condiții de exploatare corespund cerințelor fiecărei folosințe. Subordonat cerințelor economice, pe baza studiilor de sol se determină pretabilitatea diferitelor terenuri pentru o categorie de folosință sau alta, favorabilitatea pentru diferite culturi.

Ca reguli generale, în scopul stabilirii categoriilor de folosință se iau în considerare: lichidarea dispersării (parcele mici, izolate, intercalate), a amplasării neraționale a unor categorii

de folosință față de ansamblul elementelor teritoriale (relief, sol, centre populate, centre de producție, căi de comunicație etc); creșterea suprafeței categoriilor superioare, în special a celei arabile; crearea unor masive compacte pentru fiecare categorie de folosință, de dimensiuni economice (minimum mărimea unei ferme); punerea în valoare a terenurilor neproductive și valorificarea superioară a terenurilor slab productive; corelarea permanentă a condițiilor ecologice (și mai ales edafice) cu condițiile social-economice.

După stabilirea categoriilor de folosință se trece la organizarea terenului arabil, care cuprinde complexul măsurilor economico-organizatorice de stabilire a numărului și suprafeței asolamentelor, amplasarea coordonată a soarelui, drumurilor și rotației culturilor, în scopul creării celor mai bune condiții pentru aplicarea sistemelor raționale de agricultură și desfășurarea în condiții optime a proceselor de producție.

Organizarea terenului arabil nu este o simplă lucrare de parcele, ci soluționarea unor probleme economico-organizatorice complexe de stabilire a numărului și suprafeței asolamentelor, amplasarea coordonată a soarelui asolamentelor, parcelelor, drumurilor de exploatare etc. astfel încât să se creeze condiții optime pentru folosirea completă a pământului, a lucrărilor de îmbunătățiri funciare, efectuarea rațională a lucrărilor agricole — în special a celor mecanizate — și a transporturilor cu eficiență sporită. Ea reprezintă o parte componentă a activității de organizare a teritoriului și este strins legată de amplasarea centrelor de producție, așezărilor populate, diferitelor categorii de folosință agricolă, a căilor de comunicație, dezvoltarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare etc.

Deci, organizarea terenului arabil se realizează după ce s-au definitivat indicatorii de profil, dimensionarea ramurilor producției vegetale și animale, amplasarea categoriilor de folosință. Aceasta este urmarea directă a sensului primit de asolament în agricultura modernă — corespunzător sistemelor raționale de agricultură folosite, cuprinzând organizarea terenului în sole cu sistemul de rotație a plantelor în timp și spațiu, la care se asociază sistemul de măsuri agropedoameliorative, sistemul de lucrări, sistemul de îngrășare, sistemul de combatere a dăunătorilor, ce se aplică potrivit particularităților fiecărei culturi. Numai așolament este rațional, numai această unitate se specializează rațional, care asigură în întregime îndeplinirea sarcinilor ce decurg din planul de stat sub aspectul sarcinilor de perspectivă, folosind în mod economic toate resursele de care dispune.

Asolamentele — ca verigă de bază a promovării unor sisteme raționale de agricultură pe terenurile arabile — trebuie să asigure:

- realizarea unor producții maxime, în condițiile de economicitate, de conservare a solului și creștere a potențialului de producție, pe baza armonizării condițiilor de favorabilitate a terenurilor pentru diferite culturi cu structura culturilor și sarcinilor de plan ale unităților;

- crearea condițiilor organizatorico-teritoriale pentru exploatarea eficientă a terenurilor prin stabilirea unor sole unitare din punctul de vedere al reliefului, limitelor obligate (hotare, căi de comunicație, cursuri de apă, fire de vale, canale, păduri etc.), tipului de amenajare (irigare prin brazde sau aspersiune, desecare, amenajare antierozională), favorabilității solurilor pentru diferite culturi (pe baza notelor de bonitare), amplasării grupate a culturilor, exploatarea eficientă a tractoarelor și mașinilor agricole, amplasării coordonate a rețelei de echipare tehnică — drumuri, canale de irigare, desecare etc.;

- valorificarea completă și diferențiată a condițiilor de sol prin aplicarea măsurilor și lucrărilor agropedoameliorative, amplasarea culturilor corespunzător cerințelor biologice, fertilizarea cu îngrășăminte naturale și chimice, aplicarea tehnologiilor de cultură, protecția împotriva eroziunii etc.;

dr. ing. Ion BOLD

Institutul de geodezie, fotogrametrie, cartografie și organizarea teritoriului

(Continuare în pag. 8)

Posibilități de creștere a randamentelor și a eficienței economice în apicultură

CREȘTEREA albinelor cunoaște în ultimii ani o dezvoltare cantitativă și calitativă. Condițiile economico-naturale favorabile, avantajele creșterii albinelor, precum și posibilitățile de extindere a acesteia recomandă apicultura ca una din ramurile agricole cu largi perspective de dezvoltare în anii următori.

În ultimii 3 ani, însă, rezultatele economico-financiare ale acestei activități în unitățile agricole socialiste au fost nesatisfăcătoare. Cu toate condițiile naturale prielnice, producțiile obținute nu au fost pe măsura posibilităților.

În sectorul de stat se remarcă, în primul rând, o reducere a numărului familiilor de albine. În perioada menționată, acesta a scăzut cu peste 5,5 mii familii, fenomen însoțit de o creștere a cheltuielilor totale de producție cu peste 33%. Deși randamentul pe o colonie de albine s-a mărit de la 7,2 kg în 1980 la 9,9 kg în 1982, iar costul de producție pe tona de miere a scăzut cu 1 434 lei (rămânând însă cu mult superior prețurilor medii de producție), situația economico-financiară existentă în prezent în apicultură nu poate stimula dezvoltarea și extinderea activității în acest domeniu. Din cele 25 ferme apicole numai 8% au reușit în 1980 să aducă beneficii.

Situația nefavorabilă este determinată și de existența unei structuri necorespunzătoare a cheltuielilor de producție. Între elementele componente ale acesteia, cea mai mare pondere o dețin cheltuielile cu retribuirea muncii (35—40%), urmate de cheltuielile materiale (19—31%), din care circa 3/5 pentru biostimulatori, iar restul pentru medicamente și alte resurse materiale (tabelul nr. 1).

Ponderea mare a cheltuielilor cu retribuțiile denotă un nivel scăzut al productivității muncii, precum și un grad redus de mecanizare a producției apicole.

Și sectorul cooperatist se află situat între aceleași limite ca și fermele apicole de stat. Pe o colonie de albine, randamentul mediu este cuprins între 7,1 kg și 8,9 kg, iar cheltuielile oscilează între 229 lei și 264 lei.

Costul de producție, este însă mult mai redus decât în sectorul de stat (cu 28% în 1982). Comparativ, prețul mediu de valorificare a cunoscut o tendință ascendentă (cu 7,6% mai mult în 1982 față de 1980).

Rezultatele bune obținute la unii indicatori nu compensează efectele negative ale nivelului scăzut înregistrat la

venitul net și rata rentabilității; din cele 21 de județe cuprinse în studiul nostru, numai în 4 județe se obține venit net la această activitate. În ce privește structura cheltuielilor de producție (tabelul nr. 2), și aici se remarcă ponderea mare a celor cu retribuirea muncii (49—52%) și cu biostimulatorii (18—20%).

Analiza efectuată asupra rezultatelor economico-financiare din sectorul apicol socialist a evidențiat o serie de rezerve și posibilități de îmbunătățire a activității. La nivelul anului 1985, producția de miere de albine a României va trebui să atingă 15—17 mii tone, ceea ce înseamnă o creștere de 36—40% față de media perioadei 1976—1980. Un asemenea spor al producției se va putea realiza pe seama **sporirii numărului de colonii**, dar mai ales prin **creșterea randamentului** de miere pe o familie de albine.

Dezvoltarea efectivului de colonii de albine va avea loc cu prioritate în județele în care actualmente nu sînt valorificate integral resursele bazei melifere — în special în județele din vestul țării, unde condițiile economico-naturale sînt deosebit de favorabile.

Cît privește sporirea randamentului de miere pe o colonie de albine, necesitate acută și pentru rentabilizarea apiculturii în sectorul socialist, există asigurate toate premisele materiale pentru obținerea a 15—20 kg/an. Reducerea cheltuielilor de producție este condiționată de diminuarea consumului de muncă, de micșorarea consumului de biostimulatori prin practicarea unui stupărit pastoral rațional. Nu putem neglija posibilitățile pe care le-ar oferi perfecționarea formelor de conducere și organizare a producției și a muncii. **Îmbunătățirea structurilor organizatorice** — în special în cooperativele agricole de producție — ca și **generalizarea**

muncii în acord global pot determina importante efecte economice.

Să analizăm mai în amănunt unele dintre aceste rezerve.

Utilizarea de metode agrotehnice moderne, folosirea erbicidelor și insecticidelor duc la îngustarea bazei melifere cultivate și creșterea importanței pădurilor, inclusiv a celor rășinoase, producătoare de mană. Deși extrem de bogată, baza meliferă forestieră din țara noastră prezintă neajunsul că este neuniform repartizată pe teritoriul țării. Astfel, din suprafața totală de păduri, doar 9% se află în zona de cîmpie, 26% în zona de coline și 65% în zona de munte. La aceasta se adaugă faptul că în zonele de cîmpie și de coline, pădurile sînt concentrate în anumite centre. Pentru a contracara aceste inconveniente și a valorifica mai complet resursele melifere ale țării se impune **folosirea pe scară largă a stupăritului pastoral**, ca metodă de intensificare a producției apicole.

Un alt neajuns al bazei melifere forestiere, a cărui înlăturare necesită intervenția apicultorilor, este repartizarea extrem de neuniformă pe sezonul apicol: 30% asigură culesul timpuriu de primăvară, 58% — un cules de primăvară și timpuriu de vară, 10% — un cules de vară și numai 2% determinată un cules de întreținere, de toamnă. De aici, necesitatea practicării amestecurilor furajere melifere, care în sectorul apicol socialist se poate realiza cu ușurință. Totodată, îmbunătățirea repartizării pe culesuri a bazei melifere se poate realiza și prin crearea unor soiuri de salcîm cu înflorire eşalonată, care să asigure continuitatea culesului.

Procedînd la o **zonare a unităților apicole** în funcție de condițiile naturale de floră meliferă și climă, am determinat șase **zone bioapicole** în funcție de așezarea geografică, de resursele melifere pe care le dețin, precum și de efectivele de familii de albine existente. Pentru fiecare zonă au fost calculați principalii indicatori ai eficienței economice și rentabilității.

După cum rezultă din datele acestei clasificări, cel mai mare randament și cel mai scăzut cost se obțin în zona a I-a (Podișul Moldovei), situație ce se explică printr-un cules de întreținere abundent, primăvara, de la pomii fructiferi, ceea ce conduce la creșterea unor familii puternice pînă la culesul de la salcîm și tei. Costul unui kilogram de

Tabelul nr 2

Structura cheltuielilor de producție în sectorul cooperatist al apiculturii (%)

Cheltuieli totale	Retribuții	Biostimulatori	Medicamente	Amortizări	Alte cheltuieli materiale	Alte cheltuieli	Cheltuieli indirecte
1980	100	49	20	4	5	6	10
1981	100	52	18	5	5	5	9
1982	100	51	19	5	5	5	8

Structura cheltuielilor de producție în sectorul de stat al apiculturii (%)

Cheltuieli totale	Retribuții	Biostimulatori	Alte cheltuieli materiale	Lucrători terți	Amortizări	Alte cheltuieli indirecte
1980	100	38,90	14,08	10,07	7,05	5,31
1981	100	35,48	10,57	8,97	7,25	5,66
1982	100	39,98	17,08	14,07	7,96	6,70

Tabelul nr. 1

miere se află în strinsă legătură și cu cheltuielile cu forța de muncă, cea mai bună situație întâlnindu-se tot în zona a II-a, unde ele reprezintă doar 24,4—38,5% față de cele înregistrate în celelalte zone. În ce privește cheltuielile cu biostimulatorii pe o familie de albine, zona a II-a (și a VI-a) se află, de asemenea, în cea mai avantajată poziție, în celelalte zone aceste cheltuieli fiind cu pină la 53% mai mari.

Randamentul de miere pe colonie reprezintă principalul factor calitativ de intensificare a creșterii albinelor, sintetizând în mărimea sa influența cumulată a calității florei melifere, a puterii coloniei de albine, precum și a formelor de organizare a producției și a muncii. Concomitent, el determină într-o proporție hotărâtoare costul de producție al mierii obținute.

Sporirea randamentului se poate realiza prin folosirea a o serie de metode moderne, ce pot fi introduse cu eforturi materiale minime în sectorul apicol socialist pe baza asigurării și perfecționării continue a bazei tehnico-materiale a acestuia. Un loc de frunte revine stupului, acest laborator specific de fabricare a mierii. Experiența ultimilor ani a arătat **eficacitatea mai ridicată** (față de stupul orizontal) a **stupului multietajat**, exprimată în: posibilitatea creării de familii puternice, prin adăugarea de corpuri și apropierea de cerințele biologice ale familiei de albine; economicitatea pregătirii pentru transport și a transportului; economicitatea construcției; ușurarea activității măciei în timpul marelui cules, deoarece se evită — prin adăugarea la timp de corpuri — blocarea cuibului cu nectar;

creșterea randamentului de miere pe stup; economia de timp de muncă la îngrijirea albinelor. Toate acestea măresc productivitatea muncii și reduc cheltuielile de întreținere, contribuind la ridicarea eficienței economice în creșterea albinelor.

Întrucât volumul de muncă în apicultură depinde nu atât de numărul stupilor îngrijiți, cât de numărul și natura intervențiilor la fiecare stup, folosirea unor familii puternice și lăsarea unei cantități suficiente de miere permit raționalizarea procesului tehnologic și reducerea la strictul necesar a consumului de muncă. Dar factorul hotărâtor în această direcție îl constituie industrializarea apiculturii, trecerea la stupine de tip industrial.

Ov. GRASU

ORGANIZAREA TERITORIULUI ȘI ASOLAMENTELOR

(Urmare din pag. 6)

● **rotația culturilor, având în vedere diferențierile existente între plantele de cultură**, privind: adâncimea de pătrundere a rădăcinilor, capacitatea de asimilare a elementelor nutritive, capacitatea de autosuportare în succesiune, combaterea dăunătorilor (buruieni, insecte, boli) și comportarea la efectul remanent al tratamentelor ce se aplică.

Definitivarea sarcinilor de plan în corelare cu organizarea teritoriului asigură o repartitie mai bună a culturilor și nivelurilor de producție în funcție de favorabilitatea terenurilor din cadrul fiecărui asolament și a fiecărui consiliu unic agroindustrial.

Delimitarea soarelui tuturor asolamentelor rezultă din corelarea condițiilor teritoriale cu structura culturilor, ceea ce permite ca în fiecare solă să existe în mod obișnuit o singură cultură și numai în mod excepțional două culturi din aceeași grupă, asigurând, astfel, condiții optime pentru specializarea și concentrarea producției și exploatarea în condiții optime a terenurilor. **O particularitate în etapa actuală** este includerea în asolamentele de cîmp a culturilor furajere, ca bune premergătoare pentru culturile cerealiere.

În asolamentele pe unitatea agricolă, pe grupe de ferme sau fermă, corespunzător structurii organizatorice și particularităților teritoriale ale fiecărei unități, se urmărește renunțarea la asolamentele mari la nivelul consiliului unic agroindustrial, care au creat unele dificultăți în exploatare, în autoconducerea și autogestiunea economico-financiară a unităților. Esența acestui proces constă în determinarea asolamentelor corespunzător condițiilor naturale, dotării tehnice a fiecărei unități, a fiecărui consiliu, corelând următoarele elemente esențiale: zonele de favorabilitate, ca expresie a condițiilor ecologice proprii fiecărui teritoriu; profilul și structura culturilor, ca rezultat a coordonării sarcinilor de plan cu zonarea producției agricole; cerințele de exploatare specifice fiecărui teritoriu — irigat, neirigat, în pantă; amplasarea centrelor de producție zootehnică dependente de teren, care necesită asigurarea furajelor de volum în apropiere (ferme de vaci, îngrășătorii de taurine și ovine); concentrarea producției de legume în suprafețe compacte, în zone irigate, pe terenuri fertile, în apropierea căilor de comunicații.

Asolamentele sint, astfel, expresia corelării condițiilor teritoriale cu structura culturilor, cu potențialul de producție al diferitelor masive de teren (exprimat prin zonele de favorabilitate), cu cerințele de exploatare a tractoarelor, mașinilor și utilajelor de mare capacitate. Ca regulă generală, în organizarea rațională a teritoriului consiliilor unice agroindustriale și unităților componente, asolamentele se amplasează: cele cu furaje — în funcție de numărul, mărimea, tehnologia aplicată și amplasarea fermelor zootehnice; asolamentele legumicole sint — în funcție de sistemul de irigare, potențialul de producție al solului, căile de comunicație și asigurarea forței de muncă etc. Asolamentele de cîmp se delimitază în masive economice corespunzător zonelor de favorabilitate, reliefului, traseului căilor de comunicație, amplasării satelor și a centrelor de producție, precum și în funcție de metodele de amenajare pentru irigat (brazde sau aspersiune).

În cadrul fiecărui asolament, soarele reprezintă unități de cultură, exploatare, amenajare și organizare, rezultând din co-

relarea structurii culturilor, a cerințelor pentru rotație, cu condițiile teritoriale proprii fiecărui masiv de asolament.

Ca factori de bază în delimitarea soarelui sint luați în considerare: relieful terenului, limitele naturale obligate (păduri, fire de vale, cursuri de apă), echiparea tehnică a teritoriului (căi ferate, drumuri, canale de irigare), limitele perimetrului constructibil, amplasarea centrelor de producție și a loturilor în folosință personală, traseul schemelor hidrotehnice ale terenurilor amenajate, asigurarea unor dimensiuni care să permită exploatarea eficientă a sistemului de mașini și tractoare, aplicarea unitară a măsurilor și lucrărilor ameliorative.

Pentru o exploatare rațională a terenurilor, a mijloacelor mecanice, reducerea consumurilor de carburanți, organizarea proceselor de producție, controlul calității lucrărilor, creșterea producției și a productivității muncii, mărimea soarelui se recomandă a fi cuprinsă între următoarele limite:

Culturi	Sistemul de cultură	Mărimea soarelui (ha)	
		minim	maxim
Culturi de cîmp	irigat	150	300
Culturi de cîmp	neirigat	200	500
Culturi de cîmp	teren în pantă	50	200
Culturi legumicole	irigat	20	40

În aceste condiții se realizează și o reamplasare a rețelei de drumuri ca o completare a rețelei de drumuri de interes general, urmărind: delimitarea unor sole sau tarlale optime pentru mecanizare, amplasarea în imediata apropiere a canalelor principale și la limita arilor de udare, asigurând alți exploatarea terenului cât și a sistemului hidroameliorativ, circulația comodă și rapidă pe trasee cât mai scurte, deservind suprafețe maxime de teren.

Având în vedere că ferma agricolă rămâne în continuare subunitatea de producție de bază, cu plan propriu de producție, de venituri și cheltuieli, ea se va înscrie pe cât posibil — în raport cu condițiile de relief și structura culturilor — într-un asolament. Atunci cînd condițiile o impun, se pot organiza asolamente unitare în cadrul fiecărei unități ale cărei sole se repartizează pe ferme. În acest context, este deosebit de utilă îmbunătățirea profilării producției agricole pe C.U.A.S.C., unități și ferme, prin realizarea unor profile în concordanță cu zonarea producției agricole, cu diferitele programe naționale și cu sarcinile de plan.

Astfel, prin zonare-planificare-organizarea teritoriului se realizează o interrelație permanentă pentru optimizarea valorificării resurselor, la nivelul fiecărei unități agricole și C.U.A.S.C. Pe această bază, **organizarea teritoriului în cadrul consiliilor unice agroindustriale, unităților și fermelor, asigură concordanța între resursele funciare, condițiile ecologice, mijloacele de producție și forța de muncă.** Să înțelegem că organizarea teritoriului este elementul esențial al conducerii unităților agricole, al echipării și desfășurării optime a proceselor de producție, iar în condițiile terenurilor în pantă ea creează și cadrul pentru realizarea tuturor măsurilor și lucrărilor în scopul prevenirii eroziunii solului.

Esențial este ca pe conversul creat prin organizarea teritoriului, fiecare unitate agricolă să aplice sistemele antierozionale de cultură care și-au dovedit eficiența. În același timp sint necesare dezvoltarea și reactivarea oficiilor de cadastru și organizarea teritoriului, ca principale organe tehnice care asigură organizarea, amenajarea, evidența cadastrală a terenurilor.

Autoconducerea și autogospodărirea în profil teritorial

Aplicarea normelor generale de organizare și dezvoltare a rețelei comerciale

IN CADRUL preocupărilor constante pentru îmbunătățirea activității de desfacere a mărfurilor în condițiile unui serviciu de calitate, cerința a ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii, un loc prioritar ocupă organizarea, dezvoltarea și amplasarea rețelei de unități comerciale în teritoriu.

Îndeplinirea în bune condițiuni a rolului său economic-social de către comerțul socialist presupune asigurarea unei baze tehnico-materiale corespunzătoare, dimensionată în concordanță cu volumul ofertei de mărfuri și cererea de consum a populației, științific determinată.

Referindu-se la importanța bazei tehnico-materiale în procesul de perfecționare a activității comerciale, secretarul general al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia la Conferința pe țară a oamenilor muncii din comerțul socialist că: „Sînt în primul rînd probleme de organizare și sistematizarea rețelei comerciale. Pe ansamblu nu stăm rău, însă structura unităților comerciale nu este peste tot dimensionată pe baza unor studii științifice, în funcție de importanța și ritmul desfacerii diferitelor produse către cetățeni. În multe locuri rețeaua comercială s-a dezvoltat conform preferințelor unui ministru sau altuia, ale unor tovarăși din comerț. Au apărut unele magazine fără prea mulți consumatori, în timp ce altele sînt supraaglomerate. Apar foarte des schimbări de profil. Este necesar să realizăm amplasarea și profilarea rațională a tuturor unităților comerciale pe baza unui studiu științific cu privire la necesitățile de consum din fiecare zonă”.

În ultimii cinci ani organizarea și dezvoltarea rețelei a avut la bază prevederile Decretului Consiliului de Stat nr. 55/1978 care a aprobat „normele generale de organizare și dezvoltare a rețelei comerciale și de alimentație publică”, act normativ de o deosebită importanță, menit să direcționeze această activitate pînă în anul 1990.

Amplificarea și diversificarea serviciilor comerciale

REȚEAUA COMERCIALĂ din țara noastră era formată la finele anului 1982 din peste 80 mii magazine și uni-

tăți de alimentație publică, însumînd o suprafață de peste 9 milioane mp, — o creștere de 2,5 ori față de 1965 — revenind 536 mp la 1 000 locuitori în mediul urban și 262 mp în mediul rural. Mai mult de 60% din suprafața rețelei de desfacere cu amănuntul funcționează în construcții noi, oferind condiții corespunzătoare pentru practicarea unui comerț modern, civilizată. S-a dezvoltat cu prioritate rețeaua comercială din noile cartiere ale localităților, la parterul blocurilor de locuințe, unde sînt plasate circa 70% din noile unități. Constituirea rețelei magazinelor universale și generale din zonele centrale ale orașelor și municipiilor, de concepție modernă, permițînd extinderea sortimentului de mărfuri și practicarea formelor moderne de vânzare, reprezintă un nou salt calitativ în organizarea și structurarea rețelei.

În procesul de diversificare, rețeaua comercială s-a îmbogățit cu noi tipuri de unități ce răspund unor complexe de nevoi ale populației, cum sînt: Casa confecțiilor, Casa încălțămintei, Casa vacanței, Casa cărților, Casa gospodinei, Magazinul Tineretului, Materna, Sanitas, Totul pentru bărbați, Totul pentru femei, Sunet și imagine, Lucrează-ți singur, Confortul, Auto-moto-velosport-turism, Menaaj — uz casnic-gospodăresc, tip 1001 articole, utilaje și unelte de uz agricol și gospodăresc, etc. S-au realizat, de asemenea, unități comerciale moderne tip „Romarta”, care desfac mărfuri din clasele de calitate extra și lux, magazine „Premial” și „Mercur” pentru produse alimentare de calitate superioară. Dezvoltarea și modernizarea piețelor agro-alimentare a adăugat noi valențe acestei forme tradiționale de comerț din țara noastră. În mediul rural, s-au construit complexe comerciale și de alimentație publică, magazine universale, supercoop-uri care au contribuit la îmbunătățirea condițiilor de aprovizionare a populației de la sate.

Paralel cu acțiunile vizînd modernizarea rețelei au fost extinse formele moderne de desfacere: vânzarea prin autoservire se face în prezent pe 80% din suprafața unităților alimentare, în peste 40% din cea a magazinelor industriale, în proporție de 45% în alimentația publică; în sectorul mărfurilor industriale, peste 50% din numărul

magazinelor sînt organizate în sistemul de expunere liberă a mărfurilor.

Perfecționarea structurii unităților

ANALIZA ATENTĂ a gradului de dotare cu spații comerciale a rețelei din teritoriu a scos în evidență unele rămăneri în urmă, dezechilibre, fiind angajate acțiuni ferme pentru înlăturarea lor. Supradimensionarea rețelei comerciale realizată în zonele centrale ale unor orașe și insuficiența unor spații comerciale în noile cartiere și zone vechi de locuit, necesitatea modernizării unor tipuri de unități cum sînt cele de mobilă, vopsele-chimicale, mercerie, pasmanterie etc., în concordanță cu diversificarea producției de bunuri de consum, dezvoltarea într-o măsură mai mică, necorelată cu cerințele populației a unor unități de alimentație publică de tip expres, unități cu profil culinar, plăcintării, patiserii, simigerii, tip gospodina, cu profil lacto-vegetarian, sînt numai cîteva din aceste rămăneri în urmă. Organele comerciale la toate nivelurile acționează pentru eliminarea acestora. S-au luat, de asemenea, măsuri pentru accentuarea specializării în rețea a unităților de țesături, tricotaje, confecții, încălțămintă, precum și pentru adaptarea în funcție de sezon a unor magazine specializate de îmbrăcăminte și încălțămintă. Deși s-a activizat comerțul stradal, ca mijloc eficient de sporire a desfacerii, unele artere importante de circulație pietonală sînt încă lipsite de chioșcuri, cărucioare, tonete etc. pentru promovarea acestei forme ușor accesibile de comerț.

În unele localități, acțiunea de revitalizare a unor vaduri comerciale și modernizare a unităților se desfășoară în ritm lent, astfel că această rezervă de sporire a capacității de desfacere este insuficient fructificată.

Pe baza concluziilor rezultate din analiza efectuată, conducerea M.C.I. a hotărît revederea și îmbunătățirea prevederilor privind organizarea și dezvoltarea rețelei comerciale. Îmbunătățirile, aflate în stadiu de propuneri, vizează, în contextul prevăzut de Decretul 55/1978 dezvoltarea mai echilibrată a rețelei de tipuri de localități, stabilite în funcție de dezvoltarea economico-socială

lă, dimensionarea rațională a rețelei pe zone ale localităților, îmbunătățirii profilării unităților pe centre comerciale, specializarea etc.

Se are în vedere, totodată, continuarea analizei pe baza unui sistem informațional perfecționat care va cuprinde date referitoare la întreaga rețea a comerțului socialist.

Acțiuni pentru ridicarea calității în perspectivă

EXTINDEREA aplicării în practică a normelor de organizare și dezvoltare a rețelei, cu îmbunătățirile ce se propun, va permite realizarea, pe bază de criterii științifice, a dezvoltării echilibrate a rețelei, distribuirea rațională în teritoriul a unităților pe grupe de mărfuri.

În dezvoltarea rețelei comerciale și de alimentație publică un accent deosebit se va pune pe creșterea eficienței economice prin: perfecționarea continuă a procesului de aprovizionare și vânzare a mărfurilor, realizarea unor desfaceri corespunzătoare pe un mp suprafață comercială și pe un lucrător, concomitent cu ridicarea calitativă a nivelului de servicii a cumpărătorilor, reducerea cheltuielilor de circulație și creșterea rentabilității.

Mai concret, direcțiile principale de acțiune vizează:

— Creșterea rețelei de desfacere cu amănuntul în pas cu dezvoltarea economico-socială a localităților, ca urmare a ritmului de industrializare și urbanizare a acestora.

— Dezvoltarea cu precădere a rețelei comerciale în orașele unde aceasta este deficitară și atenuarea disproporțiilor în ce privește gradul de dotare între localități sau zone de locuit, acordându-se prioritate noilor cartiere de locuințe; reducerea numărului de obiective comerciale ce se construiesc la parter de bloc și promovarea realizării unor unități și construcții independente.

— Amplasarea și profilarea rațională a fiecărei unități comerciale, pe baza unui studiu științific cu privire la necesitățile de consum din fiecare zonă și cerințele perfecționării formelor de circulație a mărfurilor și ambalajelor, inclusiv prin extinderea livrărilor directe între industrie și unitățile de desfacere.

— Dimensionarea sălilor de vânzare și a depozitelor astfel ca să se asigure manipularea corespunzătoare a stocurilor în comerțul cu amănuntul, orientate, în proporție de 80—85%, la textile-încălțăminte și 85—90% la metalo-chimice către magazine.

— Diversificarea rețelei comerciale, în strinsă corelație cu creșterea fondului de mărfuri, astfel: în sectorul mărfurilor alimentare, realizarea de magazine alimentare generale, unități pentru desfacerea legumelor și fructelor, pînelaptele și produse lactate, pescării, magazine pentru desfacerea produselor dietetice, magazine tip „Mercur” pentru desfacerea mărfurilor de calitate superioară și altele; în sectorul textile-încălțăminte, organizarea de magazine pentru tricotaie, confecții, galanterie, încălțăminte, unități pentru tineret și

adolescenți, magazine pentru articole de decorațiuni interioare, magazine tip „Materna”, „Romarta” etc.; în sectorul metalo-chimice de magazine expoziție: depozit de mobilă, auto-moto-velo, unelte agricole și de grădinarit, electrocasnice, feronerie, materiale de construcții și instalații, articole de menaj — uz casnic, chimice, magazine tip „Sanitas”, „Colorex”, mari magazine cu articole de sport și altele.

— Realizarea în ansamblurile de locuințe a unor unități combinate cu mărfuri textile și metalo-chimice pentru unele destinații complexe: sport-voiaj, înzestrarea locuințelor, cadouri-amințiri etc.;

— În sectorul alimentației publice, dezvoltarea și diversificarea rețelei de unități cu profil culinar, pentru a contribui la ușurarea muncii casnice: restaurante cu autoservire, plăcintării-pătiseerii, berării, cofetării, gogoșerii, simigării, lăptării-iaurgerii, ceainării, unități dietetice, lacto-vegetariene, „Gospodina” etc.; înființarea de noi laboratoare de producție; crearea de cantine-restaurant cu capacitate corespunzătoare schimburilor de muncitori din întreprinderi productive, precum și a fabricilor de produse culinare stabilite prin planurile de investiții; extinderea spațiilor deschise (parțial sau integral acoperite) cu funcționalitate de terase sau grădini de vară; realizarea de unități mici, intime, cu profil variat și cu nivel superior de prezentare (snak-baruri, lacto-baruri, înghețată-răcoritoare).

— Dezvoltarea rețelei comerciale din localitățile rurale va avea în vedere închegarea centrelor comerciale inter-comunale și comunale, atât în construcții independente, cât și la parterul blocurilor de locuințe, precum și îmbunătățirea structurii rețelei comerciale din localitățile rurale, în concordanță cu cerințele populației, prin crearea unor magazine nealimentare, cum sînt cele de: confecții, tricotaie, încălțăminte, articole electrocasnice, articole de uz casnic și gospodăresc, mobilă, utilaje și unelte agricole și de grădinarit, materiale de construcții și instalații, combustibili solizi etc.

— Continuarea modernizării unor unități existente și dotarea acestora cu utilaje de manipulare a mărfurilor și mobilier corespunzător formelor moderne de servicii, precum și cerințelor igienico-sanitare de comercializare a mărfurilor.

— Extinderea formelor moderne și rapide de comerț și folosirea intensivă a spațiilor comerciale prin: organizarea desfacerii prin autoservire, în magazinele alimentare generale nou construite și în cele care se modernizează, precum și în unele magazine pentru mărfuri industriale a căror structură sortimentală permite folosirea acestei forme de desfacere: magazine care vînd articole de menaj, uz casnic, jucării (cu excepția celor mecanizate), papetărie, atricole chimice, tricotaie, încălțăminte, lenjerie, cămăși; extinderea autoservirii cu și fără linie, în unitățile de alimentație publică; organizarea desfacerii prin alegere liberă la magazinele pentru mărfuri textile-încălțăminte și metalo-chimice; organizarea desfacerii pe bază de recomandă pen-

tru articole de folosință îndelungată: mobilă, covoare, frigider, congelatoare, televizoare, casetofoane, magnetofoane etc.; introducerea de noi sortimente complementare, dotarea magazinelor cu mobilier și utilaje cu funcționalitate îmbunătățită, sporirea frontului de expunere și vânzare, folosirea containerelor, boxpaletelor, rolpaletelor și paletelor, pentru prezentarea și desfacerea mărfurilor în magazine; extinderea livrării mărfurilor grele sau de volum mare direct din depozite la domiciliul cumpărătorilor, pe bază de comenzi prealabile; organizarea și funcționarea caselor de comenzi pentru mărfuri nealimentare pe lângă unele mari magazine universale.

— Organizarea, îndeosebi în cadrul marilor magazine universale și generale de servicii pentru cumpărători: transportul și montarea la domiciliu — contra cost — a articolelor cu greutate sau volum mare și a celor cu un grad mare de tehnicitate (frigider, televizoare, mobilă etc.); efectuarea de demonstrații practice; asigurarea condițiilor pentru audierea discurilor, aparatelor și articolelor muzicale; ateliere de retuș, mese de croit și cabine de probă în cadrul magazinelor și raioanelor de confecții, tricotaie, țesături, locuri pentru păstrarea bagajelor de mînă etc.

— Sporirea capacității de desfacere a rețelei comerciale prin dezvoltarea comerțului stradal (bazare, chioscuri, tonețe, cărucioare, autorulote etc.) amplasate în locuri de mare circulație, în piețe, bilciuri și oboare, în fața marilor magazine de pe arterele comerciale, gări, autogări, în zonele industriale, șantiere etc.

— Revitalizarea centrelor comerciale tradiționale ale orașelor prin organizarea de unități comerciale și de alimentație publică corespunzătoare zonei și cerințelor populației.

— Construirea de noi piețe agroalimentare și modernizarea celor existente, astfel ca toate orașele și cartierele cu peste 30 000 locuitori din marile localități urbane să dispună de piețe agroalimentare.

— Organizarea de târguri tradiționale în orașele reședință de județ, precum și în alte localități importante, care să desfacă un sortiment larg de mărfuri textile-încălțăminte, metalo-chimice, cadouri-artizanat, rechizite școlare, jucării, articole de podăbă etc. precum și mărfuri cu preț redus.

— Organizarea cu periodicitate a târgurilor, bilciurilor și oboarelor tradiționale în localitățile rurale, realizându-se lucrările necesare de amenajare și dotare cu rețea comercială adecvată, în construcții ușoare și platouri modulate pentru producători.

Materializarea acestor direcții de organizare și dezvoltare a rețelei, de practicare a unui comerț civilizată, potrivit cerințelor actuale și de perspectivă, solicită angajarea deplină a organelor comerciale la toate nivelurile, aplicarea fermă a principiilor autoconducerii și autogestiunii economico-financiare, realizarea, cu eficiență sporită a întregii activități comerciale.

dr. Constantin TUDOSE

AUTOGESTIUNEA ÎN ÎNTREPRINDERI: RĂSPUNDERI, ACȚIUNI, REZULTATE

UTILIZAREA RAȚIONALĂ A MIJLOACELOR CIRCULANTE

OCERINȚĂ de bază a utilizării raționale a mijloacelor circulante o constituie accelerarea circuitului materiilor prime necesare producției, deplasarea mai operativă a materialelor din stoc în fabricație. Secretarul general al partidului, în cuvântarea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din luna martie a.c., sublinia faptul că **stocurile supranormative duc la risipă, la folosirea irațională a materialelor, stabilind totodată sarcini majore pentru readucerea lor în circuitul economic și încadrarea întreprinderilor în fondurile planificate, ca o cerință inseparabilă a rentabilității și eficienței economice.**

Aprovizionarea — corespunzător cerințelor producției

ACESTE analize, ca și controalele aprofundate efectuate în întreprinderi au evidențiat faptul că în prima parte a trim. III din acest an nivelul stocurilor existente în întreprinderile din industrie, construcții și transporturi din județ, pe toate elementele normativului de mijloace circulante s-au situat la niveluri ridicate. Totodată, a fost evidențiat faptul că principalele **cauze** care au generat imobilizarea fondurilor vizează atât activitatea proprie a întreprinderilor, cât și unele situații de ordin obiectiv, care acționează din afara întreprinderilor și care nu sînt întotdeauna analizate și aprofundate operativ în vederea promovării de măsuri corespunzătoare pentru prevenirea imobilizărilor de fonduri.

1 Din prima categorie de cauze generatoare de stocuri supranormative și disponibile, după cum a reieșit din concluziile analizei efectuate, se desprind cu pregnanță: ● nerealizarea sarcinilor de plan privind producția fizică și producția marfă fabricată (de exemplu, la întreprinderea mecanică „Bucium” — Iași, nerealizarea în perioadele precedente a producției de vinciuri și plane manuale a condus la rămînerea în stoc a unor materiale de valori însemnate, iar la întreprinderea de confecții Iași, din aceleași cauze, a rămas fără utilizare în perioada curentă un volum mare de materii prime și materiale); ● efectuarea unor aprovizionări peste necesarul pentru realizarea planului de producție, fără o fundamentare corespunzătoare a acestuia pe baza normelor de consum, ori fără a se cunoaște și lua în calcul stocurile existente în depozite (la întreprinderea mecanică pentru agricultură și industrie alimentară, unele aprovizionări s-au efectuat fără a se

ține seama de producția fizică planificată și de normele de consum, iar la Trustul județean de construcții-montaj se produc frecvente cazuri de aprovizionări în condiții în care materiale similare se găsesc în depozitele centralizate sau la grupurile de șantier (din subordine); ● fabricarea unor produse după expirarea termenelor prevăzute în contractele economice încheiate cu beneficiarii ca urmare a neasigurării corelației dintre programele de fabricație și termenele de livrare pe sortimente etc.

2 Din cea de a doua categorie de cauze, care pot și trebuie să fie cunoscute mai operativ, în vederea promovării la timp a măsurilor legale de prevenire a creării de stocuri supranormative, sînt de reținut în principal **modificările ce intervin în structura producției fizice planificate, ori renunțarea de către unii beneficiari interni la produsele contractate** (astfel de situații au existat în cursul sem. I a.c. în special la întreprinderea mecanică „Bucium” — Iași, unde au rămas neutilizate unele stocuri de materiale, precum și la întreprinderea de confecții Iași, la întreprinderea de tricotație și perdele Pașcani etc.). Desigur, modificările ce intervin în structura producției fizice planificate, precum și unele cazuri de renunțare în condițiile prevăzute de lege la produsele contractate sînt de regulă urmarea unei mai bune corelări pe parcursul executării planului a cerințelor continuării producției în alte sectoare sau întreprinderi, ori a schimbărilor intervenite în nivelul și structura cerințelor populației pentru unele bunuri de consum. Aceasta, însă impune cunoașterea din timp a acestora și reglarea aprovizionărilor în concordanță cu noile cerințe ale producției. Totodată, nu trebuie uitat faptul că imobilizările de fonduri la toate elementele normativului de mijloace circulante — oricare ar fi

În lumina acestor sarcini de o importanță majoră pentru întreaga economie, la nivelul **comisiei financiar-bancare a județului Iași**, recent a fost efectuată o analiză a nivelului stocurilor supranormative și disponibile, cât și a altor imobilizări existente în întreprinderile din industrie, construcții, transporturi — sub raportul cauzelor generatoare, a consecințelor acestora asupra nivelului eficienței economice, cât și a măsurilor ce se cer promovate în fiecare unitate pentru încadrarea în nivelul fondurilor planificate prin bugetele de venituri și cheltuieli.

cauzele care le-au generat — reprezintă un fenomen negativ cu grave consecințe sub raportul menținerii echilibrului financiar și a capacității de plată a întreprinderilor și, ceea ce este mai important, sub raportul lipsei materialelor și produselor respective în alte sectoare ale economiei și în alte întreprinderi. Pentru că din analiza la care se face referire a rezultat că stocurile supranormative scot din circuitul economic planificat importante cantități de materii prime și materiale în special din metal: sute de tone de tablă de diferite dimensiuni la întreprinderea de tractoare și regulatoare directe Pașcani; sute de tone de oțel de diferite sortimente la întreprinderea de scule și accesorii speciale Pașcani; profile grele și mijlocii la întreprinderea de piese auto Iași; însemnate cantități de tablă groasă, de profile ușoare și oțel rotund la întreprinderea mecanică „Nicolina”; profile ușoare și profile îndoite la întreprinderea mecanică „Bucium” — Iași etc.

În același timp, imobilizările de fonduri în stocuri supranormative au generat la nivelul întreprinderilor în cauză consecințe negative asupra eficienței economice în utilizarea fondurilor circulante, conducînd în mod direct la încetinirea vitezei de rotație a acestor fonduri la unele unități, la diminuarea producției marfă vîndută și încasată la 1 000 lei fonduri circulante și la diminuarea beneficiilor. La toate acestea se cer adăugate și dificultățile create altor întreprinderi ca urmare a incapacității de plată, a creditelor bancare nerambursate la scadență, precum și a dobînzilor bancare care au afectat rezultatele financiare.

Controlul financiar-preventiv: ferm, exigent, aprofundat

CONCOMITENT cu acțiunea de analiză și control desfășurată, au fost întreprinse la nivelul unităților și unele acțiuni concrete vizînd diminuarea

imobilizărilor de fonduri, printre care se cer menționate : ● elaborarea de grafice pentru lichidarea stocurilor supranormative de materii prime și materiale ; ● renunțarea în condițiile și în termenele legale la unele aprovizionări cu materiale în valoare de 27,8 mil. lei ; ● lichidarea efectivă a unor stocuri supranormative de 23,9 mil. lei, cât și alte măsuri ce urmează a fi aplicate în continuare la nivelul compartimentelor de specialitate, a conducerilor de unități și a organelor de conducere colectivă.

În același timp, activitatea de prevenire a creării de stocuri supranormative, cât și cea de readucere mai operativă a acestora în circuitul economic impun noi măsuri la nivelul întreprinderilor și presupun rezolvarea cu mai multă operativitate a unor probleme cu care se confruntă unitățile.

● În primul rând, trebuie arătat că, posibilitatea creată de Legea cu privire la gospodărirea fondurilor fixe, resurselor materiale și aprovizionarea tehnico-materială ca în anumite condiții și înăuntrul unor termene bine stabilite să se recurgă la modificarea și adaptarea planurilor de aprovizionare, a repartițiilor și a contractelor economice constituie o reglementare concepută ca un regulator între aprovizionarea tehnico-materială și cerințele realizării sarcinilor din planul național unic de dezvoltare economico-socială ce revin fiecărei unități în parte. Aplicarea acestei reglementări impune ca, începând de la nivelul compartimentelor de resort din întreprinderi și pînă la organele de conducere colectivă, să se cunoască și să se analizeze la intervale de timp cât mai scurte nivelul stocurilor existente, modificările intervenite în structura prod. cției fizice, cantitățile de materiale contractate etc., astfel încît înăuntrul termenelor legale să se poată formula cererile fundamentate de modificare a planului de aprovizionare, a repartițiilor și a contractelor economice în concordanță cu cerințele reale a producției, în vederea prevenirii creării de stocuri supranormative și disponibile de materii prime și materiale.

● A doua cerință a prevenirii creării de stocuri supranormative — cu toate avantajele economice care decurg de aici privitor la eliminarea unor cheltuieli neeconomice de transport-aprovizionare-depozitare și o mai bună repartizare a materiilor prime și materialelor în raport cu cerințele producției — se referă la momentul și condițiile în care se exercită controlul financiar-preventiv asupra operațiunilor de aprovizionare. Este cunoscut faptul că, potrivit prevederilor Legii finanțelor, în cazul unităților care au beneficiat de credite pentru refacerea capacității de plată și care datorită imobilizărilor de fonduri se mențin în această situație o perioadă de peste 60 de zile, băncile finanțatoare au posibi-

litatea instituirii controlului prealabil al plăților, dar sancțiunea acestei măsuri este pur financiară, ea nefiind de natură a modifica, ori rezilia obligațiile cu caracter civil asumate prin contractele economice încheiate cu furnizorii. În practică, aplicarea acestei măsuri nu poate conduce decît la amînarea plății furnizorilor și în plus nu aduce nici o atingere dreptului acestora de a pretinde și încasa penalizările și despăgubirile prevăzute de legea contractelor economice pentru neplata în termen a materialelor livrate.

Din acest punct de vedere situația este similară și în cazul controlului financiar preventiv exercitat în momentul plății, respectiv sancțiunea refuzului de viză are, de asemenea, un caracter pur financiar atunci cînd ea se întemeiază pe faptul că materialele livrate în cantitățile, la termenele și de calitate prevăzute în contractele economice încheiate și a căror modificare ori adaptare nu s-a perfectat în termenele legale, au devenit totuși inutile sarcinilor de plan.

În contextul acestor reglementări, se impune ca la nivelul fiecărei întreprinderi un accent deosebit să se pună pe exercitarea unui control financiar preventiv ferm, exigent și aprofondat, cu prioritate în momentul angajării cheltuielilor, respectiv în momentul încheierii contractelor economice, cînd la nivelul compartimentelor de resort din întreprinderi, al conducerilor de unități se impune o fundamentare științifică a necesarului de aprovizionat pe baza normelor de consum și a programelor de reducere a acestora, a producției planificate, a stocurilor ce se prelină a rămîne în depozite la finele perioadei, a măsurilor stabilite pentru folosirea de înlocuitori în cazul materialelor deficitare etc. În aceeași măsură se impune sporirea exigenței și fermității și în exercitarea controlului economic preventiv asupra operațiunilor privind lansarea în fabricație a produselor în concordanță cu contractele economice încheiate cu clienții cu privire la cantitate, calitate, tipodimensiuni, sortimente, termene de livrare etc., pentru a preveni pe această cale apariția unor stocuri de produse finite fără desfăcere asigurată.

● În afara unor cauze de ordin subiectiv, în afara celor care pot acționa din afara întreprinderii, analiza efectuată a evidențiat faptul că, în principal la materii prime și materiale și la piese de schimb, unele stocuri supranormative pot fi create și datorită unor inițiative eficiente ce se aplică în întreprinderi pe parcursul realizărilor planului, cum ar fi : reducerea mai substanțială a normelor de consum, perfecționarea unor tehnologii de fabricație, folosirea de înlocuitori pentru unele materiale deficitare, recondiționarea și refolosirea unor piese de

schimb etc. Atît inițiativele de această natură, cît și unele cauze care acționează din afară și care nu pot fi preîntîmpinate întotdeauna generează în mod obiectiv crearea unor stocuri supranormative ; în aceste condiții opinăm că atît rolul bazelor de aprovizionare specializate cît și al bazelor de aprovizionare tehnico-materială județene trebuie să crească în special sub raportul sporirii contribuției acestora la readucerea în circuitul economic a stocurilor supranormative și disponibile de materii prime și materiale. Din acest punct de vedere, cu prilejul analizei efectuate s-a reținut concluzia că în condițiile actuale, la nivelul bazei județene de aprovizionare tehnico-materială, cointeresarea în preluarea stocurilor supranormative și disponibile de materiale de uz general nu este încă la nivelul cerințelor din întreprinderi, iar unele măsuri stabilite nu sînt de natură a spori contribuția acestora la readucerea în circuitul economic a stocurilor supranormative.

Cîteva date referitoare la activitatea în acest domeniu din sem. I — 1983 pot concretiza situația existentă în prezent. Astfel, pentru această perioadă plafoanele de credite aprobate pentru preluări de stocuri supranormative și de intervenții au reprezentat 66,6% din stocurile de această natură existente în întreprinderi și comunicate bazei, iar ele au fost utilizate în proporție de numai 76%, ceea ce a condus la economii de cheltuieli pentru plata dobînzilor bancare și la realizarea beneficiilor planificate în detrimentul acțiunii de readucere în circuitul economic a stocurilor de materiale. De asemenea, din totalul stocurilor de materiale de uz general comunicate de întreprinderi, potrivit normelor de lucru actuale, 60,3% nu au fost preluate pe motiv că depășesc necesarul pe doi ani, rămînînd astfel în întreprinderile industriale în loc de a fi trecute în sfera circulației, 13,2% nu au fost preluate nefiind consumabile în județ, 2,5% nu au fost comandate întrucît materiale de același sortimente sînt contractate de către bază cu furnizorii săi în loc de a se analiza posibilitatea renunțării în condiții legale la aceste contracte etc.

Pentru sporirea contribuției acestor unități în readucerea în circuitul economic a stocurilor supranormative, pornind de la faptul că, în parte, acestea se creează în mod obiectiv pe parcursul realizării sarcinilor de plan, apreciem necesară revederea actualelor norme de lucru în acest domeniu, astfel încît valorile materiale, care au devenit disponibile sau temporar disponibile în sfera producției materiale, să aibă acces mai operativ în sfera circulației, unde sînt în contact mai apropiat cu cerințele producției din alte sectoare ale economiei, din alte județe sau din alte întreprinderi.

dr. T. ONOFREI
Iași

CIBERNETICA INDUSTRIALĂ: COORDONATE, TENDINȚE, EVOLUȚII

Mihail FLORESCU

DEZVOLTAREA dinamică a producției industriale în ultimele decenii a determinat creșterea exponențială a complexității interdependențelor dintre ramurile industriale, atingându-se astfel stadiul în care industria a devenit un sistem complex, bine structurat și cu multiple legături interne, în care impactul influențelor externe asupra unei anumite fațete ale sistemului nu mai poate fi localizat, fiind resimțit în întregul sistem, de către toate unitățile sale componente. Urmare a acestui fapt, sistemul industrial reacționează unitar, aidoma unui organism, la perturbațiile mediului exterior cum sint: disponibilitatea materiilor prime și energiilor, variația calității resurselor primare, influența factorilor naturali, variația factorilor economici exprimați în special sub forma prețului materiilor prime, energiilor și a produselor finite, variația necesarului intern de produse, cea a gradului de saturare a piețelor externe de desfacere și conjuncturii piețelor, variația factorilor tehnologici exprimați în special sub forma uzurii fizice și morale a tehnologiilor aplicate precum și variația factorilor sociali exprimați în special sub forma restricțiilor impuse tehnologiilor în ceea ce privește conservarea ecosistemului, utilizarea integrală a materiilor prime, conservarea energiilor, protecția omului și a mediului înconjurător etc.

Perturbațiilor mediului extern, sistemul industrial le răspunde în primul rând prin acumularea sau eliberarea de resurse din sistemele sale compensatoare, operație care asigură funcționarea sistemului industrial pe perioada regimului tranzitoriu de la un anumit nivel de dezvoltare la nivelul de dezvoltare superior, iar în al doilea rând prin autoadaptarea sa noilor condiții, operație esențialmente de natură investițională, deci mai lentă, care reflectă dezvoltarea sistemului prin dezvoltarea sistemelor sale compensatoare și crearea de noi structuri productive. În cazul unor perturbații majore, specifice perioadei actuale traversată de economia mondială, datorită atât influenței revoluției științifico-tehnice cât și a efectelor unei crize economice structurale și generalizată, sistemul industrial nu mai poate face față doar pe căile tradiționale ale dezvoltării și este nevoit să recurgă la un proces de autoorganizare ce are drept efect o dezvoltare restructurată a industriei pe baza legilor entropice ale sistemelor mari.

Cibernetica, știința a conducerii sistemelor cu autoreglare, împreună cu întregul arsenal teoretic și metodologic specific disciplinelor însoțitoare, este chemată tocmai să fundamenteze deciziile din sistemul industrial pe toată structura sa ierarhică în acest context tehnic și economic modificat, în scopul realizării obiectivelor fiecăru nivel cu maximă eficiență din punctul de vedere al criteriului de evaluare specific pentru nivelul decizional respectiv.

Nivelurile superioare de conducere, inclusiv conducerea operațională a industriei, cad sub incidența științelor ce alcătuiesc economia industriei, în timp ce unitatea executivă este în esență legată de ingineria tehnologică. Această diferențiere a legilor obiective și bazei metodologice de investigare a fenomenelor obiective conduse a determinat desprinderea din trunchiul ciberneticii a celor două ramuri: cibernetica economică și cibernetica industrială, științe care se dezvoltă prin schimb reciproc al tezaurului teoretic acumulat și se interconstruiează în cadrul dialecticii dezvoltării sistemului industrial unitar.

Procesele tehnologice — un domeniu important al aplicațiilor cibernetice

ANALIZA detaliată a nivelurilor ierarhice de conducere relevă existența unor structuri ierarhizate în interiorul fiecărui nivel, care permit realizarea funcțiilor specifice ale acestuia. Cele mai complexe structuri se găsesc la nivelul de bază al întreprinderii, ca unitate executivă, incluzând în sistem procesul tehnologic și sistemul de conducere a sa cu o problemă extrem de bogată, cuprinsă între conducerea directă a unui utilaj și conducerea operativă a producției unei platforme industriale, trecând prin conducerea proceselor tehnologice, conducerea proceselor anexe (stocarea materiilor prime și produselor finite, amestecarea și șarjarea componentelor pe baza

specificațiilor calitative etc.) și auxiliare (distribuția energiilor și utilităților, controlul rețelelor de fluxuri, întreținerea funcționalității utilajelor etc.). Această structurare își pune amprenta pe dezvoltarea ciberneticii industriale, ale cărei tendințe actuale sint prezentate în continuare.

La nivelul **procesului tehnologic** se conturează, în funcție de caracteristica predominantă a acestuia, două domenii distincte: cibernetica instalațiilor cu flux continuu sau ciclic și cea a liniilor de prelucrare cu flux discret (de populații numărabile). Automatica a asigurat pentru prima categorie de procese un fundament teoretic solid, foarte evoluat, cu mult în avans față de realizările practice limitate de posibilitățile echipamentelor cu semnal analogic. Apariția microprocesoarelor și utilizarea lor la nivelul buclor de reglare au permis trecerea la prelucrarea numerică a informațiilor acestui nivel de conducere, echipamentele de automatizare cîștigînd în flexibilitate, siguranță în exploatare, precizie în prelucrare.

Reconfigurarea simplă a sistemelor de conducere bazată pe microprocesoare precum și folosirea unei game largi de algoritmi de conducere care valorifică cuceririle teoretice ale domeniului determină actuala notă dominantă privind trecerea către prelucrarea numerică a datelor. În prezent se poate afirma că s-a ajuns la etapa încheierii ciclului de viață al sistemelor analogice de automatizare, prezența lor rămînd încă pentru o perioadă de timp la nivelul echipamentelor de cîmp, dar și aici și-au făcut deja apariția traductoare și elemente de execuție cu semnal numeric, pregătînd momentul saltului tehnologic și la aceste echipamente.

Expresia actuală a tehnicii numerice de prelucrare a datelor în automatizarea proceselor tehnologice de instalații o constituie sistemele distribuite de conducere care au cunoscut de la apariția lor, în anul 1976, și pînă în prezent o dezvoltare și răspîndire cu care puține alte tehnologii pot fi comparate. Prelucrarea numerică a datelor la nivelul buclor de reglare a determinat modificări conceptuale și la nivelurile ierarhice superioare care folosesc tehnica cibernetică în conducere. Structura calculatoarelor de proces s-a simplificat considerabil, cuplul de proces specific fiecărui proces condus fiind înlocuit cu un cuplul de comunicații obișnuit. Standardizarea elementelor informaționale din sistem și dezvoltarea tehnicilor de programare au permis conceperea și realizarea pachetelor de programe modularizate, ușor configurabile pe aplicație, bazate pe algoritmi robusți de conducere optimizată a proceselor. Tendința sistemelor de conducere la nivelul optimizării proceselor se manifestă din ce în ce mai pregnant în direcția conducerii **on-line** a proceselor tehnologice pe baza algoritmilor de optimizare în regim staționar, controlul regimurilor tranzitorii fiind preluat de algoritmi specifici ai fiecărei bucle de reglare.

Avînd în vedere că, odată cu creșterea nivelului de conducere crește și complexitatea decizională, cu toate eforturile de automatizare, încă nu s-a reușit să se obțină o soluție satisfăcătoare oricărei situații de sub controlul acestui nivel, astfel încît operatorul tehnolog joacă un important rol în conducerea procesului. Prin urmare, eforturile depuse pînă în prezent pentru conceperea și construcția unor periferice specifice și adecvate ergonomic dialogului dintre calculator și operatorul tehnolog vor continua și în viitor, încercările prezentate de a stabili norme științifice de proiectare psihoinginerescă a locului de muncă fiind doar în stadiu incipient. În viitor, recunoașterea vocii, a scrisului și posibilitatea dialogului pe această cale a operatorului cu calculatorul vor constitui unul din rezultatele aplicării inteligenței artificiale în domeniul ciberneticii industriale.

Un alt domeniu de aplicare îl reprezintă cel al rezolvării problemelor incomplet definite, ceea ce va conduce către găsirea unor soluții mai bune în conducerea instalațiilor, chiar dacă optimul nu poate fi definit, prin asistarea operatorului tehnolog și în situațiile speciale întîlnite în exploatare, cum sint cele de avarie sau pe perioada pornirilor și opririlor.

Intrucît controlul calității produselor fabricate precum și controlul caracteristicilor fizico-chimice ale materiilor prime devin informații esențiale în procesul de conducere optimizată, măsurarea parametrilor calitativi și executarea analizelor în

flux reprezintă, de asemenea, o tendință actuală pe cale de generalizare în conducerea proceselor tehnologice de instalație. Vor fi utilizate toate metodele fizico-chimice de analiză pentru conceperea și construirea aparatelor de analiză în flux continuu, sensibilitatea, precizia și timpul de răspuns al acestora apropiindu-se în domenii largi de caracteristicile cerute de procesele tehnologice.

Participarea sistemelor tehnice cibernetice la conducerea directă a proceselor tehnologice impune existența unei fiabilități a echipamentelor cu cel puțin un ordin de mărime superioară instalațiilor conduse. Utilizarea tehnologiei VLSI (Circuite integrate la scară foarte mare) în construcția microprocesoarelor având densități de ordinul a $2-4 \cdot 10^5$ porturi pe pastilă va permite realizarea, potrivit unor prognoze tehnologice, de ansambluri de mare capacitate a echipamentelor de calcul și cu fiabilitate foarte ridicată.

Scăderea prețului sistemelor de calcul permite de pe acum abordarea problemei fiabilității sistemelor și din punct de vedere arhitectural, conceind arhitecturi tolerante la căderi, având în structura lor module redundante ce asigură rezerve ale capacităților de prelucrare, numai una din aceste rezerve deservind mai multe module identice mergând până la dublarea sau chiar triplarea modulelor cu funcțiuni vitale a echipamentelor de conducere pentru instalațiile cu risc tehnologic ridicat. Un alt concept modern al fiabilității realizat pe baze arhitecturale, consecință a renunțării la structurile von Neumann, este cel de funcționare cu structură degradată bazat pe existența magistrelor informaționale și modulelor având caracteristici funcționale independente conectate la ele.

Funcționarea fără defect a sistemelor de calcul înseamnă în primul rând echipamente lipsite de defecte de fabricație. Tendința înregistrată pe plan mondial este ca la livrarea acestora, circuitele electronice să aibă deja o perioadă de funcționare care să asigure îmbătrânirea și atingerea palierului probabilității de cădere pe o perioadă determinată de timp, de exemplu pentru o sută de ore de funcționare. Îmbătrânirea circuitelor și testarea sistemelor complexe necesită echipamente specializate care au ajuns să ocupe în structura investițiilor în industria producătoare de echipamente cibernetice o pondere tot mai importantă, tinzând să egaleze investiția în utilajele producătoare. Aceasta a dat naștere unei noi ramuri a ciberneticii industriale și anume a **testomaticii**, pe baza căreia sînt proiectate și realizate procedurile și echipamentele tehnologice destinate testării produselor fabricate nu numai în industria electronică ci și în celelalte ramuri constructoare de mașini.

Aceste concepte și tendințe ale dezvoltării ciberneticii proceselor tehnologice de instalații sînt materializate în țara noastră în proiectarea și realizarea sistemului distribuit de conducere a proceselor tehnologice SDC-2050, destinat înlocuirii sistemului de automatizare convențională aflat în producția industriei electronice românești pînă în prezent.

Construcția arhitecturală a sistemelor complexe cibernetice de conducere care include în structura ei, pe lîngă sistemul distribuit de conducere, SDC-2050, micro și minicalculatoare amplasate într-o rețea de telecomunicații realizată în țară și a cărei dezvoltare este paralelă și în aceeași direcție cu tendințele înregistrate pe plan mondial, asigură conducerea integrată cu sisteme de calcul nu numai a unei instalații dar, prin realizarea dispeceratelor de platformă și combinat, conducerea tuturor proceselor directe, auxiliare și anexe la nivelul de integrare implementat.

Automatizarea proceselor tehnologice cu flux de populații numărabile organizat pe linii de prelucrare discretă, neabordabilă în tehnica analogică de comandă și control, a înregistrat o importanță întîrziere față de procesele tehnologice continue. Rezolvarea automatizării acestor procese tehnologice include nu numai conducerea secvențială a operațiilor tehnologice, realizată pînă la un anumit punct cu ajutorul utilajelor cu conducere numerică directă iar pe un plan superior cu ajutorul automatelor programabile, ci și manipularea obiectelor prelucrate de la o mașină la alta și poziționarea lor exactă în mașina de prelucrat în condițiile unei poziții inițiale nedefinite a obiectului prelucrat. Recunoașterea formelor și decizia de manipulare bazată pe algoritmi specifici inteligenței artificiale joacă un rol important în automatizarea acestor procese pe lîngă complexitatea antropomorfică a manipularilor.

Robotica, știința dezvoltată în ultimele două decenii și ale cărei progrese rapide, ca ilustrație a ciberneticii aplicate, a permis conceperea și producția a trei generații de roboți industriali, caută să rezolve problemele legate de fabricația discretă fără muncitori, obiectiv tehnologic care a apărut în momentul de față realizabil, în 1984 fiind planificată punerea în funcțiune a primului experiment în Japonia.

Proliferarea previzibilă a roboților în următoarele două decenii va determina dezvoltarea altor citorva importante aplicații ale ciberneticii industriale în care, pe primele locuri, se

vor găsi sistemele expert, proiectarea asistată de calculator și terotehnica.

În cadrul sistemelor expert se va reflecta impactul puternic al ingineriei sistemice în domeniul construcției software de proces, acesta urmînd să fie realizat de către calculatoare pe baza specificațiilor descrise de către proiectant interactiv aflat în dialog cu calculatorul. Proiectarea asistată de calculator, domeniu cu dinamica cea mai ridicată în următorii ani, cuprinde sistemele grafice interactive, echipamentele de calcul și concepție, ecrane și aparate pentru desen grafic, software de desen automat și de generare automată a datelor de producție.

O viziune nouă asupra organizării producției

PROGRESELE realizate în domeniul proiectării și a fabricării asistată de calculator au generat în ultima perioadă realizări în domeniul fabricării integrate asistată de calculator care include și realizările mai vechi în domeniul gestiunii producției, aprovizionării și utilajului. De curînd în acest cadru a fost introdusă și gestiunea financiară a întreprinderii, cuprinzînd sistemele de planificare, gestiunea comenzilor, gestiunea atelierelor, gestiunea întreținerii, inclusiv gestiunea întreținerii produselor vîndute și activitatea de „service”, închizîndu-se astfel complet bucla de producție.

Pentru realizarea gestiunii informatizate, în unitățile industriale și-au făcut deja apariția, în special pentru controlul calității și al stocurilor, echipamentele de culegere de date în cadrul cărora, pînă la sfîrșitul acestei decade, cele portabile vor constitui majoritatea.

În ceea ce privește gestiunea produselor vîndute, terotehnica a pus bazele unui concept cibernetic fundamentat științific privind instalarea, punerea în funcțiune, exploatarea, întreținerea și înlocuirea produselor fabricate pe baza unui criteriu de optimalitate a utilității la beneficiar și avînd o reacție inversă de la acesta, determinînd îmbunătățirea prin reproiectare a produselor la producător. Toate aceste tendințe privind realizările practice ale ciberneticii industriale vor determina o revoluție tehnologică, apreciată de unii autori ca fiind mai profundă decît cea determinată de introducerea mașinii cu aburi în industrie, primul obiectiv urmărit fiind cel de creștere a productivității muncii, a nivelului tehnic și al calității produselor.

Introducerea automatizării flexibile și robotizarea duc la o creștere a productivității muncii de pînă la 300 la sută, de pe acum resimțîndu-se în țările care aplică un vast program de automatizare și robotizare efectele asupra productivității, proporțional cu amploarea programului în curs de desfășurare. Se estimează, de asemenea, în cazul fabricației integrate pe calculator, realizarea unei creșteri a productivității muncii de 20 ori față de actualul nivel, o reducere a perioadelor de elaborare a produsului de 52 la sută în faza de concepție, de 70 la sută în producție și 40 la sută în activitățile anexe.

Controlul riguros al desfășurării procesului de fabricație și executarea comenzilor pentru funcționarea instalațiilor în imediată vecinătate a punctului optim în raport cu perturbațiile față de care obiectul industrial condus trebuie să se adapteze reprezintă un alt obiectiv urmărit prin cibernetizare. Rezultatele acestui complex de măsuri se reflectă în reproductibilitatea perfectă a ciclurilor de fabricație, realizarea unei producții de calitate constantă, indicii calitativi fiind stabiliți pe considerente de optim economic și urmăriți prin controlul calitativ automat pe faze.

Controlul fluxurilor și al regimurilor de funcționare în vecinătatea punctului optim va determina reducerea consumurilor specifice, în unele cazuri cum sînt cele ale proceselor de electroliză mergînd pînă la 40 la sută față de consumurile existente în lipsa calculatorului. Întregul ansamblu de măsuri are drept consecință o reducere a costurilor de producție și o creștere a eficacității tehnice a procesului tehnologic care face ca investițiile în cibernetica industrială aplicată să aibă cea mai ridicată eficiență economică: termenele de recuperare a acestor investiții sînt sub 2 ani, atîngînd în unele cazuri perioade de cîteva luni.

Controlul permanent al efectuării comenzilor și încadrării procesului tehnologic în normele de fabricație are ca efect reducerea riscului incidentelor tehnice în cazul instalațiilor cu pericol în exploatare. Siguranța funcționării acestor instalații este astăzi un obiectiv social major determinat de pagubele materiale, poluarea mediului înconjurător și efectele tehnologice induse pe perioade de lungă durată în cazul instalațiilor de complexitate și capacitatea celor practice în industria modernă. Cibernetica industrială își aduce astfel, alături de celelalte efecte amintite, contribuția la eliminarea stărilor de avarie și accident care mai apar în industrie, fapt care constituie o dovadă suplimentară a necesității amplificării eforturilor pe linia promovării rapide și generalizate a noilor metode de conducere a proceselor economice.

Concepte și metode în activitatea de creație

OPTIMIZAREA SINERGETICĂ A VALORII GLOBALE

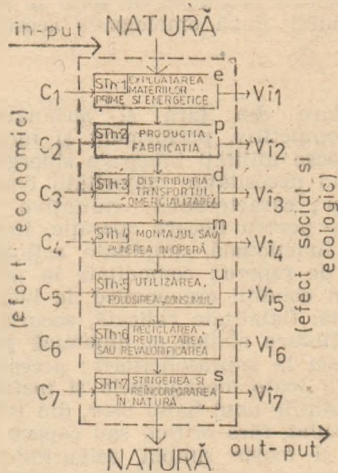
LUMEA CONTEMPORANĂ este tot mai acut confruntată cu probleme globale — dezvoltare, materii prime, energie, poluare, dezechilibre ecologice ș.a. Analiza și prognoza evoluției lor cu ajutorul investigației științifice, prin abordări globale, devine o necesitate obiectivă, cerînd un aport conceptual interdisciplinar adecvat în care fapte concrete individuale să poată fi sesizate, intuite, înțelese, analizate și integrate într-un sistem coerent de noțiuni și determinări. Dincolo de interesul teoretic, însăși practica cere o astfel de integrare a determinărilor sociale, economice, tehnice, ecologice în intercorelări logice obiective.

Activitatea inovațională, care potențează și propulsează practica, apare astfel ca avînd absolută nevoie de concepte adecvate, care să orienteze eficient drumul spre creații optime. Salturile în știință, în general, se datorează inovațiilor în metodă, descoperirii de noi metode, simbiozei reușite între mai multe metode în cupluri metodologice cu relații structurale și funcționale specifice.

Concept, noțiuni, metodologie

ÎN CELE CE URMEAZĂ supunem atenției și dezbaterii celor interesați în probleme de creativitate, celor antrenați în activitatea complexă de realizare a unor produse superioare celor existente nu numai prin performanțele imediate, ci și prin deschiderile ce le oferă (în domeniul respectiv, în domenii adiacente și chiar total diferite) pentru o eficiență considerată multicriterială, un concept original, pe care l-am denumit generic „optimizarea sinergetică a valorii globale” — O.S.V.G. (prezentat schematic în fig. 1 și 2). El pornește de la postulatul interacțiunii om-societate, prin intermediul sistemelor obiective „produse globale” triplu determinate pe plan tehnic, economic și social.

Fig. 1 : Sistemul „produs global” (SPG)

trările (in-put) entropice, respectiv alimentările sistemului PG ;

● **valoare de întrebuințare globală (ViG)** : însumarea efectelor sociale și ecologice generate de factorii și rezultatele funcționării celor 7 subsisteme tehnologice în timp, pe traiectoria vieții fizice a produsului. Pe lângă funcțiile (serviciile) utile raportate scopului pentru care s-a creat produsul, cerute de beneficiar sau consumator, ViG include efectele pozitive și negative care afectează direct sau indirect omul biologic, societatea și echilibrul ecologic, reprezentînd ieșirile (out-put) sistemului PG ;

● **eficiență globală (EfG)** : raportul dintre efectele și costurile globale integrate pe durata de timp corespunzătoare vieții fizice a produsului, pe traiectoria celor 7 subsisteme tehnologice ;

● **eficiență economică globală** : echivalentul valoric (financiar) al efectului calitativ global rezultat din funcționarea sistemului PG, raportat la costul global implicat. Are un caracter dinamic-conjunctural, deoarece se referă la efecte și eforturi economice care se identifică în trecut + prezent + viitor ;

● **optim global** : alternativa tehnică-tehnologică pentru sis-

O VIZIUNE MULTICRITERIALĂ ASUPRA EFICIENȚEI : A GÎNDI ȘI CREA PRODUSUL NOU CONSIDERÎND ÎNTREGUL CICLU DE REALIZARE ȘI UTILIZARE A SA, DE LA EXPLOATAREA MATERILOR PRIME PÎNĂ LA STINGEREA ÎN NATURĂ

temul PG capabilă să asigure cea mai mare eficiență economică globală ;

● **optimizare globală** : acțiunea ce vizează optimul global prin maximizarea efectului global (ViG) concomitent cu minimizarea efortului (costului) global (CG) ; eficientizare simultană, care cuprinde într-un sistem logic global toate cele trei laturi ale oricărui produs sau proces realizat de om : tehnic-tehnologică (SPG), social-umană-ambientală (ViG), economică (CG).

Fiind vorba decide categorii valorice complexe, abordate sistemic integrativ pe traiectoria vieții fizice a PG, realizarea unei eficiențe maxime în acest context corespunde în fapt **optimizării valorii globale**.

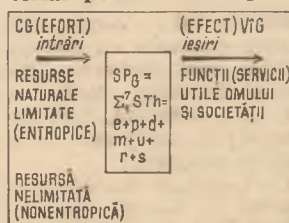
Avantajul unui asemenea demers integrativ rezultă din efectul de sinergie — acea proprietate prin care întregul, atunci cînd este asamblat, aduce elemente în plus față de cele ce caracterizează componentele sale. Sinergia nu poate fi prevăzută plecînd de la cunoașterea izolată (îngustă, specializată, monodisciplinară) a părților componente. În cazul instrumentarului metodologic teoretic-aplicativ denumit generic **optimizare sinergetică a valorii globale**, capacitatea sa de a mări eficiența acțiunilor umane și a randamentului creativ-inovativ, sub raport sinergetic, se regăsește pe plan practic pe două direcții :

a) prin modelul SPG și optimizarea sa globală (fig. 1 + fig. 2) ;

b) prin munca în colective creative pluri- și interdisciplinare, coordonate de generaliști care orientează concepția spre produse optime după criteriile globale, utilizînd un complex metodologic ce reunește într-un tot coerent : tehnici prospective, marketing global, abordări sistemice, conceptul contradicțiilor interne ale produselor din tehnicile analizei și ingineriei valorii, metodele studiului muncii ș.a.

O.S.V.G. este, în fapt, o metodologie complexă interdisciplinară care, pe baza acumulării sistematizate algoritmice a informațiilor multidisciplinare legate de obiectul studiului în cauză, se integrează într-un sistem sinergetic, datorită legăturilor dialectice specifice, obținîndu-se un plus cantitativ-calitativ de cunoaștere științifică (a nivelului contradicțiilor interne proprii fiecărui subsistem tehnologic și întregului sistem global, a implicațiilor economice, sociale, ecologice ș.a.), ceea ce conduce la creșterea nontropiei. Acest model logic euritic, care facilitează și stimulează inconștientul creativ să lucreze rapid și eficient în generarea noului (inovație, invenție), împreună cu conștientul și sub controlul (cenzura) lui, are menirea de a activa și directiva, după criteriile logice de optimizare, disponibilitățile creative ale persoanelor care formează echipa interdisciplinară de creație.

Fig. 2 : Model de bază criterial pentru SPG optim

Resurse limitate : regenerabile (energie solară primară și secundară, plante, animale ș.a.) ; neregenerabile (combustibili fosili, materii prime minerale reciclabile sau nereciclabile) ; potențial uman anatomicofiziologic (muncă repetitivă și rutinieră). **Resursă nelimitată** : potențial uman psihic creativ-inovativ (autogenerativ și perfectibil prin cunoaștere științifică, documentare, informare, învățare, antrenare, motivare, cointerese ș.a.). **Funcții utile** : grad de satisfacere calitativă materială, socială, culturală a utilizatorului (consumatorului), a cerințelor biologice, ergonomice, psihosociale ș.a. ale omului, pe traseul celor 7 subsisteme tehnologice ale sistemului PG ; nivel de influențare (afectare) a echilibrului ecologic (optimizat prin minimizarea poluării cu deșeurii + maximizarea reciclării și reincorporării în natură).

În literatura de specialitate (J. Hadamard) se face distincția între două tipuri de invenții :

1. scopul fiind dat, se caută mijloacele de a-l atinge, mintea

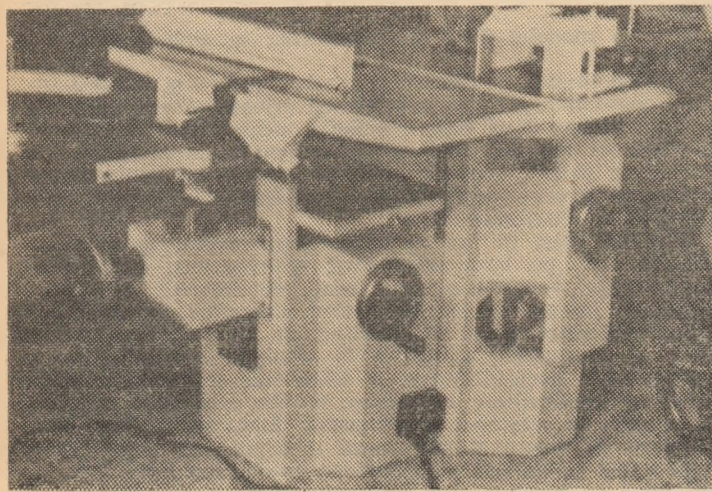
procedind de la scop la mijloace, de la întrebare la soluție — și 2. invers, se descoperă un fapt, apoi se imaginează la ce ar putea folosi, mintea procedind de la mijloace la scop, răspunsul aparând înaintea întrebării. O.S.V.G. este un model de tipul 1, care se bazează însă pe cât mai multe informații ale cercetării științifice, documentării complexe și ale realizărilor tehnice noi de tipul 2. Pornind de la obiectivarea funcțiilor globale ale viitorului produs (armonic concepute pentru a asigura „serviciile” utile pentru beneficiar, societate și ambient), se stimulează intuiții prin diverse căi (analogii, combinări, asocieri, restructurări, adaptări), pentru prefigurarea unor soluții tehnice care să asigure materializarea funcțiilor cu consumuri minime de resurse, pe întreaga traiectorie de viață fizică a produsului în cauză. În același timp, O.S.V.G. este și un program euristic criterial, conștient stabilit, prin care se selectează (cenzurează) soluțiile, reținându-le pe cele care corespund condițiilor de optim proprii modelelor SPG.

Modernizarea sau reconceperea produsului bazându-se pe feedback-ul de la toate cele 7 subsisteme tehnologice ale PG, inclusiv plusul de cunoaștere științifică dobândit prin cercetarea-dezvoltarea de produs, progresul tehnologic se realizează în spirale succesive, în subordonare față de obiectivele de ordin economic și social, la niveluri tot mai înalte de eficiență după criteriile globale, ceea ce constituie un gir pentru competitivitatea creației tehnice în cauză.

Cunoașterea unitară a principiilor, tehnicilor și algoritmului de lucru, competența și experiența creativă anterioară, coeziunea membrilor colectivului interdisciplinar (constituit în funcție de specificul proiectului în cauză) și dorința lor motivată afectiv de a realiza obiectivele prestabilite generează structuri euristice superioare care se influențează sinergetic, rezultatul constând în crearea prolifică a noului.

O aplicație care a validat principiile

POSSIBILITATEA unei prime verificări în practică a principiilor conceptului ne-a fost oferită de crearea, în decurs de 14 luni, a unui utilaj multifuncțional — mașina universală de prelucrat lemn MUPL-300 „Universal-Dorna”, executat în cadrul Uzinei de construcții și reparații de utilaje și piese de schimb Vatra Dornei a Ministerului Industrializării Lemnului și Materialelor de Construcții.

MUPL-300 „Universal-Dorna”

Principalele etape și acțiuni au fost :

a) **stabilirea obiectivului inițial** : realizarea unui utilaj de frezat lemn, cu performanțe superioare în raport cu o mașină pe care uzina o realiza pentru export ;

b) **definitivarea (reconsiderarea) obiectivului** : conceperea unei mașini universale de prelucrat lemn (inclusiv cu funcții de frezare), destinată în special industriei mici, atelierelor de tâmplărie, modelărilor ș.a. Schimbarea obiectivului inițial a fost determinată de primele informații de marketing, care au arătat oportunitatea unui utilaj universal de prelucrat lemn cu beneficiari potențiali în țară și pe piețe externe) ;

c) **prefigurarea ViG** : informarea cât mai profundă (din surse foarte diverse : discuții cu meseriași în branșă, cu specialiști din industrie, cu participanți la târguri și expoziții internaționale, studierea de prospecte ș.a.) asupra funcțiilor viitorului utilaj și asupra tuturor condițiilor funcționale, pe întregul ciclu de viață al produsului. S-au conturat astfel cca 20 funcții de bază pentru domeniul de utilizare ;

d) **constituirea colectivului de creație**, care a inclus în această etapă un maestru și doi muncitori specialiști cu pre-

șărire multilaterală și aptitudini de creativitate dovedite anterior, perfecționați în domeniul analizei valorii ;

e) **cercetări de marketing global** : aprofundarea și dezvoltarea acțiunilor de la punctul „c”, apelându-se la cât mai multe surse documentare pentru stabilirea cât mai completă a ViG. Totodată, pentru fiecare funcție au fost inventariate cât mai multe variante tehnice de realizare. În această etapă au fost coopțați în colectiv și trei arhitecți designeri din cercetare (I.C.U.P.S. București), cunoscători ai domeniului A.V. ;

f) **stabilirea „dimensiunilor tehnice-funcționale”** — o etapă de bază, în care pentru fiecare funcție se determină analitic toate condiționările utilitare pentru beneficiar, la nivelul strict necesar scopului urmărit. Acestea, împreună cu funcțiile prestabilite, rămân singurele elemente invariante (restrictive) pe tot parcursul procesului de concepție, prin care se caută a se găsi, dintr-o mulțime de variante tehnice posibile, acea soluție care apare ca optimă ;

g) **etapa concepției propriu-zise**, desfășurată pe o perioadă de 9 luni și finalizată cu prezentarea prototipului funcțional (testat și verificat sub toate aspectele) la ediția 1982 a Tîrgului Internațional București. În această etapă creativitatea grupului de 7, a celor două subcolective și a fiecăruia din membrii lor a fost „obligată” să se manifeste pentru ca, din aproape în aproape, să materializeze în prototip toate funcțiile ce constituie ViG, în condițiile unui minim de resurse materiale și energetice. Prin crearea unor situații de brainstorming, prin utilizarea unor tehnici euristice, logice, interrogative ș.a. au apărut multiple idei din care au fost selectate, adaptate, combinate rezolvări tehnice cunoscute și inventate altele noi, pentru funcțiile puse în discuție (atît fiecare în parte cît și în interconducție). În cazuri mai complexe (mai ales cînd se ajungea în impas de creație) s-au elaborat modele parțiale succesive, ajungîndu-se în final la soluții viabile. Au fost și situații de maximă încordare, de suprasolicitare, dar analogii inspirate din natură, din alte domenii tehnice, apelarea la logică sau anti-soluții (inclusiv variante aparent absurde) au generat în final rezolvări optime, care ulterior s-au dovedit a constitui invenții.

Caracteristic acestui mod de creație e faptul că forma fizică a produsului (utilajului) nu este cunoscută decît în finalul realizării prototipului. Aceasta deoarece variantele inițial schițate se dezvoltă, se schimbă, se combină pe măsură ce avansează materializarea funcțiilor prestabilite. Creatorii fiind totodată și executanții prototipului, soluțiile se validează sau nu din mers. Se asigură astfel un maximum de idei creative care sînt testate operativ. Proiectul final pentru producția de serie se realizează prin relevarea prototipului, după omologarea acestuia.

Eficiență

FATĂ DE MAȘINILE similare din țară și străinătate, MUPL-300 s-a dovedit a fi competitiv, performant și inedit, asigurînd în principal : numeroase utilități integrate sinergetic într-un singur sistem, acoperînd necesitățile majorității domeniilor de prelucrare a lemnului ; caracteristici calitative și performanțe funcționale optime pentru fiecare operație, înaltă precizie de lucru ; flexibilitate funcțională, simplitate, acționări directe facile și număr redus de repere ; comoditate în utilizare, siguranță în exploatare și condiții ergonomice de lucru ; disponibilitate practic nelimitată, fiabilitate ridicată, securitate și protecție foarte bune ; echilibrare statică și dinamică perfectă (nu se produc vibrații nici la suprasolicitări) ; accesibilitate directă în timp minim la toate mecanismele și instalațiile electrice interioare (în condițiile unui batiu ușor, din tablă subțire nervurată, complet capsulat, fără orificii sau capace de vizitare) ; întreținere minimă și foarte simplă, asigurîndu-se cheltuieli de mentenanță deosebit de reduse (puterea maximă necesară în cele mai grele condiții de lucru este doar de 1,5 kWh) ; cuplări și decuplări automate de concepție originală ; blocări rapide și sigure la pozițiile de lucru dorite ; tipizare și modulare la toate cele patru sisteme de manevră în plan vertical ; nu necesită fundație specială și poate fi transportat ușor, cu propriile mijloace (trei roțile speciale) ; design și calitate comercială deosebite.

MUPL-300 „Universal-Dorna” a fost omologată și brevetată în țară și este în curs de brevetare în alte 5 țări.

Această reușită, confirmînd eficacitatea conceptului O.S.V.G., sugerează totodată că un asemenea mod de concepție generează permanent noi direcții de cercetare-dezvoltare pentru produsul în cauză sau pentru crearea de viitoare noi produse. Utilajul la care ne-am referit se prezintă ca un hibrid, posibil părinte al unei viitoare familii de mașini universale capabile să satisfacă toată plaja nevoilor identificate în domeniul specific, precum și al unor variante modulare-tipizate capabile să răspundă eficient cerințelor fluxurilor de producție specializată din industria prelucrării lemnului.

Ioan OLARU

65 de ani de la făurirea statului național unitar român

Desăvîrșirea unității de stat — factor esențial al dezvoltării economiei românești (1)

INTREGIREA NEAMULUI ROMÂNESC, desăvîrșirea unității de stat în urmă cu 65 de ani constituie un moment istoric de importanță fundamentală pentru poporul român. Intemeiat pe luptele duse de înaintași vreme îndelungată pentru menținerea neştirbită a ființei românești, pe tributul de sânge dat de fiii țării în primul flagel mondial, înfăptuit prin hotărîrea fermă a întregului popor și prin contribuția însemnată a unor bărbați de stat, actul desăvîrșirii unirii, consemnat prin Adunarea Națională de la Alba Iulia, a deschis perspective noi pentru economia, știința și cultura țării noastre. „Făurirea statului național unitar a determinat intrarea României într-o nouă etapă a dezvoltării, creînd premise pentru dezvoltarea mai intensă a forțelor de producție, pentru accelerarea progresului economic și cultural al țării(2)”. Importanța pe care o acordă Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, actului Unirii se înscrie în deplina identificare a partidului cu năzuințele și aspirațiile fundamentale ale națiunii într-un proces de continuitate și totodată de dezvoltare revoluționară a țării noastre. Evident, posibilitățile și speranțele de care s-a legat actul desăvîrșirii unirii s-au realizat treptat, în timp, unele dintre ele și-au găsit împlinirea deplină abia în zilele noastre.

Între cele două războaie mondiale, adică în acea perioadă care a urmat sau, în orice caz, a fost apropiată, în timp, marelui act național, în condiții social-politice și economice în general vitrege, atât datorită unor elemente de instabilitate internă cât mai ales a influenței exercitate de factorii externi, cu deosebire de puternica depresiune economică din anii '30, economia, știința și cultura românească au înregistrat unele progrese. În general, se poate aprecia că a fost o perioadă deosebit de complexă, cu neajunsuri, dar și cu o serie de realizări.

Marea Unire a deschis perspective noi, mai largi pentru economia românească și, așa cum se apreciază, în deceniile care au urmat „a avut loc o accentuată dezvoltare a industriei, a bazei tehnico-materiale a societății, a activității politice, culturale și artistice(3)”. În aceeași ordine de idei se înscrie și aprecierea că prin „strîngerea întregii națiuni într-un singur stat, s-au adîncit și mai mult legăturile economice dintre regiunile românești acum eliberate de vechile piedici artificiale, piața națională a căpătat posibilități de manifestare nestînjinită de ocupații străine, s-a creat cadrul național și social politic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție, iar înmănușcherea laolaltă a energiilor și capacităților creatoare ale poporului a făcut condiții noi, mai prielnice desfășurării forțelor progresiste, revoluționare ale societății(4)”.
Desăvîrșirea Unirii a avut un rol esențial în cristalizarea complexului economic național al României, complex care a cunoscut în anii socialismului o dezvoltare fără precedent în istoria poporului nostru. În conturarea acestui complex, încă din perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale, avem în vedere faptul că s-au obținut unele succese însemnate în dezvoltarea industriei și construcțiilor, într-o anumită măsură a agriculturii, a comerțului interior și a celui exterior, a turismului, a transporturilor, precum și cele din domeniul învățămîntului, științei, artelor, în general al culturii. Totodată, s-a realizat o integrare economică și cultural-științifică în plan teritorial, într-un timp relativ scurt.

Desăvîrșirea Unirii a avut un rol esențial în cristalizarea complexului economic național al României, complex care a cunoscut în anii socialismului o dezvoltare fără precedent în istoria poporului nostru. În conturarea acestui complex, încă din perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale, avem în vedere faptul că s-au obținut unele succese însemnate în dezvoltarea industriei și construcțiilor, într-o anumită măsură a agriculturii, a comerțului interior și a celui exterior, a turismului, a transporturilor, precum și cele din domeniul învățămîntului, științei, artelor, în general al culturii. Totodată, s-a realizat o integrare economică și cultural-științifică în plan teritorial, într-un timp relativ scurt.

Stadiul de la care s-a pornit

PERSPECTIVELE de dezvoltare a țării deschise prin Unirea de la 1918 au fost puternic marcate de urmările dezastuoase ale războiului și de dificultățile intervenite în procesul de refacere a economiei în primii ani după război. La sfîrșitul războiului, în care țara pierduse aproximativ un milion de oameni — peste o cincime din populația activă — economia se afla într-o stare dezastruoasă. Astfel în anul 1919, țara era lipsită de cereale atât pentru hrana populației, cât și pentru asigurarea sămînței necesară culturilor, astfel că, în condițiile unei crize alimentare acute, s-a recurs la un import însemnat de produse alimentare. În ceea ce privește industria, numeroase întreprinderi fuseseră distruse de război, unele utilaje ridicate de ocupații, altele dispersate, ca urmare a retragerii frontului în Mol-

dova. În același an, 1919, producția industrială se redusese la mai puțin de 50% față de nivelul antebelic, iar în unele ramuri situația era și mai grea; la Hunedoara producția siderurgică era de numai 2,8%, iar la Reșița 33% în comparație cu anul 1913. Numărul de locomotive scăzuse cu 75%, cel de vagoane de mărfuri cu 85%, iar cel de călători cu 65%. Economia era de asemenea marcată de o inflație puternică; leul era depreciat atât pe piața internă, cât mai ales pe cea externă. Pierderile materiale recunoscute în mod oficial prin tratatele de pace au fost evaluate la peste 30 miliarde lei aur, ceea ce echivala cu munca pe care poporul român o desfășurase timp de 16 ani(5), dar așa cum se subliniază în unele publicații ale vremii în realitate ele au fost mult mai mari. De la acest stadiu s-a pornit la refacerea țării și la dezvoltarea economiei românești după actul desăvîrșirii Unirii poporului român.

Orientări în procesul de dezvoltare a industriei românești

DEZVOLTAREA industriei, începută, deși într-un ritm lent, din secolul trecut, a cunoscut în perioada dintre cele două războaie mondiale valențe noi. Un rol important în evoluția economiei românești și cu precădere a industriei în anii '20 l-a avut orientarea politicii economice redată sintetic în formula „prin noi înșine”. Politica economică „prin noi înșine”, care nu a reprezentat o încercare de constituire a unei autarhii economice, ci urmărirea îngustării dominației și intereselor capitalismului străin în favoarea burgheziei autohtone, a contribuit la mobilizarea și potențarea forțelor în vederea impulsivării economiei românești.

Industria românească a cunoscut o însemnată dezvoltare mai ales după refacerea distrugerilor cauzate de război, proces care a cunoscut însă o perioadă scurtă, pînă în 1928-1929, cînd deja apar simptomele crizei care avea să zguduie puternic economia mondială și, ca atare, și economia românească. Cîteva date sînt sugestive pentru a marca acest proces evolutiv: numărul întreprinderilor a crescut de la 2 747 în 1919 la 3 840 în 1924, ajungînd la 4 094 în 1927, după care începe o tendință de concentrare, mai ales în condițiile crizei. Valoarea producției a crescut de la 11 711 796 000 lei în 1919 la 60 965 204 000 lei în 1928, anul de vîrf dinaintea de criză în privința producției industriale(6). Rezultă că în pofida unor greutăți provocate de război precum și de limitele regimului social-politic, integrarea noilor provincii în complexul economic național s-a realizat relativ rapid. În condițiile lărgirii pieței interne, ale emulației create prin actul Unirii, așa cum arăta Lucrețiu Pătrășcanu, „creșterea potențialului industrial al României își găsește explicația ei firească. Deși au existat și în această epocă tendințe contrarii, pînă în 1929, rezultatul poate fi însemnat cu un plus și nu cu un minus(7)”.
Criza din anii '30 a creat mari dificultăți industriei, ca de altfel întregii vieți social-economice din România dar, în acele condiții grele, s-a ajuns la o serie de clarificări, la sedimentarea și la extinderea convingerilor cu privire la necesitatea accentuării dezvoltării și diversificării industriei țării. Opiniile în favoarea dezvoltării și modernizării industriei au devenit preponderente. Astfel, chiar economiști și politicieni care înainte de criză pusseră pe prim plan problemele agriculturii își revăd mult pozițiile. Spre exemplu, Virgil Madgearu, unul dintre fruntașii politici ai vremii dar și unul dintre cei mai valoroși economiști români, care avea să plătească cu viața, fiind uci-

1) Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate”, vol. 17, p. 270
2) Dr. M. Mușat, dr. Gh. Zaharia, „Marea unire din 1918 — moment epocal în istoria poporului român” în „Studii Economice — Marea Unire din 1918”, Academia de Studii Economice, București, 1979, p. 1
3) Prof. univ. dr. doc. N.N. Constantinescu, „Formarea și dezvoltarea istorică a complexului economic național român”, în „Studii Economice — Marea Unire din 1918”, Academia de Studii Economice, București, 1979, p. 30-31
4) „Istorie Economică” sub redacția prof. univ. dr. N. Mareu, Ed. Didactică și Pedagogică, București, p. 231
5) Sursa: „Aspecte ale Economiei Românești”, Consiliul Superior Economic, 1939, p. 132
6) Lucrețiu Pătrășcanu, „Probleme de bază ale României”, Editura SOCEC & Co., S.A.R.L. 1944, p. 30

te legionari pentru convingerile sale avansate, acordă în lucrarea sa de sinteză „Evoluția economiei românești după războiul mondial”, tipărită în 1940, un spațiu larg analizei industriei. El argumenta necesitatea dezvoltării și perfecționării acestei ramuri în vederea valorificării mai înalte a bogățiilor țării și a reducerii dependenței de exterior. Totodată, pentru Madgearu „industrializarea țării agricole este determinată de străduința lor de a se elibera din dependența față de vechile țări capitaliste industriale, de a se naționaliza”⁷⁾.

O serie de idei cu privire la necesitatea intensificării procesului de industrializare, a cerințelor privind formularea mai coerentă a unei politici de industrializare în care un rol important se atribuie statului și planificării apar în mod convingător într-o serie de lucrări printre care și „Aspecte ale economiei românești” — care a fost elaborată de „Consiliul Superior Economic”. De asemenea, subliniem preocupările intense de pe lângă „Banca Națională a României”, colective largi interdisciplinare desfășurând o activitate utilă de identificare și analiză a situației resurselor de materii prime, combustibili și energie, precum și a realităților și perspectivelor privind industrializarea acestora. Astfel a fost elaborată ampla lucrare monografică „Contribuții la problema materiilor prime în România”, cuprinzând 8 volume. Un rol esențial în organizarea acestor studii ample l-a avut economistul Mitiță Constantinescu, inițiator, organizator de colective largi de cercetare, el însuși un valoros cercetător care avea să elaboreze lucrarea în trei volume „Politica economică aplicată”, în care sînt analizate problemele esențiale ale perspectivei economiei românești.

În anii '30 statul a luat o serie de măsuri pentru încurajarea dezvoltării și diversificării industriei românești, a creării de noi ramuri industriale. Asemenea măsuri de protecție și încurajare a dezvoltării industriei au fost luate prin politica vamală, prin cea fiscală și de prețuri, prin cumpărarea de către stat în mod preferențial a unor produse, îndeosebi pentru armată. Astfel, în ceea ce privește crearea de ramuri industriale noi, prin Decretul-lege din august 1936 se prevedea că întreprinderile care vor fi înființate cu scopul de a fabrica produse care nu se produc încă în țară și care vor investi un capital important se vor bucura de privilegiul că timp de 16 luni de la crearea uzinei (cu drept de prelungire în anumite condițiuni pînă la 20 de luni) nu se vor acorda autorizări de import de mașini pentru oricare altă industrie similară. Asemenea avantaje au fost acordate la 13 industrii, printre care cea producătoare de tuburi, cabluri electrice, lămpi de radio, fabricate de aluminiu și aluminiu metalic, aparatură optică și de precizie, aparate de bord și busole de navigație, bumbac artificial, culori de anilină și negru de fum, anvelope și camere pentru automobile și motociclete, topitorie și rafinare de zinc, forjare și tratament termic pentru piese de avioane etc.

Dezvoltarea producției industriale a devenit posibilă și prin accentuarea protecționismului la import care în perioada 1929—1938 a crescut de 8,45 ori⁸⁾. Trebuie menționat că justificarea și formularea modernă cea mai interesantă a protecționismului aparține economistului român Mihail Manoilescu. În acest context, în perioada care a urmat crizei din anii '30 se remarcă unele tendințe în evoluția industriei, atît în ceea ce privește ritmul de dezvoltare, cît mai ales pe linia diversificării acesteia. Astfel, față de 1929, valoarea producției industriale în prețuri comparabile, după ce s-a redus la 96% în 1933, a crescut la 126,7% în 1938⁹⁾. În aceeași perioadă, 1929—1938, valoarea producției industriale prelucrătoare a crescut cu 36,2%. **În perioada 1936—1938, România a înregistrat unul dintre cele mai ridicate ritmuri de dezvoltare a industriei din lume, după Japonia și U.R.S.S.** Făcînd această apreciere nu trebuie omis faptul că în ceea ce privește țara noastră aceste ritmuri se realizau în condițiile în care se pornise de la nivel de dezvoltare redus, dar ele reflectau faptul că economia românească era orientată către industrie.

Concomitent cu dezvoltarea industriei, în a doua jumătate a deceniului al patrulea au sporit preocupările pentru modernizarea acesteia, prin dotarea cu noi mașini și utilaje. Această preocupare se reflectă în mod sintetic în creșterea volumului investițiilor de la 40 298 milioane lei în 1929, la 50 069 milioane lei în 1938. Totodată, în ultimul an menționat, volumul investițiilor în industria mijloacelor de producție a fost mai ridicat decît în cea producătoare de bunuri de consum în timp ce în 1929 situația fusese inversă. Ca atare, forța motrice exprimată în C.P. a crescut în medie pe întreprindere în 1938 cu 98,2% față de 1929, iar pe lucrător de 2,92 ori. Situația prezenta însă

mari inegalități, fiind avantajate marile întreprinderi ca de pildă uzinele metalurgice Reșița, Malaxa, Vulcan, Astra-Arad, I.A.R. Brașov, unele rafinării de petrol, fabrici de cherestea și întreprinderi textile care se situau, din punctul de vedere al dotării cu utilaje și al tehnologiei de producție, la nivelul unor unități moderne din țările industriale din Europa. Totodată în industria românească funcționau numeroase întreprinderi mici și mijlocii cu o dotare tehnică slabă care își mențineau viabilitatea numai prin exploatarea severă a muncitorilor.

În perioada la care ne referim s-au produs unele mutații însemnate și în ceea ce privește structura producției industriale, punîndu-se un accent mai mare pe dezvoltarea ramurilor prelucrătoare. Astfel, ponderea industriei prelucrătoare în totalul producției industriale a crescut de la 82,7% în 1929 la 88,9% în 1938, în același timp ponderea industriei extractive reducîndu-se de la 17,3% la 11,1%. În aceeași perioadă s-au emis o serie de legi și decrete privind prospectarea și exploatarea solului și subsolului țării, s-au elaborat unele lucrări prin care s-au inventariat în mod sistematic resursele naturale. Totuși, trebuie menționat că deși țara noastră avea încă din secolul trecut unele dintre cele mai interesante tradiții din lume în activitatea de prospecții și lucrări geologice, în ajunul celui de al doilea război acestea prezentau încă o serie de neajunsuri, ele nefiind suficient încurajate de stat. Pe această linie se înscrie și evoluția industriei extractive care, deși în general dezvoltată, se realiza în condițiile în care se acorda o atenție exagerată profitului, ceea ce într-o serie de cazuri ducea la exploatarea incompletă, nerațională a unor zăcăminte.

În perioada 1934—1938 producția totală de energie electrică a crescut cu 52,8% față de puterea instalată care a sporit în același interval cu 26,4%. Trebuie menționat însă că industria energiei electrice era reprezentată printr-un număr relativ mare de centrale publice și industriale care funcționau izolat, cu eficiență redusă. În ceea ce privește ramurile prelucrătoare, în anii care au urmat crizei din anii '30 s-au produs unele mutații însemnate, astfel că în anul 1937 primele patru grupe industriale care se detașau net față de celelalte, luînd drept criteriu valoarea producției, erau: industria cîrmică avînd o producție de 14,7 miliarde lei, cea textilă — 14,2 miliarde lei, cea alimentară — 12,9 miliarde lei și cea metalurgică și a construcțiilor de mașini (fără electrotehnică) — 10,5 miliarde lei.

Fără îndoială că gama produselor prelucrate era încă redusă în raport cu cea existentă în țările industriale, dar unele începuturi de diversificare evidențiau și anumite orientări către bunuri de complexitate mai mare. Astfel, în ajunul celui de al doilea război mondial în țara noastră se produceau o serie de produse cum sînt: avioane, locomotive, vagoane, nave de mic tonaj, mașini-unelte și prelucrarea metalelor, părți din diferite utilaje industriale. În acest context se înscriu și unele realizări ale industriei electrotehnice: cabluri electrice, becuri, instalații de iluminat, motoare electrice, generatoare, aparate de radio etc.

În aceeași perioadă o anumită diversificare o cunoaște industria chimică, ramură care atît din punct de vedere al capitalului investit, cît și al producției realizate se situa în anul 1938 pe primul loc. În perioada respectivă a cunoscut o anumită dezvoltare producția de clorosodice, acizi, culori, lacuri și vopsele, articole cosmetice, farmaceutice, mase plastice, în unele domenii România ocupînd un rol de pionierat. Astfel țara noastră s-a situat printre primele țări din lume în care s-au fabricat prin prelucrarea gazului metan amoniacul și negrul de fum; în 1936 s-a constituit la Tîrnăveni prima fabrică de acest gen din Europa. Realizări însemnate s-au obținut și în producția textilă care a crescut de la 8 449 milioane lei în 1929 la 14 692 milioane lei în 1938, realizîndu-se o gamă relativ variată de țesături de bumbac, de lînă și tricotaje. De asemenea au înregistrat unele dezvoltări și alte ramuri ca de pildă industria alimentară, cea a încălțămîntei, a prelucrării lemnului, a ceramicii și sticlăriei.

Corespunzător unor aprecieri din lucrările vremii, industria asigura aproximativ 70% din cererea internă în condițiile în care trebuie subliniat, însă, că aceasta era încă redusă. Ca urmare a progreselor înregistrate de industrializare, ponderea industriei în produsul social total a crescut de la 25% în 1912—1913, la 36,6% în 1938. Este evident că perioada în care se putea vorbi despre economia românească ca despre una ominamente agrară fusese depășită. Economia românească, la două decenii după desăvîrșirea unirii de stat se prezenta ca o economie agrar-industrială, este adevărat încă subdezvoltată, caracterizată prin numeroase contradicții, dar care înregistrase unele succese însemnate și care era orientată pe calea dezvoltării industriale.

prof. dr. Alexandru PUIU

⁷⁾ Virgil Madgearu, „Evoluția economiei românești după războiul mondial”, Independența economică, 1940, p. 136

⁸⁾ Prof. dr. doc. Marin Lupu, „Studii privind dezvoltarea economică a României în perioada capitalismului”, Studii și Cercetări Economice, 1967, p. 268

⁹⁾ Vezi și dr. Marcela Felicia Iovanelli, „Industria Românească 1934—1938”, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 178

Mecanismul de formare și repartizare a fondurilor sociale de consum

Formarea și finanțarea fondurilor sociale de consum ⁽¹⁾

ABORDAREA FONDURILOR sociale de consum în lumi-
ne considerațiilor privind conținutul, funcțiile și sursele
acestora*), având în vedere și exigențele utilizării lor ef-
iciente, permite desprinderea unor principii teoretice și prac-
tice referitoare la formarea și finanțarea lor.

Principiile formării și finanțării fondurilor sociale de consum

UNUL dintre aceste principii privește necesitatea ca forma-
rea și finanțarea fondurilor sociale de consum să se întemeie-
ze pe cunoașterea și luarea în considerare a configurației și
mișcării sistemului de interese care caracterizează procesul de
ansamblu al satisfacerii nevoilor generate de reproducția for-
ței de muncă și îndeosebi de latura socială a acesteia. Aceasta
are o deosebită importanță în stabilirea gradului de socializare
a fondurilor, în găsirea raportului rațional în ceea ce privește
utilizarea fondurilor centralizate și necentralizate și în
depistarea celor mai eficiente căi de atragere a resurselor pe
care populația le poate alocă în acest scop din veniturile sale
realizate din muncă, cunoscut fiind faptul că interesele pri-
vind satisfacerea nevoilor legate de aspectele sociale ale re-
producției forței de muncă se grupează pe trei niveluri: macro-
social, microsocioal (al grupului socioprofesional, al unității
economice, al unității administrativ-teritoriale), și individual
(individ sau familie).

Astfel, asigurarea realizării la un anumit nivel socialmen-
te necesar a reproducției generațiilor de forță de muncă (asi-
gurarea creșterii normale a populației, întreținerea tinerei ge-
nerații, educarea și instruirea generală a acesteia, pregătirea
sa profesională, întreținerea generației postactive etc.), a sa-
tisfacerii unora dintre nevoile sociale deosebit de importante
ale întreținerii și perfecționării forței de muncă a lucrătorilor
activi (ocrotirea sănătății, ridicarea nivelului de instruire și
cultură etc.) sînt aspecte de interes macroeconomic și social
ale reproducției forței de muncă. Aceasta impune necesitatea
ca fondurile sociale de consum destinate satisfacerii acestor
categorii de nevoi să se formeze la nivelul întregii societăți
(la nivel național), prin contribuția, în raport cu cantitatea și
calitatea forței de muncă utilizate, a tuturor unităților produ-
cătoare de bunuri și servicii (unități de stat și cooperatiste,
gospodării individuale, liber-profesioniști etc.) din produsul
necesar creat de lucrătorii lor și să se repartizeze în mod echitabil
tuturor membrilor societății la apariția nevoilor respec-
tively, în scopul satisfacerii acestora la un nivel socialmen-
te acceptat ca necesar și posibil de realizat în fiecare etapă.

Interesele unităților economice (de stat sau cooperatiste),
legate de utilizarea eficientă și reproducția propriei forțe de

* Primele părți ale acestui studiu au apărut în numerele 31 și 39 ale
revistei noastre.

¹⁾ O serie de economiști, care consideră că sursa fondurilor sociale
de consum o reprezintă plusprodusul, pledează dimpotrivă pentru eli-
minarea din costuri a contribuțiilor pentru asigurările sociale, singurul
element al fondurilor sociale de consum reflectat în prezent în cheltui-
elile de producție (Constantin I. Tulai, Venitul net și formele sale în
industrie, Editura Academiei R.S.R., București, 1979, p. 49-55; Finan-
țele Republicii Socialiste România, Editura didactică și pedagogică,
București, 1981, p. 127-129; Constantin Bărbăcioaru, Venitul național.
Repartitia, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1981, p. 188.

²⁾ Referindu-se la acest lucru C. Sirbu subliniază pe bună dreptate
„întreprinderea socialistă ar cunoaște mai exact cheltuielile totale
făcute pentru întreținerea forței de muncă, iar rata rentabilității ar fi
mai aproape de mărimea sa reală, de economicitatea producției. Tot-
odată, aparținând la întreaga lor dimensiune cheltuielile ocazionale de
producere și reproducere a forței de muncă n-ar mai apărea reduse.
Motivul introducerii mașinilor, oportunitatea mecanizării și automa-
tizării, economicitatea acestora ar deveni astfel mai evidente“

³⁾ În majoritatea țărilor socialiste această pondere variază între un
sfert și o treime. În Cehoslovacia se ridică la 47%.

muncă, fac necesară constituirea la nivelul lor a unor fonduri
sociale de consum utilizate fie pentru satisfacerea unor cate-
gorii de nevoi sociale legate de locul de muncă (odihnă, ali-
mentație și asistență socială la locul de muncă etc.), fie pen-
tru asigurarea satisfacerii la un nivel superior a unora dintre
nevoile de importanță socială generală, acoperite pînă la un
anumit nivel din fondurile constituite la scară macrosocioală
(alocații, pensii și indemnizații suplimentare, întreținerea co-
piilor în creșe și grădinițe, servicii cultural-sportive etc.).
Aceste interese de ordin microeconomic sînt generate de ne-
cesitatea constituirii la nivelul unităților economice a instru-
mentelor necesare promovării unei politici de atragere și
menținere a stabilității forței de muncă, a asigurării mijloace-
lor necesare pregătirii și recalificării forței de muncă în con-
cordanță cu cerințele de mobilitate și elasticitate impuse pro-
ducției de progresul tehnic și necesitatea adaptării la modi-
ficările pieței și chiar a stimulării colectivelor de oameni ai
muncii în obținerea unor rezultate economice mai bune.

Un alt principiu, care derivă din faptul că, în virtutea
funcției lor economice esențiale, fondurile sociale de consum
au ca sursă produsul necesar, constă în necesitatea reflectării
în costurile produselor și serviciilor a tuturor cheltuielilor le-
gate de reproducția forței de muncă atît a celor aferente re-
tribuției cît și a celor cuprinse în fondurile sociale de consum³⁾.
În acest fel componenta notată cu v din formula $c + v + p$,
care caracterizează structura valorii producției, ar reflecta cos-
tul real al utilizării factorului uman în procesul de producție³⁾.

Cel de-al treilea principiu se referă la obligativitatea uti-
lizării, conform destinației lor, și nu în alte scopuri, a fondu-
rilor sociale de consum odată constituite prin prelevarea unei
părți din produsul necesar în vederea satisfacerii la scară
socială a unor nevoi ale populației.

Teoretic, în lumina acestor principii, realizarea funcțiilor
fondurilor sociale de consum presupune un mecanism rela-
tiv simplu de formare și repartizare a lor, care ar consta în:
a) determinarea la scară socială a nevoilor generate de pro-
cesul reproducției forței de muncă și stabilirea posibilităților
de acoperire a acestora la un anumit nivel, în funcție de gra-
dul de dezvoltare a forțelor de producție; b) stabilirea, în
funcție de obiectivele economice și sociale, de factorii obiec-
tivi și subiectivi care influențează acest proces, a proporțiilor
repartizării produsului necesar după muncă și prin fondurile
sociale de consum; c) cuprinderea fondurilor sociale de con-
sum în costul și valoarea bunurilor și serviciilor, în funcție de
volumul de muncă pe care îl implică producerea lor; d) pre-
levarea într-un fond central a acelei părți a produsului nece-
sar creat care corespunde cheltuielilor macrosociale cu repro-
ducția forței de muncă; e) constituirea la nivelul unităților eco-
nomice a fondurilor necesare soluționării intereselor lor spe-
cifice legate de asigurarea și reproducția forței de muncă, so-
luționare care trebuie să se realizeze în condițiile armonizării
acestor interese cu cele macrosociale și individuale; f) rep-
artizarea acestor fonduri în conformitate cu destinațiile pen-
tru care au fost create

Mecanismul formării și finanțării fondurilor sociale de consum

MECANISMUL practic de formare a fondurilor so-
ciale de consum atît în țara noastră cît și în alte țări
este mult mai complex. Această complexitate este da-
tă, pe de o parte, de complexitatea procesului de an-
samblu al reproducției, de multitudinea de factori care influ-
ențează reproducția forței de muncă și repartitia, iar pe de
altă parte, de faptul că asupra mecanismului de formare și fi-

nanțare a fondurilor sociale de consum își pune amprenta și procesul istoric de constituire a sistemului fondurilor sociale de consum, obiectivele și interesele care au stat la baza evoluției sale în diferite etape.

În prezent în țara noastră, ca de altfel și în celelalte țări socialiste, cea mai mare parte a fondurilor sociale de consum se formează în cadrul bugetului de stat și se finanțează prin intermediul acestuia. Conform calculelor noastre în anul 1980, aproape 90 la sută din veniturile obținute de populație din fondurile sociale de consum aveau ca sursă bugetul de stat. În structura cheltuielilor bugetare cele destinate finanțării acțiunilor social-culturale — principala componentă bugetară a fondurilor sociale de consum — reprezentau în același an 24 la sută⁴⁾.

Finanțarea de la buget a acțiunilor social-culturale se realizează pe două căi: prin finanțarea serviciilor de învățământ, cultură și artă, sănătate, asistență socială, educație fizică și sport și prin plata alocațiilor pentru copii, pensiilor, indemnizațiilor și ajutoarelor, forme bănești ale fondurilor sociale de consum.

În anul 1980, cheltuielile pentru finanțarea serviciilor social-culturale reprezentau 48 la sută din cheltuielile totale pentru acțiuni social-culturale, iar ponderea lor a înregistrat în timp o scădere continuă (în anul 1965 era de 65 la sută), datorită creșterii mult mai rapide a plăților bănești directe efectuate de la bugetul statului⁵⁾.

În legătură cu modalitățile de finanțare de la buget a serviciilor se impun în general două mențiuni. Este vorba de faptul că majoritatea serviciilor social-culturale cuprinse aici se realizează în instituții bugetare, numai o mică parte a cheltuielilor afectate de la buget acestei destinații se realizează sub forma subvențiilor acordate unităților cu autofinanțare (4,7 la sută în anul 1970 și 2,9 la sută în anul 1980). De asemenea cea mai mare parte a serviciilor social-culturale sînt finanțate din bugetele organelor locale ale puterii de stat, din bugetul republican fiind acoperite cheltuielile instituțiilor de interes național. Creșterea ponderii cheltuielilor acoperite din bugetele locale de la 73 la sută în anul 1965 la 82 la sută în anul 1980 (65 la sută în învățământ, 77 la sută în cultură și artă, 90 la sută în sănătate, 77 la sută în asistență socială) marchează o evidentă tendință spre descentralizarea finanțării serviciilor social-culturale.

Cea mai mare parte a plăților bănești directe efectuate de la bugetul de stat se finanțează prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat (35 la sută din cheltuielile pentru finanțarea acțiunilor social-culturale), ale cărui principale cheltuieli sînt orientate spre plata pensiilor, indemnizațiilor pentru incapacitate de muncă din cauză de boală și accident, indemnizațiilor pentru maternitate și îngrijirea copiilor bolnavi, ajutoarelor și altor cheltuieli de asigurări sociale. În afara bugetului asigurărilor sociale de stat, de la bugetul statului sînt plătite alocațiile și alte ajutoare pentru copii (ajutoare pentru mame cu mulți copii, indemnizații de naștere, ajutoare pentru soții de militari în termen) care în anul 1980 reprezentau 15 la sută din totalul cheltuielilor pentru acțiuni social-culturale, precum și pensii și ajutoare pentru militari, invalizi și văduve de război⁶⁾.

În afara cheltuielilor pentru finanțarea acțiunilor social-culturale evidențiate în mod distinct în cheltuielile bugetului de stat mai există încă două elemente ale fondurilor sociale de consum finanțate din aceeași sursă. Ne referim la cheltuielile pentru acțiuni de gospodărie comunală și pentru întreținerea și repararea drumurilor și podurilor efectuate din partea de cheltuieli destinată finanțării economiei naționale, de care be-

neficiază parțial și populația, precum și la cheltuielile efectuate din aceeași parte a bugetului de stat pentru investiții în obiective social-culturale.

În concepția actuală de organizare a finanțării cheltuielilor social-culturale de la bugetul de stat, în asigurările de stat precum și în sistemul bugetar de plată a alocațiilor pentru copii este cuprins numai personalul muncitor. Celelalte categorii socio-profesionale au bugete proprii de asigurări sociale. În structura totală a cheltuielilor pentru asigurările sociale efectuate în anul 1980, aceste bugete dețin 18-la sută.

Un loc aparte și o importanță în continuă creștere cunosc, atît în țara noastră cît și în alte țări socialiste, fondurile sociale de consum constituite la nivelul unităților economice de stat și cooperatiste și destinate acoperirii unor nevoi cu caracter social ale personalului propriu. Este vorba de fondurile destinate organizării și finanțării odihnei și tratamentului bănear, creșelor și grădinițelor, cantinelor-restaurant, căminelor muncitorești, dispensarelor medicale din incinta unităților, organizării unor acțiuni cultural-sportive, pregătirii cadrelor precum și pentru finanțarea unor investiții în obiective social-culturale⁷⁾. În această categorie sînt cuprinse următoarele fonduri: fondul pentru acțiuni sociale și fondul pentru construcția de locuințe și alte investiții cu caracter social (constituite la unitățile economice de stat și ale cooperatizei meșteșugărești și de consum); fondul pentru acțiuni culturale și sportive (constituit la cooperativele meșteșugărești și de consum); fondul pentru finanțarea acțiunilor specifice invalizilor și nevătăzătorilor (constituit în cadrul cooperativei meșteșugărești); fondul social-cultural și sportiv (constituit în cooperativele agricole de producție și asociațiile economice intercooperatiste); fondul de ajutor constituit în cadrul cooperativei agricole de producție; fondul pentru pregătirea cadrelor și practica în producție (constituit la nivelul tuturor unităților economice de stat și cooperatiste).

Analiza sistemului fondurilor sociale de consum pune în evidență, alături de complexitatea structurii acestuia, și varietaatea surselor de finanțare și modalităților practice de formare a fondurilor. Fondurile sociale de consum se formează pe seama diferitelor elemente ale valorii bunurilor și serviciilor produse în economie, a costurilor, a rezultatelor financiare și a beneficiilor, cît și pe seama unor contribuții ale populației plătite din veniturile obținute de aceasta prin muncă. Astfel, cea mai mare parte a veniturilor bugetelor de asigurări sociale se constituie din contribuțiile unităților de stat și cooperatiste, contribuții cuprinse în prețul de cost al producției fiecărei unități. Parțial fondurile asigurărilor sociale au ca sursă și contribuțiile și cotizațiile plătite de populație, îndeosebi pentru pensia suplimentară. Din rezultatele financiare ale unităților economice de stat și cooperatiste se formează fondurile necesare acoperirii cheltuielilor pentru pregătirea cadrelor și practica în producție, pentru plata alocațiilor pentru copiii membrilor cooperativei meșteșugărești și de consum, precum și fondul de ajutor al cooperativei agricole de producție. Fondurile social-culturale constituite la nivelul unităților economice au ca principală sursă de finanțare beneficiul acestor unități la care se adaugă și dotațiile de la bugetul de stat, precum și unele contribuții și cotizații ale oamenilor muncii⁸⁾.

În ceea ce privește fondurile sociale de consum formate în cadrul bugetului de stat, cu excepția celor cuprinse în asigurările sociale de stat, pentru celelalte nu se pot delimita sursele primare de formare. În general nici unul din veniturile bugetului de stat nu se constituie ca sursă cu corespondență directă în cheltuielile pentru finanțarea acțiunilor social-culturale (cu excepția, poate, a contribuției persoanelor fără copii menită să acopere prin redistribuire o parte din cheltuielile care se efectuează de la bugetul de stat în favoarea familiilor cu copii). Trebuie să admitem astfel ca sursă de formare a fondurilor sociale de consum finanțate prin intermediul bugetului de stat ansamblul veniturilor acestuia (vărsăminte din beneficiu; impozit pe circulația mărfurilor; impozite, taxe și alte vărsăminte făcute de unitățile de stat; impozite și taxe de la unitățile cooperatiste; taxe și contribuții de la populație. etc.), respectiv sursele din care se constituie aceste venituri — costul producției și venitul net al unităților de stat și cooperatiste și veniturile din muncă ale populației.

Analiza sistemului fondurilor sociale de consum prin prisma principiilor teoretice și practice enunțate mai sus relevă unele direcții de perfecționare a mecanismului de formare și finanțare a lor, problema de care ne vom ocupa într-un număr viitor al revistei noastre.

Gr. VALCEANU
Maria MOLNAR

⁴⁾ În perioada 1965-1977 ponderea plăților bănești în totalul cheltuielilor bugetare a crescut în Bulgaria de la 45,6 la 52,5%, iar în U.R.S.S. de la 36,7 la 43,6%. (A. G. Ciubrov, Finansirovanie obscestvennih fondov potrebnosti v stranah elenov SEV, Finansii S.S.S.R., 9/1981, p. 73).

⁵⁾ În celelalte țări socialiste toate aceste plăți bănești se efectuează în general prin bugetele asigurărilor sociale care sînt componente ale bugetului de stat (Bulgaria, R.D.G., Polonia, U.R.S.S.) iar în Cehoslovacia și Ungaria direct din bugetul de stat. Din totalul plăților bănești efectuate din bugetele de stat în țările socialiste, cea mai mare parte revine pensiilor (30-65%), aproximativ 10% ajutoarelor pentru incapacitate temporară de muncă și 15-20% alocațiilor și ajutoarelor pentru copii. În R.D.G., din bugetul asigurărilor sociale sînt acoperite și cheltuielile cu asistență medicală.

⁶⁾ În general în țările socialiste membre ale C.A.E.R., fondurile constituite la nivelul întreprinderilor și organizațiilor de stat și cooperatiste sînt orientate spre acoperirea cheltuielilor legate de învățământul profesional din fabrici și uzine, de întreținerea instituțiilor de ocrotire a sănătății, cantinelor și instituțiilor preșcolare, de fondul locativ al întreprinderilor. Din aceste fonduri se plătesc ajutoare sociale și se acordă credite, se finanțează acțiunile culturale și manifestările sportive, precum și odihna oamenilor muncii. O parte apreciabilă a acestora este destinată investițiilor în obiective social-culturale.

⁷⁾ Și în U.R.S.S., Bulgaria și Cehoslovacia principala sursă a acestor fonduri este beneficiul, în timp ce în Ungaria, R.D.G. și Polonia ele se formează pe seama prețului de cost al producției.

ABORDAREA problematicei organizării întreprinderilor din perspectivă structurală reprezintă una dintre cele mai moderne și eficiente metode de investigare în acest domeniu, fapt dovedit și de numărul mare — și în continuă creștere — al lucrărilor publicate. Alăturându-se acestui amplu efort calitativ menit să susțină acțiunile practice de perfecționare a activității unităților economice **Corneliu Russu**, un bine cunoscut specialist al problematicei, a reunit o serie de reflecții de natură teoretico-metodologică, numeroase investigații concrete în cadrul unitar al unei cărți tipărite nu de mult la Editura Științifică și Enciclopedică sub titlul „**Cadrul organizațional al întreprinderii**” *).

Lucrarea se distinge de alte abordări similare prin unghiul de analiză și ierarhizare — în funcție de importanță — a diverselor componente ce alcătuiesc o organizație. Avem în vedere în primul rând situația în centrul problematicii organizării structurale a factorului uman. Deplasarea accentului de la aspectele exterioare ale organizării la resursa umană asigură, în viziunea autorului, premisa pentru descifrarea la un nivel superior, a mecanismului în ansamblu, din punct de vedere constructiv și funcțional. Urmarea acestei abordări o constituie reconsiderarea importanței unor elemente distincte ale unei structuri organizatorice cum sînt organizarea informală, funcția, postul.

Concomitent, numeroase alte elemente ale organizării structurale — compartimentul, nivelul ierarhic, relația organizațională etc. — sînt tratate prin prisma reevaluării rolului și funcțiilor factorului uman. În acest context se remarcă viziunea economico-organizatorică în care este tratată resursa umană, sensibil diferită de cea prezentă în lucrările sociologice și psihologice consacrate acestor aspecte chiar și în părțile referitoare la motivație, performanțe individuale etc.

Al doilea element de noutate, strîns legat de cel analizat anterior, constă în abordarea aspectelor formale și informale ale organizării structurale în strînsă conexiune. În mod justificat și convingător în lucrare se identifică și analizează numeroase interferențe dintre structura organizatorică formală și cea informală, punîndu-se accentul pe relevarea multiplei determinări cauzale. O atare abordare permite sesizarea aspectelor funcționale ale cadrului organizațional, decisive în

ultimă instanță pentru asigurarea unui sistem eficient de conducere.

Rezultanta precedentelor două caracteristici o constituie — pe plan teoretico-metodologic — abordarea într-o viziune pronunțat multidisciplinară, cu substanțiale elemente de noutate, a unor concepte de primă importanță pentru problematica organizării, tratate de regulă tangențial în lucrările de conducere. Dintre acestea menționăm doar două: cadrul organizațional și climatul organizațional. În abordarea ambelor concepte, autorul aduce contribuții științifice raportate nu numai la nivelul elaboratelor din literatura românească dar și al celor existente în literatura de specialitate din alte țări. Spre exem-

plu, reevaluarea raporturilor om-natură și inițierea unor programe ample pentru asigurarea echilibrului ecologic, diversificarea la un înalt nivel a cerințelor consumatorilor, amplificarea intensității și funcțiilor competitivității economice, științifico-tehnice și educaționale la nivel național și internațional ș.a.

Cele mai bune lucrări axate pe problematica conducerii recent publicate au drept trăsătură definitorie abordarea cauzală a fenomenelor și proceselor implicate, acordînd o atenție prioritară identificării și evaluării factorilor care le determină apariția și dezvoltarea. Prezentul studiu face parte și el din această categorie. În acest sens se cuvine remarcat îndeosebi capitolul al

FACTORUL UMAN ȘI ORGANIZAREA ÎNTEPRINDERII

doilea: „Factori determinanți ai cadrului organizațional al întreprinderii industriale” în cadrul căruia se analizează aprofundat impactul pe care principalele variabile organizaționale — strategia dezvoltării întreprinderii, dimensiunea întreprinderii, tipul și complexitatea producției, dispersia teritorială a subdiviziunilor componente, mediul exterior întreprinderii, statutul unității industriale și cadrul legislativ-normativ — îl au asupra cadrului organizațional. Ca urmare a acestei abordări, care constituie, de fapt, o metodă de cercetare folosită de autor în lucrare, sînt surprinse și analizate numeroase relații logice dintre factori și componente de bază ale conducerii microeconomice. Dintre acestea se relevă ca deosebit de interesantă din punct de vedere teoretic și foarte utilă din punct de vedere aplicativ relația normativ-specific în proiectarea structurilor organizatorice. Pledoaria pentru flexibilitatea organizatorică, susținută cu exemple din mai multe ramuri industriale, concepută prin prisma cerințelor centralismului democratic în condițiile actualei etape de dezvoltare a țării merită, de asemenea, a fi reținută.

Un alt element important al lucrării îl constituie, după opinia noastră, tratarea previzională a întregii problematici. Urmarea acestei situații? Înțelegerea mai complexă și aprofundată a evolu-

ției respectivelor fenomene și concomitent, facilitarea desprinderii principalelor tendințe ale dezvoltării lor. Din acest punct de vedere remarcăm în special tendințele de evoluție ale întreprinderii viitorului delimitate în ultimul capitol al lucrării, tendințe care definesc coordonatele caracteristice ale întreprinderii profund inovative și înalt competitivă.

Pe lângă elementele de conținut menționate considerăm necesar să punctăm și o altă trăsătură a studiului. Ne referim la calitatea materialului ilustrativ și a tabelelor cuprinse în lucrare. Aproape fără excepție cele mai importante aspecte tratate sînt sistematizate și vizualizate concis și expresiv sub forma unor grafe, tabele tipologice, diagrame, tabele corelative, etc.

Elementele prezentate ar putea, eventual, conduce la ideea că studiul realizat de Corneliu Russu are numai o valoare teoretico-metodologică. O asemenea opinie ar fi cu totul neîntemeiată. Abordarea sistemică, cauzală, previzională a problematicii lucrării are în vedere cerințele specifice perfecționării sistemului organizatoric al organizațiilor și îndeosebi al întreprinderii industriale. Pentru aceasta autorul a luat în considerare, punctînd frecvent elementele specifice întreprinderii românești, cerințele sale în condițiile noului mecanism economico-financiar, ale trecerii la dezvoltarea intensivă. Așa se explică de ce în economia lucrării aspectele referitoare la autoconducere, structura organizatorică, democrația socialistă ocupă o pondere apreciabilă. De menționat că toate aceste aspecte se regăsesc nu la modul descriptiv, ci în viziune proiectiv-constructivă și ameliorativ-funcțională. În consecință, în numeroase paragrafe autorul își concluzionează cercetările empirice și teoretice în sugerarea unor direcții și modalități de perfecționare a cadrului organizațional al întreprinderilor a căror aplicare nu este numai posibilă dar și necesară pentru creșterea funcționalității unităților economice și, în general, a economiei naționale la nivelul exigențelor stabilite prin documentele de partid și de stat.

Nu am putea încheia aceste succinte considerații asupra lucrării fără a sublinia interesul deosebit pe care ea îl prezintă pentru numeroase categorii de oameni ai muncii: conducători și specialiști din întreprinderi, centrale și ministere atît economice cît și neeconomice, cadre didactice și studenți din învățămîntul superior economic, tehnic, juridic etc.

dr. Ovidiu NICOLESCU

* Corneliu Russu, Cadrul organizațional al întreprinderii, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983

ȘCOLI • CURENTE • ECONOMIȘTI

IN VIZIUNEA gânditorilor progresiști, afirmarea plenară a unității și independenței naționale nu putea fi asigurată fără o dezvoltare puternică a economiei naționale, în care diferitele ei ramuri să se articuleze în mod armonios, să asigure valorificarea bogățiilor și progresul general al țării. Demn de remarcat este faptul că, indiferent de poziția socială, de convingeri ideologice și orientare politică, în gândirea social-economică progresistă s-a manifestat un consens asupra faptului că dezvoltarea economiei noastre naționale, a unei industrii și agriculturi moderne și, concomitent, a celorlalte ramuri, reprezintă o condiție esențială pentru întărirea unității și independenței naționale. Explicațiile profund științifice în acest sens se bazează pe înțelegerea rolului determinant al factorului economic, ceea ce a dus la formularea unor argumente care rămân de referință în istoria gândirii social-economice românești și a celei universale. Subliniind consecințele economice, sociale și politice ale slabei dezvoltări a economiei românești din timpul lor, gânditorii progresiști au demonstrat cu argumente temeinice că națiunea română se va putea considera liberă, puternică și prosperă numai atunci când va avea o economie cu o structură capabilă să asigure ridicarea standardului de civilizație, o deplină independență și suveranitate.

Încă în anul 1841 socialistul T. Diamant propunea înființarea unor „colonii agricole-industriale”, și atunci, sublinia el, „produsele țării n-ar mai fi exportate în stare brută în străinătate și apoi importate manufacturate”, produsele manufacturate ar fi mai ieftine, s-ar îmbunătăți situația claselor de jos și, fără îndoială, ar fi înălțurată dependența de străinătate¹⁾. Iar Nicolae Bălcescu, în lucrarea sa economică de bază „Chestiunea economică a Principatelor Dunărene”, referindu-se la starea economiei românești de la mijlocul secolului al XIX-lea și având în vedere condițiile propice dezvoltării diferitelor ramuri ale ei, scrie: „Dar țara noastră reclamă nenumărate îmbunătățiri, căci totul este de făcut. Îmbunătățirea agriculturii, exploatarea minelor care sînt încă neatinse, exploatarea de păduri seculare —

65 de ani de la făurirea
statului național unitar român
Ideea de unitate și
independență națională —
componentă
fundamentală a tradițiilor
valoroase ale gândirii
social-economice
românești (III)

care putrezesc fără întrebuințare — canalizarea de ape, construirea de căi de comunicație — existente astăzi doar numai în proiecte — căile ferate, dezvoltarea comerțului, a fabricilor, indispensabile pentru consumul de mase...”²⁾. Era surprinsă astfel starea de lucruri existentă, față de care Bălcescu își exprima profunda nemulțumire, dar și ideea necesității stringente de a o depăși, însoțită de o imagine optimistă asupra a ceea ce va avea de îndeplinit în plan economic România modernă. Ideea necesității de a dezvolta pe multiple planuri economia țării era, desigur, o componentă esențială a viziunii lui ample cu privire la transformările revoluționare ce se impuneau în societatea românească din timpul său, pe care, în 1850, a sintetizat-o în convingerea despre cele trei revoluții, ce se vor îndeplini mai devreme sau mai târziu, — „democratică și socială”, „pentru unitate națională” și „pentru independență națională”, pentru „ca în felul acesta — conchidea Bălcescu — națiunea să reîntre în posesia deplină a drepturilor sale naturale”³⁾.

Rolul decisiv al dezvoltării unei economii complexe, al industriilor în primul rând, desigur în strînsă interdependență cu celelalte ramuri ale economiei, în afirmarea și păstrarea unității și independenței naționale a fost evidențiat cu deosebită claritate și temeinic argumentat de numeroși gânditori patrioți. Ideile și tezele acestora, chiar dacă au fost formulate de pe diferite poziții sociale, se constituie într-o viziune amplă cu privire la făurirea complexului economic național independent. Dionisie Pop Marțian, Petru S. Aurelian, Alexandru D. Xenopol, Constantin Dobrogeanu-Gherea și mulți alți patrioți au conceput dezvoltarea țării ca pe un organism social, în cadrul căruia economia națională modernă, unitară și autonomă față de alte economii naționale are rolul hotărîtor și reprezintă condiția esențială a păstrării și dezvoltării unității, independenței și suveranității naționale.

Astfel, relevînd slaba dezvoltare a industriei, „primitivitatea” agriculturii și insuficiența dezvoltare a comerțului, lipsa căilor de comunicație și a unor instituții „moderne” și exprimîndu-și îngrijorarea față de pericolele pe care o asemenea stare de lucruri le prezenta pentru viitorul țării, D. P. Marțian, unul dintre exponenții burgheziei naționale în ascensiune, sublinia: „A tracta pentru bunurile nedependenței (independenței) politice și a neglece (neglija) bunurile materiale este a necunoaște temelia pe care trebe (să) se sprijine nu numai nedependința (independența) națională, dar chiar și simpla existență fizică a unui popor”⁴⁾. Iar cu olt prilej, punînd în evidență rolul determinant al dezvoltării economice în asigurarea independenței politice a țării, același Marțian scria că „atîmarea economică a unui popor de la altul atrage după sine desigur și atîmarea politică”. De aceea, conchidea el, se impunea cu stringență impulsivarea „cîmpului cel vast al economiei naționale”, în care industria, agricultura, comerțul și alte ramuri să ocupe locul ce li se cuvine. Iar în dezvoltarea multilaterală a economiei, ca bază a progresului material și cultural și a unității și independenței naționale, rolul decisiv revenea, după părerea lui, creării, incu-

FIȘE

STUDIUL FONDULUI
FUNCIAR AGRICOL
AL
REPUBLICII SOCIALISTE
ROMÂNIA

● Sub egida Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, un colectiv de cercetători (coordonator ing. Sc. Georgescu) a elaborat și publicat un volum consacrat problemelor ameliorării potențialului productiv al fondului funciar agricol național, deopotrivă urmărind investigarea căilor capabile să

conducă la mai buna sa utilizare. Volumul, al cărui titlu este „Studiul fondului funciar agricol al Republicii Socialiste România”, este elaborat în spiritul documentelor de partid privind îndeplinirea noii revoluții agrare în țara noastră, buna gospodărire a fondului funciar constituind o componentă de maximă însemnătate a acestui amplu proces. Sub aspect metodologic, prima parte a cărții este consacrată analizei caracteristicilor generale ale fondului funciar: structură, terenuri amenajate prin lucrări de îmbunătățiri funciare, încadrarea terenurilor în clase de calitate și de producție etc. Celelalte capitole ale volumului cuprind analize de adîncime asupra caracteristicilor fondului funciar din principalele zone ale țării:

Transilvania, Moldova Dobrogea, Muntenia și Oltenia, Maramureș, Crișana și Banat.

Evaluarea eficienței

● Pornind de la necesitatea măsurării cît mai exacte a eficienței socio-economice a anumitor activități economice, Miroslav Toms prezintă în articolul „K typologii procesu intenzifikace spolecenske vyroby” (Cu privire la măsurarea eficienței socio-economice), publicat în numărul 8/1983 al revistei cehoslovace POLITICKA EKONOMIE, o metodologie proprie și o aplicație a acesteia asupra sistemului de transport urban. Ipoteza autorului este aceea că eliminarea particularităților feluritelor factori care influențează eficiența economică globală poate fi realizată

prin stabilirea unei unități de măsură comune. Aceasta ar putea fi, după opinia lui M.T., o unitate bazată pe evaluarea tuturor caracteristicilor în funcție de valoarea de întrebuințare. Într-o viziune normativă, în care se urmărește deci elaborarea unei strategii eficiente pentru realizarea unui anumit obiectiv economic, sînt prevăzute patru etape de fundamentare metodologică: a) definirea unui set de caracteristici raportate la un set de alternative; b) determinarea ponderii diverselor caracteristici; c) precizarea valorii de întrebuințare a acestora; d) obținerea unui indicator agregat care să exprime nivelul de eficiență al variantei alese.

„Curențele primejdioase”

● Intitulată „Dangerous currents: the state of economics”

rajarii, apărării și consolidării industriei. „În ziua de astăzi, care este a solidarității naționale, scria, astfel, Marțian, existența unui popor sterp în industrie este precară”. Stăruind cu insistență asupra necesității și posibilității dezvoltării industriei naționale, Marțian nu absolutiza importanța acesteia în cadrul complexului economic național, ci el fundamenta necesitatea și posibilitatea dezvoltării interdependente a industriei și agriculturii, a tuturor ramurilor economiei. Căci, scria el, „în economia socială o cauză este efectul altei cauze și toate să condiționează una pe alta în circuit, chiar ca viața în corpul omenesc”. Referindu-se la ampla viziune a lui D. P. Marțian cu privire la dezvoltarea economiei noastre naționale, Al. D. Xenopol arăta : „Într-un cuvânt, el punea un întreg program de regenerare economică, pe care nu i-a fost dat însă să-l vadă îndeplinit și nici măcar început.”¹⁾

Ideile acestui „program de regenerare economică” au fost reluate și adăugate ulterior de către alți economiști burghezi progresiști. Astfel, P. S. Aurelian, stăpinit și el de dorința de a contribui la lupta pentru existența și afirmarea independenței a națiunii române, s-a aplecat cu insistență asupra realităților economice românești cu scopul de a dezvălui consecințele lor economice, sociale și politice, necesitatea și oportunitatea dezvoltării complexului economic național independent, căile și modalitățile de acțiune în acest sens. În 1876, dând o replică viguroasă celor care promovau idei despre dezvoltarea preponderent sau chiar exclusiv agrară a țării noastre, Aurelian sublinia că : „în epoca în care trăim nu se poate despărți interesele naționale de cele economice. Interesele naționale trebuie să inspire orice întreprindere ce vom face pe calea economică, pentru că proprietatea unei țări nu poate fi durabilă de cit fiind așezată pe naționalitate”²⁾. Dintr-o asemenea perspectivă el analizează realitățile economice românești din vremea sa și își formulează convingerile despre viitorul ei. Pentru el, problema centrală care se punea României independente, care „a scăpat pentru totdeauna de acea situațiune politică care a contribuit mai mult decît

s-ar crede a ne ține în loc”, era cea a diversificării economiei naționale. Tocmai de aceea, în 1881, Aurelian arăta că „lipsa unei industrii naționale este în timpul de față o cauză de slăbiciune economică pentru țară, iar în viitor o amenințare pentru interesele sale cele mai vitale”. Fundamentul trainic al independenței țării era, după părerea lui, dezvoltarea ei economică : „atita timp, scria el, cît țara nu va poseda pe lângă agricultură și o industrie națională nu se va putea apăra împotriva... cotozirii economice”.

O asemenea concepție și-a găsit o expresie deosebit de viguroasă și în opera lui A. D. Xenopol, care arăta că o economie unilaterală, exclusiv agricolă prezintă numeroase pericole pentru independența și viitorul țării. În opoziție cu cei care susțineau că ar fi bine să producem obiecte brute și să le procurăm de la străini pe cele fabricate, el sublinia că „aicea stă vicul întregii noastre dezvoltări, pericolul care amenință chiar viața și existența noastră”³⁾. Stăruind pentru a dezvălui pericolele care planau asupra unei țări în cazul în care ea ar rămîne „o țară curat agricolă”, Xenopol formula o concluzie cu profunde rezonanțe actuale : „Fiecare țară e datoare a dezvolta în sinul ei toate surșurile de muncă permise de natura ei. A se deda unui singur fel, și încă celui mai de rînd, este de a se pune de bunăvoie în robia străinului”. În 1885, referindu-se la economia românească de atunci, care era o economie precumpănitor agrară, și care nu era în stare să asigure nici măcar satisfacerea cerințelor curente, Xenopol arăta : „Există un singur mijloc de a îndrepta această stare de lucruri, anume acela de a rafina munca noastră”.

Întărirea economiei naționale, prin dezvoltarea marii industrii în primul rînd, era considerată de Xenopol o condiție esențială pentru păstrarea și consolidarea independenței țării.

Interconexiunea dintre forța economică a țării, pe care o poate oferi înainte de toate dezvoltarea industrială, creșterea multilaterală a economiei și viitorul liber și prosper al țării au fost subliniate cu argumente riguroase de către socialiști. În

dezvoltarea economică puternică, în întemeierea și dezvoltarea industriei naționale, vedeau ei condiția vitală a propășirii țării, baza solidă a independenței ei, a păstrării și afirmării viguroase a ființei naționale a poporului român. Pentru țara noastră, sublinia C. Dobrogeanu-Gherea, dezvoltarea industrială „e chiar o condiție esențială în viitor, o condiție de a fi ori a nu fi” ; numai o economie modernă, adăuga el, poate constitui baza „pentru existența noastră materială și, deci, culturală, morală, națională”. În 1911, surprinzînd interconexiunea dialectică dintre unitatea și independența națională și dintre acestea și progresul economic-social și politic al țării, Gherea sublinia : „O țară ca un organism social trebuie să se dezvolte ca un organism în marginile sale etnice. Împărțită în mai multe părți... dezvoltarea sa devine anormală și nesănătoasă în cel mai înalt grad”⁴⁾. La rîndul său, poetul ardelen socialist Emil Isac aprecia că atunci cînd „toată românimea va trăi o singură viață de stat” toate energiile vor fi folosite „pentru progresul cultural, social și economic”. Numeroasele argumente de ordin economic, social, politic, etnic, conchidea el, se pot generaliza „într-unul singur : un popor descentralizat nu-și poate dezvolta niciodată particularismul național spre binele omenirii întregi”. Socialiștii arătau că făurirea statului național unitar român va crea condiții favorabile mișcării revoluționare. „România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de miine”.

conf. dr. Dumitru MUREȘAN

¹⁾ T. Diamant, Serieri economice, Editura Științifică, București, 1958, p. 110—111.

²⁾ Texte din literatura economică în România. Secolul XIX. Editura Academiei, 1960, p. 121.

³⁾ N. Bălcescu, Scrisoare către A. C. Goleșcu, în Gîndirea social-politică despre Uniune (1859), p. 49—50.

⁴⁾ D. P. Marțian, Opere economice, Editura Științifică, București, 1961, p. 175.

⁵⁾ A. D. Xenopol, Opere economice, Editura Academiei, București, 1967, p. 128.

⁶⁾ P. S. Aurelian, Opere economice, Editura Academiei, București, 1967, p. 116.

⁷⁾ A. D. Xenopol, Opere economice, p. 80.
⁸⁾ C. Dobrogeanu-Gherea, Opere complete, vol. 5, Editura Politică, București, 1978, p. 59.

(Curenți primejdioase : situația științelor economice), cea mai recentă lucrare a cunoscutului economist american Lester Thurow își propune să demonstreze nu atât faptul că știința economică se afla în criză, cît mai ales care sînt factorii ce au determinat o atare situație. După cum se arată într-un studiu publicat de revista „INTERNATIONAL MANAGEMENT” (numărul din noiembrie a.c.) pe marginea cărții amintite, în optica lui Thurow slăbiciunea teoriilor economice elaborate în ultimele două decenii ar consta în faptul că aceste elaborate intelectuale au fost concepute într-o prea strînsă dependență de problemele curente ale economiei capitaliste. Această opțiune a determinat o limitare a cadrului conceptual utilizat, jude-

cățile emise fiind, de regulă, exprimate în termeni precum masă monetară, cheltuieli publice, controlul sectorului public, politica de impozite etc. Or, apreciază L. Th., a te limita la aceste repere (care reprezintă în viziunea sa „curențele primejdioase” pentru științele economice) presupune o îndepărtare de fenomenele economice reale și, implicit, o reflectare deformată. Revitalizarea științelor economice ar necesita, în viziunea economistului american, o reconstrucție a înșeși fundamentelor sale în sensul încorporării în modelele economice și a unor parametri de natură psihologică și socială.

Industrie-comerț : noi poziții

• Mai tirziu decît în alte țări capitaliste, efectele crizei eco-

nomice asupra nivelului cererii de consum a populației și-au făcut simțită prezența în cursul acestui an și în Franța. Alături de efectele importante pe care acest recul le are asupra nivelului de trai, se redeschide o veche confruntare la nivelul sistemului economiei naționale între producători, pe de o parte, și rețeaua de distribuție, pe de altă parte, se afirmă într-un articol publicat de Jacques Barraux în numărul 41 a.c. al revistei „L'USINE NOUVELLE” sub titlul „Commerce-industrie : la trêve est rompue”. Numai că spre deosebire de alte perioade de recesiune în care industria se afla într-o poziție privilegiată, în noul context economic lucrurile sînt radical modificate. Un prim factor, arăta J.B., îl reprezintă in-

FIȘE

formatica, instrument modern care transferă puterea de informare asupra evoluției cererii de la producător spre veriga comerțului. Un alt element relativ nou îl reprezintă tendința de reducere a dimensiunilor magazinelor, ceea ce conduce la o mai mare selectivitate a gamelor de produse și exercită o presiune asupra producătorilor în sensul limitării gamei sortotipodimensionale. Soluția pentru evitarea unor profunde disfuncționalități în desfășurarea mecanismului economic ar consta, potrivit opiniei autorului, în promovarea unor noi raporturi între cele două componente, a unei noi structuri economice

Coordonate ale genezei fenomenelor de criză și instabilitate din economia mondială — direcții și căi de acțiune pentru înlăturarea lor

DIN ANII DE ÎNCEPUT ai deceniului trecut și continuând cu anii acestui deceniu, situația economică mondială se află în starea cea mai îngrijorătoare din întreaga perioadă postbelică; în acest cadru, se poate arăta că, sub aspect economic, anul 1982 a fost cel mai dificil an de la marea criză economică mondială din anii 1929—1933. Criza economică s-a accentuat, decalajele dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare s-au adâncit, climatul economic internațional a devenit mai complicat. Aceasta a ascuțit la un nivel fără precedent lupta pentru zone de dominație și influență, pentru surse de materii prime și energetice, piețe de desfacere, aberanta cursă a înarmărilor a dus la înrăutățirea situației internaționale, erodând spiritul de cooperare și conlucrare internațională.

Complexitate și caracteristici

ÎNTR-O ANALIZĂ REALISTĂ, bazată pe un studiu profund științific al situației actuale, sintetizând coordonatele genezei fenomenelor de criză și instabilitate din economia mondială, conducerea partidului și statului nostru, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, apreciază că ne aflăm astăzi într-o epocă deosebit de complexă a vieții politice internaționale, gravitatea situației internaționale fiind determinată și de accentuarea crizei economice mondiale care se manifestă ca o furtună de mare intensitate, cuprinzând practic toate statele lumii. Instabilitatea economică internațională, căreia îi sintem martori și cu care ne confruntăm, reflectă că avem de-a face cu o criză economică acută, cu caracter mondial, global, afectând în modul cel mai puternic statele în curs de dezvoltare și cuprinzând, într-o măsură mai mare sau mai mică, toate statele lumii.

În aceeași analiză clarvăzătoare a situației economiei mondiale se subliniază că nu mai este vorba doar despre faptul că economia capitalistă traversează o fază de criză a evoluției sale ciclice, ci despre o criză economică cu caracter structural, în însuși planul dezvoltării, de o criză de durată care afectează pe plan mondial structurile sistemelor economice, raporturile economice dintre state. Caracterizată prin multidimensionalitate, criza economică mondială este un fenomen postbelic a cărui complexitate nu are precedent și care are drept componente o serie de crize specifice, sectoriale, așa cum sînt: criza tipului de creștere economică, specifică pentru perioada postbelică pe care l-au urmat diferite grupe de state, în funcție de gradul lor de dezvoltare și orînduirea lor socială; criza energetică; criza materiilor prime; criza valutar-financiară internațională; criza relațiilor comerciale. Se poate concluziona că avem de-a face cu însăși criza fizionomiei relațiilor economice internaționale, cu însăși criza actualei ordini economice internaționale, demonstrată ca vetustă de marile decalaje economice dintre state, care se accentuează în această etapă.

Caracteristicile distinctive ale actualei crize economice mondiale nu mai pot fi relevate simplist prin unii indicatori cu caracter cantitativ, așa cum sînt creșterea producției industriale și agricole, a prețurilor internaționale, situația cursurilor de schimb, a relațiilor comerciale dintre țări, ci trebuie abordată prin determinări calitative, care nu mai pot fi exprimate exclusiv prin cifre: dezechilibre, disfuncționalitate, instabilitate, dereglare a mecanismelor de funcționare a economiilor și a relațiilor economice internaționale. Se vădese creșterea prețurilor

internaționale, diminuarea volumului schimburilor internaționale și reparația politicilor restricționiste, inflație și fluctuații ale cursurilor valutare, se manifestă rate ridicate ale șomajului, rate înalte ale dobînzilor, greutatea din ce în ce mai mare în administrarea datoriei externe și interne a statelor, precum și o scădere netă a investițiilor și a resurselor destinate ajutorului public pentru dezvoltare și programelor sociale la nivel național. Este semnificativ, totodată, faptul că fenomenele de criză economică internațională, de instabilitate pe plan economic mondial se manifestă în contextul în care, în diferite zone ale globului, are loc întărirea dominației unor țări asupra altora și cînd o uriașă influență negativă asupra întregii vieți internaționale o exercită accelerarea cursei înarmărilor.

Pe un plan însemnat, criza economică mondială este rezultatul evoluției discordante a dezvoltării forțelor de producție și relațiilor de producție pe plan mondial. De fapt, actuala structură a relațiilor economice internaționale se bazează pe acordurile convenite la sfîrșitul celui de-al II-lea război mondial între un număr restrîns de țări, prin care s-au pus bazele actualei ordini economice internaționale. Realizarea acestor acorduri — în domeniul comercial, financiar și al dezvoltării — între un număr restrîns de state, aproape în exclusivitate capitaliste, a imprimat ordinii economice mondiale o structură bazată pe relații de asuprire și dominație. O caracteristică în acest cadru a constituit-o acumularea bogăției la un pol al lumii și menținerea mării majorității a țărilor în curs de dezvoltare într-o stare de dependență față de țările dezvoltate, într-o stare de sărăcie.

Apariția pe arena mondială a țărilor socialiste, cu economie planificată, dezvoltarea susținută și progresele remarcabile ale acestora, dobîndirea independenței politice de către țările în curs de dezvoltare și întărirea rolului politic al acestor state nu au fost însoțite de restructurări corespunzătoare în raporturile economice internaționale, ajungîndu-se la dezechilibre majore între raporturile pe plan economic și raporturile de forță pe plan politic. La apariția și protejarea dezechilibrelor respective au contribuit, într-o măsură decisivă, activitățile societăților transnaționale în țările în curs de dezvoltare, care au menținut economiile acestor țări într-o stare de dependență față de statele capitaliste dezvoltate, colonialismul politic fiind înlocuit cu cel economic.

Orientarea exclusivă a țărilor capitaliste spre o dezvoltare a producției bazată pe un consum irațional al resurselor de energie și de materii prime, asigurate la prețuri foarte reduse o îndelungată perioadă de timp, pînă la începuturile anilor '70 — și creșterea ulterior a prețurilor respective în condiții economice și politice specifice, tendința de sporire continuă a prețurilor produselor manufacturate au contribuit la ruperea echilibrului între nivelul dezvoltării forțelor de producție și al relațiilor de producție pe plan mondial, generînd o criză care a cuprins sfere dintre cele mai importante ale activității economice. Tot mai numeroși specialiști — Congresul mondial de economie de la Madrid constituie o semnificativă dovadă în acest sens — consideră că în cadrul crizei ordinii economice mondiale se circumscrie criza structurilor de producție, financiar-valutară, a comerțului internațional, toate acestea avînd repercusiuni grave pe plan social, cu manifestări de creștere a inflației și șomajului, cel mai grav afectate fiind țările în curs de dezvoltare, pe umerii cărora se transferă o povară din ce în ce mai mare a dificultăților.

Criză a tipului de creștere economică

UN MOMENT de semnificativă acutizare a actualei crize poate fi considerat anul 1971, când S.U.A. au hotărât suspendarea convertibilității în aur a dolarului și retragerea sa din funcția de activ de rezervă al sistemului financiar-valutar internațional, introducând grave perturbări în relațiile financiare și de plăți din economia mondială, erodind stabilitatea raporturilor dintre monede și accentuând fenomenele mondiale de inflație. Asemenea simptome serioase de criză financiar-valutară au fost urmate, la scurt timp, după cum am arătat, de criza materiilor prime și energie, criză cu o desfășurare autonomă, toate acestea generând, între altele, diminuarea puterii de cumpărare a țărilor în curs de dezvoltare și sporirea continuă a datoriei lor externe.

Manifestarea fenomenelor de criză a condus atât la amplificarea contradicțiilor dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, dintre țările bogate și cele sărace, cât și la întărirea „conflictelor” economice chiar între țările capitaliste dezvoltate, în principal între S.U.A., Piața comună și Japonia, conflictele respective constituind, ele însele, o cauză de agravare a crizei mondiale și a raporturilor între state.

Dintr-o asemenea perspectivă complexă, pentru explicarea situației grave în care a ajuns economia mondială, a stărilor de criză sectorială, a manifestării în mod diferit a crizelor ciclice, a acțiunii distorsionate a crizelor structurale, de durată, nu este posibil să se indice o singură cauză, ci un **complex de cauze** care au acționat în mod cumulativ asupra situației economice mondiale. Tocmai de aceea este necesară detașarea de acele păreri care prezintă criza energetică și sporirea prețului petrolului în urmă cu un deceniu drept cauza exclusivă a actualelor dificultăți economice cu care sînt confruntate statele lumii.

Să detaliem câteva aspecte în acest cadru. În fapt, este necesar să evidențiem un complex mai larg de cauze și fenomene economice care, adăugîndu-se crizei generale a sistemului capitalist, acționează în contextul actualelor interdependențe sporite din lumea contemporană, pe plan global, asupra economiilor tuturor țărilor lumii. Cauze cu caracter multilateral și complex au contribuit la dezvoltarea unor disfuncționalități în însuși tipul de creștere economică aplicat de politicile statale în modelul dezvoltării economice. Cu alte cuvinte, asupra modelelor de creștere economică aplicate în diferite state au început să acționeze, cu diferită intensitate, în condițiile crizei economice mondiale, factori atât endogeni cât și exogeni, de natură să încetinească continuarea funcționării tipului general de creștere economică aplicat cu mai mult sau mai puțin succes în perioada postbelică. Tocmai pe această bază au fost influențate toate tipurile de creștere economică care s-au aplicat în „civilizația petrolului” din perioada postbelică — avînd în vedere faptul că, practic, pentru toate țările exista un acces facil și destul de ieftin la resursele de materii prime și energetice, ca o condiție a funcționării tipului de creștere economică în țările capitaliste dezvoltate, în țările în curs de dezvoltare și chiar în țările socialiste. Ca urmare a afectării tocmai a tipului de creștere economică, în contextul actualei crize economice mondiale se înregistrează diminuări ale ritmului de creștere economică, stagnarea dezvoltării economice și chiar diminuări de la un an la altul a venitului național și producției materiale naționale în diferite state ale lumii, inclusiv pe ansamblul țărilor lumii.

Datele statistice sînt edificatoare în această privință. De exemplu, în anul 1982 creșterea economică pe plan mondial practic a stagnat; în țările capitaliste dezvoltate, produsul intern brut a scăzut față de anul precedent, scădere care s-a înregistrat și pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare, țările socialiste fiind singura grupă de țări în care s-a înregistrat o creștere a venitului național, însă și în aceste țări creșterea a fost mai mică decît media anilor 1976—1980.

Țările în curs de dezvoltare — cel mai mult afectate

CRIZA ECONOMICĂ MONDIALĂ prezintă efecte negative serioase asupra țărilor în curs de dezvoltare, determinînd o severă frînare a creșterii lor economice și o serioasă amenințare

la adresa posibilităților de creștere economică în viitorii ani. Are loc un regres important al dezvoltării economice, legat direct de criza economică mondială și de cea care acționează în sistemul relațiilor economice internaționale.

În fapt, pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare, în ce privește potențialul existent pentru sprijinirea creșterii economice există importante resurse naturale și de forță de muncă, un cîmp larg de acțiune pentru diminuarea decalajului tehnologic, pentru noi investiții. Cu toate acestea, posibilitățile țărilor în curs de dezvoltare de a-și utiliza potențialul lor de creștere economică au fost frîmate de deteriorarea climatului economic internațional, în special de criza — numită „recesiune” — din țările dezvoltate, care prin intermediul relațiilor financiare și comerciale au generat presiuni dificil de suportat asupra balanțelor de plăți ale țărilor în curs de dezvoltare.

Este o problemă deseori abordată de specialiști. De exemplu, la congresul mondial de economie de la Madrid s-a subliniat că în deceniul al optulea, prin funcționarea sa, sistemul financiar internațional a condus la îndatorarea țărilor în curs de dezvoltare față de țările capitaliste dezvoltate și față de băncile internaționale ale acestora, în special sub forma unor împrumuturi contractate la un nivel fluctuant al dobînzii, la nivelul dobînzii pieței internaționale a creditului. Ca urmare, vulnerabilitatea țărilor în curs de dezvoltare față de climatul economic internațional a crescut considerabil. Sporirea nivelului dobînzilor și reducerea termenelor de acordare a împrumuturilor și creditelor, care au însoțit majorarea dobînzilor nominale au avut o incidență extrem de severă asupra majorității țărilor în curs de dezvoltare. Dacă în perioada recesiunii din anii 1973—1976, sistemul financiar internațional acționa de așa manieră încît ajută țările în curs de dezvoltare să reducă „efectele negative perverse” asupra economiilor lor, în ultimii ani sistemul financiar internațional majorează incidența sa nefavorabilă asupra țărilor în curs de dezvoltare, incidență ce își află geneza în reducerea creșterii economice în țările dezvoltate.

Incidența crizei economice asupra economiei țărilor în curs de dezvoltare a fost destul de importantă. În condițiile unor încasări din exporturi, mult diminuate atât de cererea mai redusă din țările dezvoltate pentru materii prime și unele produse manufacturate, cât și ca urmare a reducerii prețurilor de export pe piețele internaționale pentru unele din aceste produse, ca urmare a unor fluctuații în furnizarea de resurse financiare, cele mai multe țări în curs de dezvoltare nu au avut decît alternativa de a-și diminua importurile, cu consecințe asupra creșterii economice. Capacitățile de producție neutilizate decît parțial și șomajul au crescut în numeroase asemenea țări pe măsură ce activitatea industrială a încetinit, programele de investiții au fost revizuite. S-au manifestat crize de lichiditate și dificultăți în asigurarea serviciului datoriei externe. Producția pe locuitor pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare a stagnat în anul 1980, s-a redus cu circa 2% în 1981 și cu peste 3% în 1982.

Țările în curs de dezvoltare cele mai sărace au suferit și de pe urma dîmînării producției agricole și a deteriorării raportului de schimb. Creșterea economică și dezvoltarea în țările în curs de dezvoltare nu au suferit numai o înrăutățire temporară în condițiile crizei economice mondiale, ci există indicii că aceasta poate afecta pe termen lung dezvoltarea economică, întîrziînd-o, cu toate consecințele ce decurg din aceasta. Pentru îmbunătățirea situației, apar ca necesare ajustări structurale majore și anume: 1) depășirea situației nefavorabile din comerțul internațional cu produse de bază, a dobînzilor ridicate, a cererii scăzute din țările dezvoltate, a reducerii fluxurilor financiare spre țările în curs de dezvoltare, renunțarea la protecționismul comercial; 2) realizarea unor mutații în modelul global de alocare a resurselor, implicînd ajustări structurale în producție, atât în țările în curs de dezvoltare, cât și în țările dezvoltate, de natură să asigure o stimulare pe termen lung a comerțului și dezvoltării tuturor grupelor de țări ale lumii; 3) majorarea investițiilor în țările în curs de dezvoltare, ceea ce necesită o mai bună mobilizare a acumulărilor interne în aceste țări și o sporire a asistenței financiare externe. Toate acestea necesită însă, cu precădere, o revenire pe plan mondial la o creștere economică ascendentă.

Barbu Gh. PETRESCU

Documentar

Programul alimentar mondial la a douăzecea aniversare

ÎN 1974 CONFERINȚA mondială a alimentației fixa ca obiectiv anual furnizarea către țările slab dezvoltate a unui ajutor alimentar de 10 milioane tone echivalent cereale. Scopul acestuia urma să fie pe de o parte sprijinirea dezvoltării țărilor beneficiare, iar pe de altă parte rezolvarea unor situații de urgență cu care s-ar fi putut confrunta acestea, precum seceta sau calamitățile naturale.

Curînd însă s-a ajuns la concluzia că obiectivul fixat era destul de modest în raport cu producția mondială de produse alimentare, ca și cu necesitățile țărilor potențial beneficiare, mai ales față de problemele grave de ordin nutrițional cu care se confruntă populația acestor țări. Astfel, în 1980, producția de grâu numai a țărilor industrializate s-a ridicat la 295 milioane tone; ajutorul alimentar total în cereale a fost însă în 1980-1981 de 8,6 milioane tone, adică de 3 la sută.

Din păcate, nici măcar obiectivul modest fixat în 1974 nu a fost atins. În anii trecuți, livrările cu titlu de ajutor s-au ridicat la 87 la sută din volumul propus. După un raport întocmit recent de Ministerul Agriculturii din Statele Unite ale Americii, pentru 1982/83 sînt necesare cel puțin 12 milioane tone de cereale în echivalent dar, conform datelor disponibile pînă în acest moment, ajutorul alimentar nu se va ridica decît la 7,4 milioane tone, adică la mai puțin decît a fost în 1981/82. Pe de altă parte însă, necesitățile alimentare ale țărilor în curs de dezvoltare au sporit permanent. Dacă în 1976/77 acestea au fost nevoite să importe 58 milioane tone de cereale, în 1980/81 importurile lor s-au ridicat la circa 100 milioane tone. După cum estimează experții F.A.O., chiar dacă se va face totul pentru creșterea producției agricole a acestui grup de țări, în următorii 10-20 de ani ele nu-și vor putea satisface necesitățile prin propriile forțe, ajutorul alimentar rămînînd un instrument indispensabil.

De la instituirea sa, ajutorul alimentar a suscitat vii dezbateri în literatura de specialitate. Problema care creează cele mai multe controverse este dacă un ajutor alimentar acordat nu numai în cazuri de urgență, ci aplicat într-o manieră generalizată pe termen mediu ar putea contribui la eradicarea foamei în lumea a treia. Pentru unii specialiști răspunsul la această întrebare este negativ, principalele lor argumente fiind următoarele:

1. Ajutorul alimentar ar putea să determine pe unii conducători politici din diferite țări să neglijeze sectorul agricol și să amîne pentru o dată viitoare adoptarea acelor reforme care sînt indispensabile și urgente, pentru a se asigura creșterea producției.

2. Ajutorul alimentar poate duce la scăderea prețurilor produselor agricole în țările beneficiare, ceea ce nu contribuie la stimularea agriculturii în sporirea producției lor.

3. Ajutorul alimentar nu ajunge totdeauna în folosința acelor părți ale

populației care sînt cele mai afectate de foamete, de el profitînd mai ales locuitorii zonelor urbane.

4. Dimensiunile ajutorului alimentar depind în mare măsură de excedentele existente în țările furnizoare, acestea avînd, prin urmare, un caracter aleator pentru țările beneficiare.

Din contra, alți economiști aduc argumente favorabile continuării și sporirii ajutorului alimentar:

1. Acesta impulsionează economia în ansamblul său, deoarece sumele, în special în valută, afectate în trecut importurilor de produse alimentare, pot fi disponibilizate pentru achiziționarea de bunuri cu caracter industrial, în special echipamente și instalații necesare dezvoltării industriale.

2. Vinzarea produselor primite sub formă de ajutor permite crearea unor resurse financiare care pot fi utilizate pentru creșterea investițiilor.

3. Situația alimentară a populației celei mai afectate de foamete poate cunoaște o ameliorare sensibilă prin utilizarea unor forme eficiente de repartiție și distribuție.

4. Ajutorul alimentar permite practicarea unor prețuri mai moderate pentru produsele alimentare, ceea ce stimulează economiile populației. În acest fel sporește cererea de bunuri de ordin general, stimulînd implicit dezvoltarea altor ramuri economice.

O analiză pe termen lung scoate în evidență faptul că lacunele și efectele posibil negative ale ajutorului alimentar apar în general numai atunci cînd acesta nu este alăturat altor forme de ajutor și nu este circumscris programelor de dezvoltare economică și socială ale țărilor beneficiare.

Un exemplu remarcabil al modului în care trebuie acordat ajutorul alimentar l-a constituit în ultimele două decenii Programul Alimentar Mondial. Acesta a fost creat în prima parte a anilor șazeci, la începutul primului deceniu al dezvoltării. La momentul respectiv, multe țări în curs de dezvoltare solicitau acordarea unui ajutor multilateral prin intermediul sistemului Organizației Națiunilor Unite. Atunci s-a făcut propunerea utilizării mai bune a excedentelor de produse alimentare prin folosirea lor sub forma ajutorului alimentar. În anul 1961 Adunarea Generală a O.N.U. și Conferința F.A.O. au adoptat rezoluții paralele instituind Programul Alimentar Mondial pentru o perioadă experimentală de trei ani. Rezoluțiile fixau ca obiectiv acordarea unor contribuții de 100 milioane de dolari și încredințau Programului sarcina de a utiliza ajutorul alimentar pentru necesitățile de urgență ale unor țări grav afectate de foamete precum și în scopul dezvoltării economice și sociale, în special în cadrul unor proiecte pilot care necesitau forță de muncă abundentă. Operațiunile au început efectiv în 1963. Date fiind primele succese, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a decis în decembrie 1965 să dea un caracter permanent Programului, „atîta timp cît un ajutor alimen-

tar multilateral va fi considerat posibil și necesar”.

În acest an Programul Alimentar Mondial aniversază, așadar, două decenii de existență. De la crearea sa el a angajat mai mult de 6 miliarde de dolari în favoarea a peste 1100 de proiecte de dezvoltare și 600 de situații de urgență. Peste 170 de milioane de oameni au beneficiat direct de acest ajutor. În 1982 Programul Alimentar Mondial a angajat 613 milioane de dolari pentru o serie de proiecte noi în 38 de țări. De asemenea, în același an s-au alocat 193 milioane de dolari pentru a se veni în sprijinul victimelor unor catastrofe naturale și de altă natură. În total peste 30 de milioane de oameni din țările sărace au primit alimente în cursul anului trecut prin intermediul Programului, în cadrul celor 298 de proiecte de dezvoltare în curs de implementare. Programul Alimentar Mondial acordă în momentul de față circa 20 la sută din totalul ajutorului alimentar internațional.

Principalele resurse ale Programului provin din contribuțiile regulate ale guvernelor diferitelor țări. Acestea sînt formate în mare parte din produse alimentare, dar țărilor donatoare li se solicită să aloce cel puțin o treime din contribuția lor sub formă de fonduri și servicii pentru acoperirea cheltuielilor de transport, de asigurare, de distribuție și administrative. Contribuțiile au crescut de la 85 milioane de dolari, provenind din 67 de țări, în perioada 1963-65, la 770 milioane de dolari, provenind de la 92 de donatori, în 1981-82. Numeroase țări în curs de dezvoltare care primesc produse alimentare din partea Programului contribuie, de asemenea, la acesta atunci cînd au posibilitatea. Obiectivul contribuțiilor pentru 1983-84 este de 1,2 miliarde de dolari, adică de șase ori mai mult decît cel fixat pentru perioada inițială de trei ani. La finele anului 1982 s-au anunțat contribuții reprezentînd 83 la sută din acest obiectiv, adică 990 milioane de dolari.

O altă resursă a Programului Alimentar Mondial o constituie Rezervele Alimentare Internaționale de Urgență. Acestea sînt constituite sub forma unor stocuri permanente ce pot fi utilizate în situații critice. Stocurile sînt deținute în general de țările donatoare. Ele iau, de asemenea, în sarcina lor cheltuielile de transport pînă în țara beneficiară. Ca obiectiv, aceste stocuri trebuie să se ridice la 500 000 tone de cereale pe an, dar în 1981 contribuțiile totale la Rezervele Alimentare Internaționale de Urgență au depășit acest obiectiv, ajungînd la 603 000 tone.

Peste 80 la sută din angajamentele Programului Alimentar Mondial sînt destinate unor proiecte care stimulează agricultura și dezvoltarea zonelor rurale. În acest fel, ajutorul alimentar este transformat într-o investiție în autonomia economică a țărilor beneficiare. În numeroase situații Programul furnizează alimente celor care lucrează la transpunerea în practică a unor mari proiecte de îmbunătățiri funciare, de irigații, de amenajare a cursurilor de apă. Țara beneficiară trebuie să plătească, în bani, cel puțin 50 la sută din salariile forței de muncă utilizate la

Emanuel ODOBESCU

(Continuare în pag. 28)

PROCESE ȘI FENOMENE ACTUALE DIN ECONOMIA MONDIALĂ (XXV)

Dezbatere inițiată de „Revista economică” cu sprijinul Secției de științe economice
a Academiei de științe sociale și politice, Academiei „Ștefan Gheorghiu”
și Institutului de economie mondială

Trecerea la un nou mod tehnic de producție

Andrei Vela — Datorită desincronizării curbilor care prezintă dinamica fenomenelor descrise, apariția unor tehnici și tehnologii noi, capabile să revoluționeze forțele de producție și producția nu se impune automat ca o tendință și nu poate fi localizată și determinată cu precizie suficientă. Cu atât mai puțin poate fi localizată și determinată apariția, respectiv momentul aplicării unei cuceriri științifice care a apărut anterior. Organismul economic reacționează cu întârziere față de aceste apariții. Reacția aceasta, manifestată prin apariția semnelor de criză în economie, arată că s-a ivit o neconcordanță în cadrul elementelor sistemului economic, între subsistemele care cuprind forța de producție, organizarea producției, structurile economice.

Criza care se ivește, în acest context, este însoțită de lupta pentru impunerea, respectiv, respingerea noilor sisteme productive. Este o confruntare între factorii de stimulare și factorii care blochează afirmarea noilor forțe de producție. Tovarășul Lemnij, pe bună dreptate, vorbește de existența unui sistem de blocaje. Acesta are un caracter complex, atât subiectiv, cât și obiectiv și face ca trecerea de la un mod tehnic de producție vechi la altul nou, superior, să se producă relativ lent, sinuos și cu numeroase piedici. De pildă, știm că cibernetică, microprocesoarele și inteligența artificială au devenit teoretic posibile în jurul anilor 1970—1975. În schimb, utilizarea lor pe scară largă, în sisteme de producție automatizate și robotizate generalizate se prevede abia în jurul anului 2000. Deși contururile societății informatice au fost, în mare, trasate, există proiecte și scenarii destul de detaliate, iar informatica s-a și impus în domenii largi, totuși pînă la înfăptuirea noului sistem de producție informatizat cu structuri adecvate va trece încă o epocă istorică.

Tocmai această epocă, în care se renunță la un mod tehnic de producție învechit și se trece la un nou mod tehnic de producție, este o epocă de criză profundă, economică și socială. Este o epocă de confruntare între factorii care stimulează transformările revoluționare ale forțelor de producție și factorii care le blochează.

Maria Popescu — Criza energetică a acționat tocmai ca un factor de stimulare a transformărilor revoluționare. Nevoia imperioasă de economisire a energiei a impulsionat preocupările pentru aplicarea unor tehnologii cunoscute, a reușit în atenție resurse energetice utilizate în proporții reduse în ultimele decenii datorită prețurilor scăzute și calităților superioare ale hidrocarburilor lichide și gazoase. Legătura dintre criza economică mondială și revoluția tehnico-științifică se relevă astfel în sensul că criza a declanșat necesitatea căutării unor soluții de adaptare la noile restricții, a impulsionat creativitatea și a accelerat ritmul de introducere a noutăților în producție.

Andrei Vela — Și eu m-am gândit la acest fenomen. Această, cu atât mai mult cu cât există specialiști care susțin că de fapt crizele energiei, a materiilor prime și mediului înconjurător reprezintă o criză a tehnologiilor actuale care nu au capacitatea de a valorifica rațional resursele naturale.

În acest caz, ca moment esențial al crizelor contemporane, apare faptul că prin aplicarea cuceririlor anterioare ale științei și tehnicii, în prezent se nasc forțe de producție noi, superioare celor existente, care, în mod potențial, creează noi perspective în relațiile om-natură și om-om. Societatea umană însă nu a atins acel stadiu al dezvoltării, un asemenea nivel al potențialului obiectiv, în care să poată înlocui într-un termen scurt, așa cum ar fi de dorit, vechile forțe de producție cu cele noi; procesul acesta dificil și îndelungat este marcat de puternice conflicte și crize. În acest sens larg, putem vorbi de impactul progresului științei și tehnicii prin intermediul forțelor de producție în plină înnoire cu fenomenele de criză care zdruncină economiile și societățile contemporane.

Privită printr-o asemenea prismă, criza contemporană în țările capitaliste este provocată de contradicția dintre necesitatea schimbării unui aparat de producție, care din punctul de vedere al dezvoltării științifice și tehnice este depășit și posibilitățile reale limitate sau insuficient coapte pentru a desfășura un asemenea proces. Nu mă îndoiesc că și conducătorii întreprinderilor din numeroase țări occidentale sînt în situația de a cunoaște **cu ce și cum** s-ar putea produce mai eficient și mai productiv, că și lor le este evident că aparatul de producție pe care-l utilizează este supus unei uzuri morale înaintate. Dar ei nu dispun efectiv de capacitatea financiară și de puterea de decizie politică și economică să înfăptuiască dintr-o dată un program de înlocuire a forțelor de producție la nivelul tehnicilor și tehnologiilor elaborate pe baza cuceririlor științei din ultimele decenii. Acesta este un aspect al blocajului structural de care se vorbește în literatura de specialitate și care are un rol de frinare a dezvoltării economice dintre cele mai negative.

Daniel Dăianu — Dar este o incapacitate obiectivă.

Andrei Vela — Da, este obiectivă.

Daniel Dăianu — Mai există și un al tip de incapacitate.

Andrei Vela — Este **incapacitatea de a concepe lucrurile** în cadrul noilor paradigme prescrise de dezvoltarea științifico-tehnică și cea economico-socială. Avem, deci, în față cel puțin două tipuri de carențe în capacitatea umană de a acționa: cel obiectiv și cel subiectiv. Ele sînt strîns legate și se potențează reciproc. Să presupunem că cineva, un factor de decizie, ar vrea să acționeze pentru înlocuirea radicală și imediată a forțelor de producție actuale. El nu ar putea să realizeze o asemenea decizie **din lipsa bazei materiale necesare**. În lume, acum, nu există încă uzine capabile să producă atâtea microprocesoare și roboți pentru a transforma modul tehnic de producție într-o perioadă scurtă. Dar dacă, să presupunem, ar exista această bază materială nu se dispune încă de un model conceptual capabil să asigure soluționarea tuturor problemelor economice, sociale și politice pe care le-ar pune realitățile existente.

Daniel Dăianu — Cred că nimeni în momentul de față n-ar dori o robotizare totală, admițînd că ar fi posibilă.

O veritabilă revoluție în economie și societate

Andrei Vela — Dar aspectul cantitativ al problemei se va rezolva cu timpul. Aflată încă la început, producția de roboți va cunoaște un avînt progresiv. Pentru anii următori, inclusiv în țările socialiste, ca R.D. Germană, de pildă, se prevăd creșteri însemnate la producția de roboți și aplicarea lor în industrie. La noi, în afară de dificultățile obiective unui proces de asemenea proporții, numeroase probleme le creează blocajul constituit din factorii subiectivi. Aceștia trebuie abordați și înlăturați în cel mai scurt timp. Din indicația tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, se elaborează, după cum toți știm, un program național de roboți industriali. În construcția roboților au și fost obținute succese. Dar procesul se desfășoară, totuși, încă prea lent, întâmpinînd rezerve și rețineri. Aplicarea roboților în industrie, inclusiv la noi în țară, presupune un întreg ansamblu de măsuri tehnico-organizatorice de calificare a cadrelor și de ridicare a calității tuturor utilajelor antrenate în acționarea automată executată prin roboți și calculatoare, măsuri care schimbă modul de lucru și concepția celor chemați să-l înfăptuiască. La scara unei economii naționale, toate acestea au proporția unei adevărate revoluții în economie și în societate. Această revoluție trebuie, fără îndoială, abordată și înfăptuită neîntîrziat.

Rolul deciziei conștiente

Daniel Dăianu — Eu doresc să revin totuși la problema incapacității obiective, care poate fi înțeleasă ca o reacție de

autoapărare a societății; pentru că, cred eu, societatea umană posedă o rată de adaptare naturală. Astfel, chiar dacă din punct de vedere tehnic s-ar putea realiza mai multe segmente de activitate, nu este încă timpul și în mod conștient nu s-ar întreprinde acest lucru.

Japonezii au, probabil, posibilitatea să-și robotizeze mai multe sectoare decât în momentul de față, dar nu depășesc un anumit ritm. Suedezii, așisderea, au robotizat, să spunem, o secție, au trecut după aceea la robotizarea unei fabrici, dar n-au robotizat întregul trust de producere a automobilelor. Deciziile sînt luate în mod conștient, ținîndu-se seama de potențialul societății de a răspunde favorabil la progresul științific și tehnologic.

Dumneavoastră vorbeți de roboți, dar există mașini de calcul simple, sau calculatoare de generație mai veche pe care noi nu am reușit încă să le utilizăm cum trebuie în întreprinderi; nu vorbesc de roboți. În acest caz avem de-a face cu o incapacitate generată de cauze subiective, de un blocaj intern. Se manifestă paradoxul că asemenea instrumente de potențare a efortului uman nu sînt utilizate, deși pot fi utilizate. Acest paradox trebuie pus în relație cu blocajul structural amintit deseori în discuția noastră.

Progresul tehnic cel mai ieftin, nu cel mai spectaculos

Ihor Lemnij — În ceea ce privește robotizarea în țările capitaliste, fiecare caută să producă cu utilaje cît mai puține și cît mai ieftine. Deci la roboți se gîndesc numai marii producători care posedă capitaluri de multe miliarde. Revin la această idee. Specializarea este — așa cum pentru aplicarea calculatorului trebuie create anumite condiții organizatorice — precondiția pentru aplicarea cercetării într-un mod eficient în producție, dar este și condiția pentru aplicarea mecanizării și automatizării cu mijloacele cele mai ieftine posibile.

Să nu uităm niciodată că este mai rațional și mai eficient să promovăm progresul tehnic cel mai ieftin posibil și nu pe cel mai spectaculos. Predilecția pentru lucruri care ne depășesc se cere a fi dublată de o gîndire economică și de temeinice calcule de fundamentare, de urmărirea și cunoașterea minuțioasă a conjuncturii economice și tehnologice.

Dar, așa cum bine ați spus, specializarea presupune cooperare internațională. Numai că cooperarea nu se poate rezuma la produse finite. Ea trebuie să fie adoptată într-o mulțime de forme.

S-a vorbit aici și de mărimea întreprinderii. Există o publicație americană anuală care dă pe fiecare an, pe ramuri și subramuri, numărul de întreprinderi sub 20 de muncitori și numărul total. În toate ramurile construcției de mașini pe care le-am urmărit recent pentru anul 1983, o mare parte au sub 20 de muncitori. Astfel, din 605 întreprinderi de construcții navale, 231 au sub 20 de muncitori, din 476 întreprinderi de utilități pentru extracția țiteiului 231 au mai puțin de 20 de muncitori, din 2.600 întreprinderi producătoare de aparatură medicală 1.794 sînt minuscule. La aparatura electronică cifrele sînt 2.121 și 1.149. Și așa mai departe.

Industria modernă are o structură fixă, complicată. Întreprinderile mari realizează economii dimensionale, cele mici

economii de specializare. Ele necesită fonduri puține pe care le recuperează repede. Ele sînt flexibile. Ele pot umple rapid goluri care apar. Pot lucra uneori cu utilaj ieftin, simplu, vechi, de mîna a doua sau a treia. Ele creează locuri de muncă, ceea ce este în anumite perioade extrem de important. Există întreprinderi mici producătoare de produse de concepție exportabile, cum ar fi studiile de marketing, de prognoză, consultații etc.

Se știe, de exemplu, că India este o țară cu o cercetare fundamentală foarte avansată, dar ruptă de practică și acum foarte mulți matematicieni au creat diverse societăți de consulting, de informatică și vînd inteligență. Poate că noi greșim atunci cînd manifestăm insuficientă încredere în potențialul de creativitate tehnică și intelectuală al cadrelor noastre.

Evaluarea corectă a sensurilor și tendințelor progresului economic

Maria Popescu — Cred că în analiza noastră este important să relevăm rolul de frînă pe care îl exercită blocajele de tot felul, să le cunoaștem, să evaluăm corect influența pe care o exercită ele în întîrzierea progresului.

Pe de altă parte, cred că este necesar să fim pe deplin conștienți de amploarea și extinderea instrumentelor de progres care se făuresc în momentul de față, și să pregătăm opinia pentru înțelegerea traiectului și a forței lor implacabile de pătrundere. Chiar dacă într-un loc sau altul este frînă pentru moment, pentru x ani, generalizarea unor noutăți, pînă la urmă datorită interdependențelor mondiale aceste noutăți vor pătrunde în viața tuturor popoarelor. De aceea, este necesar să fim pe deplin conștienți de iminența acestei evoluții și să contribuim la pregătirea spirituală a oamenilor pentru a înțelege lucrul acesta. Altfel, blocajele se exercită cu și mai mare forță și întîrzie procesul de înscriere pe o linie de progres pe termen lung.

Că există în firea lucrurilor, în firea oamenilor și a societăților o mare doză de inerție, este firesc. Mi-aș permite să amintesc faptul că noi folosim o mulțime de termeni care sînt depășiți. Am încercat la un moment dat să aprofundez conținutul noțiunii de „raționalitate economică”. Am căutat în enciclopedii, dar noțiunea de raționalitate este tratată în sensul filozofic-istoric. Noi, economiștii, vorbim despre raționalitate economică, dar am senzația că fiecare îi dă sensuri diferite. De foarte multe ori invocăm această noțiune, deși nu dispunem încă de o definiție clară care să ne permită ca, în lumina cerințelor economice și sociale, a restricțiilor actuale, să-i cunoaștem criteriile de evaluare și sensurile profunde. Idealul de a atinge parametri înalți de raționalitate economică se cere dimensionat conform parametrilor civilizației economice actuale și în acest sens poate că am putea ajunge și la evaluarea corectă a parametrilor cantitativi și calitativi ai optimului economic. Folosim unii termeni, le dăm fiecare sensurile pe care le generează informația pe care o deținem, dar nu reușim să comunicăm între noi și, mai ales, să stabilim un consens în legătură cu accepțiunea care este de dorit să fie conferită acestor termeni pentru a putea stabili indicatorii cantitativi și calitativi care să exprime performanțele respective.

Programul alimentar mondial

(Urmare din pag. 26)

aceste proiecte. Diferența este acordată de Program sub formă de alimente. În Egipt, spre exemplu, acest tip de proiect a fost utilizat pentru remunerarea celor 82.000 de persoane care au contribuit la transformarea deșertului steril în teren arabil, după ce construcția barajului de la Assuan a permis irigația pămîntului. Alte proiecte furnizează alimente celor care contribuie voluntar la unele investiții de pe urma cărora vor beneficia în mod direct. În Columbia, spre exemplu, locuitorii satelor au pavat propriile lor drumuri fiind sprijiniți de Program.

Ținînd cont de faptul că, de obicei, agricultorii nu-și modifică cu ușurință

practicile agricole tradiționale, ceea ce explică obținerea unor randamente scăzute, Programul a contribuit în unele țări la stimularea producțiilor agricole de bază, acordînd alimente pe o perioadă de doi ani acelor agricultori care au acceptat să utilizeze noi metode de producție pe terenurile lor, lucrînd și instruindu-se cu specialiști agronomi. Un proiect cu efecte remarcabile a fost, de exemplu, cel de dezvoltare a producției de lapte în India. Programul a furnizat lapte praf care a fost amestecat cu laptele produs în această țară. Produsul a fost apoi vîndut populației, iar guvernul a reinvestit beneficiile în dezvoltarea sectorului zootehnic, acordînd subvenții în special producătorilor de lapte din zonele sărace.

Estimările raportului F.A.O., „Agricultura: Orizont 2000”, apreciază că deficitul alimentar al țărilor celor mai afectate de foamete se va ridica în 1990 la 30—35 milioane tone echivalent cereale. Evoluția producției agricole mondiale actuale îi face pe unii specialiști să afirme că aceste estimări sînt foarte optimiste, situația alimentară a țărilor sărace fiind din ce în ce mai critică.

Rezolvarea crizei alimentare nu se va putea realiza, așa cum a arătat România în repetate rînduri, inclusiv la ultima sesiune a UNCTAD, decît printr-un efort conjugat, bazat în primul rînd pe forțele proprii ale țărilor afectate, dar sprijinit de țările dezvoltate prin intermediul unor programe eficiente care să contribuie la dezvoltarea economică și în primul rînd agricolă a țărilor lumii a treia.

Criză prelungită pe piața plumbului

CONSUMUL de plumb rafinat în lumea nesocialistă a atins în anul 1982 un nivel de 3,75 mil. tone, ceea ce reprezintă cel mai scăzut nivel după 1975. În semestrul I 1983 evoluția recesivă a consumului a continuat, înregistrându-se comparativ cu aceeași perioadă din anul precedent o nouă reducere de 3,6%. În februarul acesta, după ce în perioada 1970—1979 consumul de plumb rafinat a crescut continuu într-un ritm mediu anual de 3,3%, după 1979 s-a produs o inversare evidentă a trendului, consumul de plumb scăzând în anii 1979—1983 într-un ritm mediu anual de 3%.

Structura actuală pe domenii de utilizare a plumbului în lumea capitalistă evidențiază că principalele destinații ale acestui metal neferos le reprezintă bateriile pentru acumulatori (51% din consumul total), pigmenți și alți compuși chimici (14%), semifabricate sub formă de table și produse extrudate (8%), protecția cablurilor (8%), și aliaje (5%).

Totodată se remarcă faptul că scăderea cererii de plumb și menținerea unei supraoferte și a unor stocuri excesiv de ridicate de plumb au continuat și în anul 1983, chiar în condițiile unei redresări conjuncturale pe piața capitalistă a automobilelor, ceea ce denotă că

piața plumbului este afectată și de o puternică criză structurală. În esență este vorba de faptul că în consumul de plumb au intervenit mutații importante în sensul reducerii consumurilor specifice, precum și al limitării sau înlocuirii acestui metal care cade sub incidența unor normative tot mai riguroase de protecție a mediului. Astfel, la bateriile pentru acumulatori în ultimii ani s-a obținut o reducere cu 15—20% a consumurilor specifice de plumb, conținut cu o dublare a perioadei de funcționare a acestor elemente din componența automobilelor. Se așteaptă ca trendul să continue, astfel că pe termen mediu cererea din partea acestui principal sector consumator va crește foarte lent. Un puternic proces de înlocuire a avut loc în industria de protecție a cablurilor, unde datorită concurenței din partea maselor plastice consumul de plumb a cunoscut o reducere: în R.F.G., de pildă, cantitatea de plumb utilizată în acest scop s-a redus în ultimii 10 ani cu peste 65%. Un alt domeniu de utilizare puternic afectat de normativele de protecție a mediului este acela în care plumbul este folosit în calitate de antidetonant în benzine. Fixarea la niveluri mai reduse a limitelor maxime ale conținutului de plumb al

benzinei îndeosebi în S.U.A. și țările vest-europene a determinat reducerea cantității de plumb alocată în acest scop.

Criza structurală este adâncită și de unele particularități ale modului de formare a ofertei de plumb pe plan mondial. Astfel, trebuie avut în vedere că numai 15—20% din extracția de plumb se face din zăcăminte de minereuri a căror substanță utilă predominantă este plumbul. În cea mai mare parte, respectiv în proporție de 70%, producția minieră de plumb provine din minereuri complexe cu plumb și zinc care conțin și alte substanțe utile ca argint, aur, antimoniu, cadmiu, germaniu etc. Semnificativ este și faptul că în prezent 2/3 din producția minieră mondială de argint se obține din concentrate de plumb și zinc, dar îndeosebi din cele de plumb. Ca urmare, creșterea cererii și respectiv a producției de argint și zinc duce la creșterea ofertei de plumb chiar în condițiile în care cererea de plumb scade, ceea ce mărește supraoferta și stocurile pe piață. Totodată se remarcă o puternică expansiune în anii '70 a procesului de reciclare a plumbului, astfel că în prezent 50% din oferta de plumb este acoperită deja de plumbul secundar.

Nicolae NISTORESCU
I.E.M.

Programe de dezvoltare

MAROC: opțiunea pentru industrializare

CU O POPULAȚIE de 23 milioane locuitori și cu o rată de creștere a acesteia de 3,4% pe an, Marocul constituie un exemplu tipic de țară în curs de dezvoltare deosebit de interesată în valorificarea resurselor materiale pe calea industrializării. Pe baza acestei orientări, produsul intern brut a înregistrat în ultimii ani o rată de creștere medie anuală de circa 5 la sută, creștere realizată în special în sectorul industrial.

La rîndul ei, lipsa acută de mijloace de plată, accentuată de criza mondială (numal 45% din importuri sint acoperite prin încasările asigurate de livrările la export), a făcut și ea ca Marocul să fie deosebit de preocupat de stimularea cu precădere a inițiativelor industriale în măsură să asigure crearea de bunuri substituibile celor importate în prezent și destinate exportului. Noua legislație privind investițiile este menită să favorizeze investițiile industriale printr-o serie de facilități fiscale și vamale pe termen lung, garantarea transferului capitalurilor investite și a profiturilor, aplicarea de dobânzi reduse etc.

Procesul de industrializare are la bază existența unui important potențial minier și agricol, o infrastructură dezvoltată și o mină de lucru în plin proces de calificare.

Actualul plan cincinal de dezvoltare (1981—1985) are drept opțiuni: relansarea creșterii economice prin realizarea unui echilibru între investițiile publice și cele private; dezvoltarea echilibrată a tuturor regiunilor — prin promovarea unei politici de dezvoltare care să contrabalanseze atracția exercitată de polul economic al țării, axa Casablanca — Rabat; reducerea disparităților sociale și sporirea asistenței în domeniile educației, sănătății și condițiilor de locuit. Planul cincinal stabilește un volum de investiții de 110,9 miliarde dirhami din care 34,6 miliarde dirhami investiții publice și 76,3 miliarde investiții private. Planul are drept coordonate majore orientarea cu prioritate a fluxului de investiții spre sectoarele direct productive, respectiv 32,6% din volumul valoric al investițiilor pentru industria extractivă, prelucrătoare și sectorul energetic și 17,7% pentru agricultură. Investiții importante sint afectate, totodată, sectorul de construcții și transporturilor.

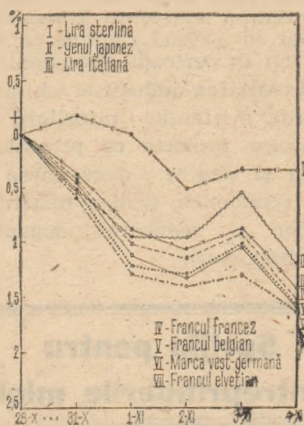
Relațiile româno-marocane cunosc o continuă dezvoltare și diversificare. România exportă în Maroc mașini și utilaje, mijloace de transport, produse chimice, fire și fibre sintetice, aparate electrice și importă fosfați, cupru, precum și unele produse finite și semifinite. De comun acord se apreciază că există posibilități de intensificare a relațiilor româno-marocane pe multiple planuri, de concretizare a unor noi acțiuni de cooperare în industrie, agricultură, lucrări publice, prospectări și exploatarea miniere, precum și în alte domenii.

M.M.

EVOLUȚII MONETARE

ÎN INTERVALUL 31 OCTOMBRIE — 4 NOIEMBRIE a.c. tendința de consolidare a poziției dolarului S.U.A. pe piața valutară internațională, manifestată de la începutul ultimei decade a lunii octombrie a.c., s-a accentuat. Procesul a avut loc în special pe fondul anticipării unor noi creșteri ale masei monetare în circulație în S.U.A. și al amînării, de către Trezoreria S.U.A., a vânzării programate de obligațiuni ca urmare a respingerii de către senat a majorării plafonului până la care Trezoreria este autorizată să atragă fonduri pentru finanțarea deficitului bugetar (ambii factori au fost interpretați de majoritatea observatorilor ca fiind de natură să contribuie la menținerea la un nivel înalt a dobânzilor la fondurile în dolari).

Cursul lirei sterline față de dolar a marcat la nivelul întregului interval analizat, o depreciere ușoară de circa 0,33 puncte procentuale (de la 1,4925 dolari/liră în ziua de referință de 28 octombrie a.c. la 1,4875 dolari/liră la 4 noiembrie a.c.), între altele și ca urmare a rolului de valută petroliferă jucat de aceasta în condițiile escaladării conflictului dintre Iran și Irak și al accentuării încordării în Liban. Marca vest-germană a înregistrat o depreciere față de dolar de circa 1,6 puncte procentuale (de la 2,6175 mărci/dolar la 2,66 mărci/dolar), fiind supusă unor puternice presiuni „à la baisse” și ca efect al intrării în dificultăți financiare a băncii Schroeder, Muenchmeyer & Henest. Cu toate intervențiile Băncii Federale pe piața valutară (în cursul zilelor de joi și vineri au fost vîndute în fixing circa 52 milioane dolari), evoluția descendentă a cursului mărcii nu a putut fi înecată.

Evoluția cursurilor principalelor valute occidentale față de dolarul S.U.A. în intervalul 31 X—4 XI; bază 28 X 1983.

Francul elvețian a înregistrat un procent de depreciere față de dolar apropiat, de circa 1,63 puncte procentuale, fiind cotat la finele săptămînii la 2,16 franci/dolar, comparativ cu 2,1250 franci/dolar în ziua de referință. Deprecierii pronunțate față de dolar au cunoscut și francul belgian (de circa 1,55 puncte procentuale, de la 53,20 la 54,05 franci/dolar), francul francez (de circa 1,50 puncte procentuale, de la 7,9775 la 8,19 franci/dolar) și lira italiană (de circa 1,4 puncte procentuale, de la 1593 la 1616 lire/dolar).

Procentul de depreciere a cursului yenului japonez a fost mai puțin pronunțat, de circa 1,1 puncte (de la 232,75 la 235,50 yeni/dolar), în principal ca urmare a evoluțiilor relativ mai favorabile înregistrate în economia niponă.

Dobânzile la fondurile în principalele eurovalute au prezentat următoarea evoluție (se dau nivelurile de ofertă la depozitele pe termen de 6 luni cotate în zilele de 28 octombrie și 4 noiembrie a.c.): eurodolar 9,8125 și 10,0625%, euromărci vest-germane 5,9375 și 6,0625%, eurofranci elvețieni 4,375 și 4,25%, curolire sterline 9,5625 și 9,5%.

În condițiile consolidării poziției dolarului S.U.A., prețul aurului a înregistrat un declin sensibil, atingînd în unele zile din cadrul intervalului analizat 374—375 dolari/uncie. La ultimul fixing de la Londra din ziua de 4 noiembrie a.c. prețul aurului s-a situat la 381 dolari/uncie, comparativ cu 387,75, preț atins la ultimul fixing din săptămîna precedentă.

Gheorghe MUNTEAN
Alexandru OLTEANU

Dobinzile la creditele de export

LUNA trecută 22 din cele 24 țări membre ale O.C.D.E. au ajuns la Paris la un nou acord privind dobinzile care se percep la creditele de export. Ideea centrală a noului acord constă în faptul că ratele dobânzilor se vor modifica în mod automat în raport cu schimbările pe piața financiară. Scopul urmărit este de a reduce elementul de subvenție existent în mecanismul de finanțare a exporturilor, care s-a apreciat că sporește considerabil în condițiile menținerii nivelului ratelor creditelor la export, în timp ce ratele dobânzilor pe piața financiară atinseseră cote foarte înalte. Conform noului acord, care prevede ajustarea semestrială a ratei minime pe care fiecare stat din cele 22 o va acorda la creditele sale de export, modificările în aceste rate minime se vor efectua în raport cu un nivel internațional ponderat bazat pe un coș de valute naționale. Alcătuirea coșului de valute este următoarea: dolarul S.U.A. 42%; marca R.F.G. 19%; lira sterlină, francul francez și yenul japonez fiecare câte 13%. Modificările se vor produce numai în măsura în care se vor înregistra fluctuații ale coșului mai mari de $\pm 0,5\%$. După cum se afirmă, noul acord va elimina elementul de subvenție directă prin dobânzi pentru toate statele industrializate, cu excepția Italiei, unde ratele dobânzii pe piața financiară internă se află la niveluri deosebit de înalte.

Acordul prevede și reducerea nivelului minim al ratelor dobânzilor la creditele de export acordate unor categorii de țări. Astfel, pentru cele mai sărace dintre țările în curs de dezvoltare nivelul minim al ratei dobânzii coboară de la 10% la $9,5\%$; pentru țările în curs de dezvoltare mai avansate și statele socialiste europene, rata minimă scade de la $10,85\%$ la $10,35\%$ în cazul creditelor pe 2-5 ani și de la $11,35\%$ la $10,7\%$ în cazul creditelor cu perioade de rambursare mai lungi. Creditele la export practicate între statele industrializate nu vor beneficia de modificarea nivelului minim al ratei dobânzii.

R.D. Germană: meșteșugarii în sprijinul comerțului

COOPERATIVELE de consum au prezentat, în cadrul unei expoziții organizate la Berlin, realizările importante obținute de cei circa 2000 de angajați din sectoarele de întreținere ale cooperativelor de consum din R.D.G. În construcția mijloacelor de raționalizare, întreținere preventivă și în domeniul reparațiilor. Expoziția a avut ca prim scop generalizarea experienței înaintate a celor mai bune cooperative de consum. Cooperativele de consum își concentrează atenția mai ales asupra modernizării instalațiilor comerciale și a pieselor de completare pentru agregate, aparate și pentru in-

stalațiile existente. Așadar ele nu desoperă și nu construiesc ceva nou, ceva ce s-ar găsi în oferta, de pildă, a Combinatului pentru echipamente de tehnică comercială. Un accent deosebit se pune pe modernizarea echipamentelor disponibile care s-au învechit, aceasta ducând la economii de importante mijloace financiare și la evitarea cumpărării unor instalații noi. Un rol important revine și producerii unor mijloace de raționalizare simple, având ca scop ușurarea muncii. Multe lucruri sînt realizate din resturi de materiale și prin recondiționarea unor echipamente vechi. La producerea de mijloace de raționalizare participă în primul rînd lăcătuși, timplari și electricieni.

Conducerea Uniunii cooperativelor de consum din R.D.G. își propune să dezvolte în continuare, în mod planificat, sectorul activităților de întreținere. În 1985, în cooperativele de consum urmează să lucreze aproximativ 2550 de meșteșugari.

Iugoslavia: dezvoltarea industrială a Belgradului

ÎN CEI 39 de ani de la eliberarea de sub ocupația fascistă, Belgradul a cunoscut o puternică dezvoltare industrială. Au fost create mari platforme industriale, amplasate în afara orașului, au fost modernizate sau reconstruite întreprinderile industriale existente în zona urbană și construite altele noi.

Pentru perioada următoare se prevede o schimbare treptată a structurii economice a orașului, urmînd să se dezvolte cu prioritate acele ramuri industriale care au o tendință de creștere de lungă durată, cum sînt energetica, industria construcțiilor de mașini, industria chimică și industria alimentară. Cele mai mari investiții se vor face în energetică. Ea va fi orientată spre folosirea într-o măsură mai mare a surselor energetice interne și înlocuirea celor aduse din import. Se acordă o deosebită atenție mării capacităților de producere a energiei electrice pe bază de cărbune. După terminarea obiectivelor aflate în construcție, puterea instalată a termocentralelor va crește de la 1900 MW în anul 1980 la 3100 MW în anul 1985.

Dezvoltarea în perspectivă a industriei prelucrătoare de metale se va baza în primul rînd pe folosirea mai bună a capacităților existente. Dinamica investițiilor în această ramură va fi mai lentă decît în perioada precedentă.

În dezvoltarea industriei chimice se va acorda o atenție prioritară realizării acelor proiecte ce prezintă importanță și pentru dezvoltarea altor ramuri economice, pentru mărirea exporturilor și reducerea dependenței față de importuri.

Sprijin pentru întreprinderile mici

PARLAMENTUL (vest) european a proclamat anul 1983 drept an al întreprinderilor mici și mijlocii, preocupări-

le îndreptîndu-se către sprijinirea — într-un cadru instituționalizat — a acestor întreprinderi în probleme privind formarea cadrelor, gestiunea, înformarea, subcontractarea și altele. Un prim canal de sprijin financiar îl constituie Fondul social european, alocațiile sale fiind destinate formării cadrelor, încadrării forței de muncă în regiuni aflate în dificultate, sprijinirii anumitor categorii ale populației — tineri, șomeri, femei — în găsirea de locuri de muncă, creării de noi întreprinderi mici și mijlocii în domenii de vîrf. Alte ajutoare sînt distribuite prin Fondul european de dezvoltare, atît la nivel comunitar, cît și prin guvernele statelor membre; aceste fonduri sînt menite să diminueze consecințele anumitor măsuri comunitare care pot afecta o țară sau o zonă a unei țări din Piața comună, precum și consecințele crizei din diverse sectoare mai puternic lovite. Alături de aceste organisme, Banca europeană de investiții acordă și ea împrumuturi pentru modernizarea întreprinderilor mici și mijlocii.

Revista L'Usine Nouvelle speră ca proclamarea anului întreprinderilor mici și mijlocii a fost cel puțin un prilej de a se atrage atenția asupra problemelor ce confruntă aceste întreprinderi și a necesității ca instituțiile aminate să răspundă mai bine scopului pentru care au fost create.

Sectorul construcțiilor din Italia în dificultate

INVESTIȚIILE în construcții și lucrări publice în Italia s-au restrîns în 1982, în volum, cu $2,7\%$ față de 1981, cel mai afectat fiind sectorul construcțiilor de locuințe, în care reducerea a fost de $3,2\%$. Și activitatea în exterior s-a diminuat, valoarea contractelor pentru construcții în străinătate scă-

Repartizarea contractelor externe pentru construcții, încheiate de Italia — miliarde lire —

Anul	Total	din care		
		Țări occid. dezvolt.	Țări exportatoare de petrol	Alte țări în curs de dezvoltare
1981	4 880	43	2 991	1 846
1982	2 355	1	840	1 514

Sursa: Esportare — informazioni per il commercio estero, nr. 12/30.VI.1983

zînd în 1982 la 2355 miliarde lire (1,75 mrd. dolari), aproape de nivelul anului 1978, după ce în 1981 atinsese cifra record de 4880 mrd. lire (4,3 mrd. dolari). Printre cauze sînt menționate redimensionarea programelor de dezvoltare ale țărilor producătoare de petrol, care în 1981 au fost principalii clienți ai Italiei, creșterea datoriiilor țărilor în curs de dezvoltare și concurența tot mai puternică din partea așa-numitelor „țări recent industrializate” din Asia.

GLOSAR

Mișcări internaționale de capitaluri

PRIN termenul de mișcări internaționale de capitaluri se înțelege orice transfer de putere de cumpărare peste granițele unei țări. Iată unele exemple care ilustrează această definiție: cumpărări de bunuri sau servicii într-o țară străină care duc la o creștere cel puțin temporară a conturilor bancare sau a disponibilităților externe ale locuitorilor unei țări într-o altă țară; transferuri de disponibilități externe dintr-o țară în alta; acordări de credite comerciale și financiare pe termen scurt sau mijlociu unor străini; cumpărarea de valori mobiliare străine; acordarea de împrumuturi în care ca debitorii sau creditorii apar instituții internaționale, guverne, autorități guvernamentale, bănci centrale sau întreprinderi particulare; înființarea de întreprinderi într-o țară de către rezidenți ai altei țări. În categoria mișcărilor internaționale de capitaluri pot fi incluse și donațiile. Din această categorie nu fac totuși parte transferurile de aur.

O deosebire care merită să fie menționată este aceea dintre investițiile externe directe și de portofolii. Primele reprezintă cel puțin în perspectivă preluarea controlului asupra unei întreprinderi situate într-o altă țară. Celelalte reprezintă o achiziție de acțiuni ale unei întreprinderi situate într-o altă țară, fără ca investitorul să dobândească un control asupra acelei întreprinderi.

Importanța economică a mișcărilor de capital rezidă în cazul țării importatoare în dreptul de a dispune, prin transfer de bunuri și servicii fie pentru sporirea consumului, fie pentru sporirea investițiilor, fie pentru ambele, peste ceea ce îi permite produsul ei național. În cazul în care capitalul importat nu este folosit direct pentru sporirea importului de mărfuri, mijloacele financiare primite din străinătate sporesc lichiditatea externă a țării, ceea ce poate avea ca efect îmbunătățirea condițiilor de obținere de noi credite, inclusiv a condițiilor de dobândă. Dacă, pentru motive diverse, dobânda capitalului importat depășește un nivel rezonabil, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, în ultimii câțiva ani, utilitatea importului de capital devine problematică pentru țara importatoare.

Pentru țara exportatoare de capital, acest export este favorabil în măsura în care capitalul este greu utilizabil în interior și în care exportul de capital antrenează cu el o creștere a exportului de bunuri și servicii spre țara importatoare de capital. Consecințele exportului de capital sînt însă multiple. Un asemenea export influențează structura dobânzilor în țara exportatoare, care, la rîndul său, influențează mărimea și orientarea investițiilor proprii.

În sfîrșit, este incontestabil că mișcările de capital pot acționa pozitiv asupra comerțului internațional, în condițiile în care capitalul împrumutat este utilizat pentru cumpărarea de bunuri și servicii în alte țări.

C.K.

Consum energetic

Coștel Stingaciu, Ploiești — 1) Pondera industria în consumul total de energie primară variază de la țară la țară, fiind în principiu mai scăzută în țările cu un nivel mai înalt de dezvoltare economică, în care sectorul transporturilor contează cu o pondere ridicată, după cum rezultă dintr-un studiu al secretariatului C.E.E./O.N.U. prezentat la recentul seminar de la București privind utilizarea rațională a resurselor energetice secundare. Astfel, în S.U.A. și Canada ponderea industriei în consumul final de energie era în 1980 de 31,4%, în Europa occidentală de 38,4%, în U.R.S.S. de 64,3%, în restul țărilor socialiste europene de 54%, iar în Europa de sud (Grecia, Portugalia, Spania) de 45,1%. În țara noastră industria conține cu aproape 70% în consumul total de energie primară. Din consumul industrial de ener-

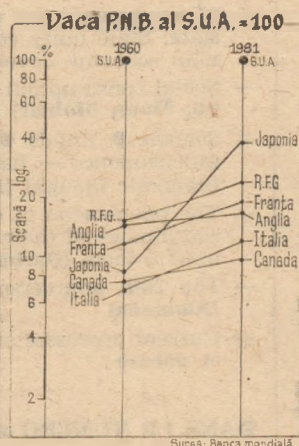
gie peste 60% revine industriei metalurgice, chimice și a materialelor de construcții.

2) Consumul de energie primară pe locuitor a sporit în țara noastră de la 0,7 tone echivalent cărbune în 1950, la peste 4 t echivalent cărbune în 1980, iar cel de energie electrică a crescut în același interval de la 130 kWh la peste 3 000 kWh.

Pe un lucrător din industrie, consumul de energie primară a sporit de la 1 t echivalent cărbune în 1950, la 2,6 t în 1980, iar cel de energie electrică de la 2 340 kWh la aproape 16 000 kWh.

Comparații internaționale

Doina Drăgoescu, București — Chiar atunci cînd se folosește același indicator (ceea ce nu este deloc cazul actualmente), comparațiile internaționale în privința nivelului de dezvoltare rămîn destul de imprecise din cau-

za fluctuațiilor cursurilor valutare. Reducerea considerabilă a decalajului dintre S.U.A. și Japonia privind mărimea produsului național brut între 1960 și 1981, care rezultă din graficul alăturat, își găsește explicația nu nu-

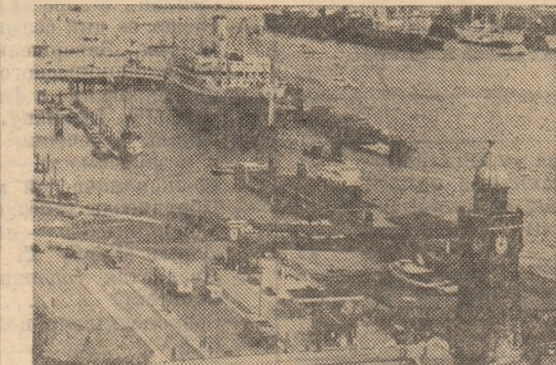
mai în creșterea mai rapidă în această perioadă a produsului național brut al Japoniei, ci și, într-o anumită măsură, în repreciețea în intervalul amintit, a yenului japonez față de dolar și deci în sporirea valorii exprimate în dolari a P.N.B. japonez. În 1982, dimpotrivă, repreciețea dolarului american în raport cu yenul japonez a atras o creștere a distanței care separă produsul național brut total al celor două țări.

Dar, în general vorbind, chiar dacă nu ar fluctua cursurile valutare, se menține diferențele în ce privește puterea de cumpărare în diverse țări a monedei aleasă ca bază comună de exprimare (în cazul de față dolarul american), ca și dificultățile decurgînd din existența într-o serie de țări a unor cursuri valutare multiple.

Transport maritim

Nicu Irimie, Vințul de jos — 1) Datorită numeroaselor sale avantaje, transporturile maritime asigură astăzi peste trei sferturi din traficul de mărfuri care formează obiectul comerțului mondial. Veritabila „maritimizare” a comerțului in-

ternațional produsă în secolul nostru este ilustrată de sporirea tonajului mărfurilor transportate pe mare de la 300 milioane tone în 1913, la 465 mil. t în 1938, 831 mil. t în 1955 și 3 648 mil. t în 1980. Creșterea tonajului a fost însoțită de o sporire și mai accentuată a distanțelor de transport (la 22 957 miliarde tkm în 1980).

Hamburg — una din porțile maritime ale Europei

Majorarea capacității de transport a navelor nu este legată numai de spo-

rirea tonajului lor, ci și de sporirea vitezei de deplasare și de creșterea productivității muncii în operațiunile de încărcare, descărcare etc. Ca urmare, cantitatea de mărfuri (în tone) ce poate fi transportată într-un an de 1 t.r.b. a crescut de la 6,9 în 1948 la 10,8 în 1968 și 11 în 1980. Cu alte cuvinte, cînd se analizează capacitatea de transport a navelor trebuie ținut sea-

ma și de randamentul sporit al utilizării lor.

2) Potrivit datelor statistice disponibile, cele mai ridicate niveluri pe locuitor ale traficului comercial de mărfuri (export plus import) transportate pe mare se înregistrează în Suedia (10 122 kg pe an), urmată de Danemarca (7 909 kg), în vreme ce în Birmania, de exemplu, nivelul respectiv nu depășește 39 kg, iar în Bangladesh 57 kg. Media mondială este de 1 626 kg.

Comerț

Serban Dumbravă, Brăila — Comerțul în contrapartidă nu se practică numai pe plan internațio-

nal, ci și pe plan intern, chiar în unele din cele mai dezvoltate țări capitaliste. Astfel, în economia S.U.A. el este semnalat încă din 1961, în prezent funcționînd în această țară peste 350 de firme specializate în schimbul de marfă con-

tra marfă, cu peste 100 000 de clienți, din cele mai diverse ramuri de activitate economică. Spre sfîrșitul anului trecut au început să apară și în R.F. Germania asemenea firme care mijlocesc schimbul de marfă contra marfă unor întreprinderi aflate în criză de lichidități. Pînă acum au fost înființate în R.F.G. trei asemenea firme (la Köln, Hamburg și Witten), dotate fiecare cu cite un calculator electronic cu ajutorul căruia au înlocuit un catalog al întreprinderilor interesate și identică partenerii potențiali. Cele trei firme speră să atragă pînă la sfîrșitul acestui an circa 500 de clienți. După cum relatează revista vest-germană **Wirtschaft und Produktivität** (nr. 10/1983), pentru serviciile pe care le oferă, respectivele firme percep un comision cuprins între 3 și 8% din valoarea tranzacțiilor pe care le mijlocește.

Metroul din Praga

Ion Damian, București — Hotărîrea cu privire la construirea metroului din Praga a fost adoptată de guvernul cehoslovac în 1967. Din prima magistrală a metroului, care avea să unească în 1980 noile cartiere din nordul capitalei cu cele din sud, a intrat în funcțiune în 1974 un prim tronson în lungime de 6,7 km, cu 9 stații. În 1978 a început darea treptată în exploatare a celei de a doua magistrale a metroului, unind cartierele din nord-est cu cele din estul capitalei. În prezent cele două magistrale ale metroului, care se intersectează în centrul orașului, măsoară 20 km lungime și sînt deservite de 23 de stații, dintre care unele sînt situate la o adîncime de pînă la 50 m sub nivelul trotuarului. Metroul preia actualmente 711 000 de călători pe zi. La orele de vîrf o garnitură de metrou, a cărei capacitate maximă este de 1 500 de călători, sosește în stație la un interval de 135 de secunde. În 1985 urmează să fie dat în exploatare primul tronson al celei de a treia magistrale a metroului, care va lega noile cartiere din sud-vest cu centrul orașului. Construirea acestei magistrale se face în condiții geologice dificile, ale unor roci extrem de dure cum este granitul. În perspectiva mai îndepărtată, pînă în 1990, se are în vedere prelungirea la 40 km a rețelei celor trei magistrale ale metroului și majorarea de la circa 25 la 40% a ponderii acestui modern și comod mijloc de transport în fluxul cotidian al călătorilor pragezi.

Revista ECONOMICA

Editată de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 45 din 11 noiembrie 1983

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Un imperativ al dezvoltării economice. Reducerea consumurilor energetice (Vasile Boescu, Corneliu Bârnea) 1
- Realizarea exemplară a sarcinilor de plan. Modernizarea și diversificarea producției (Vasile Ghișe) 3
- Noi resurse în circuitul economic. Valorificarea siturilor bituminoase (Constantin Răduț) 5
- Organizarea teritoriului și asolamentelor (Ion Bold) 6
- Posibilități de creștere a randamentelor și a eficienței economice în apicultură (Ov. Grasu) 7
- Autoconducerea și autogospodărirea în profil teritorial. Aplicarea normelor generale de organizare și dezvoltare a rețelei comerciale (Constantin Tudose) 9
- Autogestiunea în întreprinderi: răspunderi, acțiuni, rezultate. Utilizarea rațională a mijloacelor circulante (T. Onofrei) 11

ȘTIINȚĂ—TEHNOLOGIE—EFICIENȚĂ

- Cibernetică industrială: coordonate, tendințe, evoluții (Mihail Florescu) 13

CONDUCERE-ORGANIZARE

- Concepte și metode în activitatea de creație. Optimizarea sinergetică a valorii globale (Ioan Olaru) 15

TEORII-IDEI

- 65 de ani de la făurirea statului național unitar român. Desăvârșirea unității de stat — factor esențial al dezvoltării economiei românești (I) (Alexandru Puia) 17
- Formarea și finanțarea fondurilor sociale de consum (I) (Gr. Vâlceanu, Maria Molnar) 19
- Factorul uman și organizarea întreprinderii (Ovidiu Nicolescu) 21
- Școli ● curente ● economiști. Ideea de unitate și independență națională — componentă fundamentală a tradițiilor valoroase ale gândirii social-economice românești (III) (Dumitru Mureșan) 22

ECONOMIE MONDIALĂ

- Coordonate ale genezei fenomenelor de criză și instabilitate din economia mondială — direcții și căi de acțiune pentru înlăturarea lor (Barbu Gh. Petrescu) 24
- Programul alimentar mondial la a douăzecea aniversare (Emanuel Odobescu) 26
- Procese și fenomene actuale din economia mondială (dezbateri) (XXV) 27
- Tendințe—conjucturi 29
- Mondorama 30
- Curier 31

IN SUPLIMENT: Curier economic-legislativ

IN THIS ISSUE

- Industrial cybernetics: coordinates, trends, evolution (Mihail Florescu) 13
- 65 years since the creation of the Romanian united national state. State unity completion: an essential factor of the Romanian economy development (I) (Alexandru Puia) 17
- Social consumption funds: build-up and financing (Gr. Vâlceanu, Maria Molnar) 19
- Schools ● trends ● economists. The idea of national unity and independence — basic component of the Romanian social and economic thought (III) (Dumitru Mureșan) 22
- The phenomena of crisis and instability in the world economy: coordinates of their origin, directions and ways of action to eliminate them (Barbu Gh. Petrescu) 24
- The 20th anniversary of the World Food Program (Emanuel Odobescu) 26
- Current processes and phenomena in the world economy (XXV), A debate 27

DANS LE NUMERO

- La cybernétique industrielle: coordonnées, tendances, évolutions (Mihail Florescu) 13
- 65 ans depuis l'édification de l'Etat national unitaire roumain. L'accomplissement de l'unité étatique, facteur essentiel du développement de l'économie roumaine (I) (Alexandru Puia) 17
- La formation et le financement des fonds sociaux de consommation (Gr. Vâlceanu, Maria Molnar) 19
- Ecoles ● courants ● économistes. L'idée d'unité et d'interdépendance nationales — composante fondamentale de la pensée socio-économique roumaine (III) (Dumitru Mureșan) 22
- Coordonnées de la genèse des phénomènes de crise et d'instabilité de l'économie mondiale — directions et voies d'action pour leur dépassement (Barbu Gh. Petrescu) 24
- Le Programme alimentaire mondial au XXe anniversaire (Emanuel Odobescu) 26
- Processus et phénomènes actuels dans l'économie mondiale (débat) (XXV) 27

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

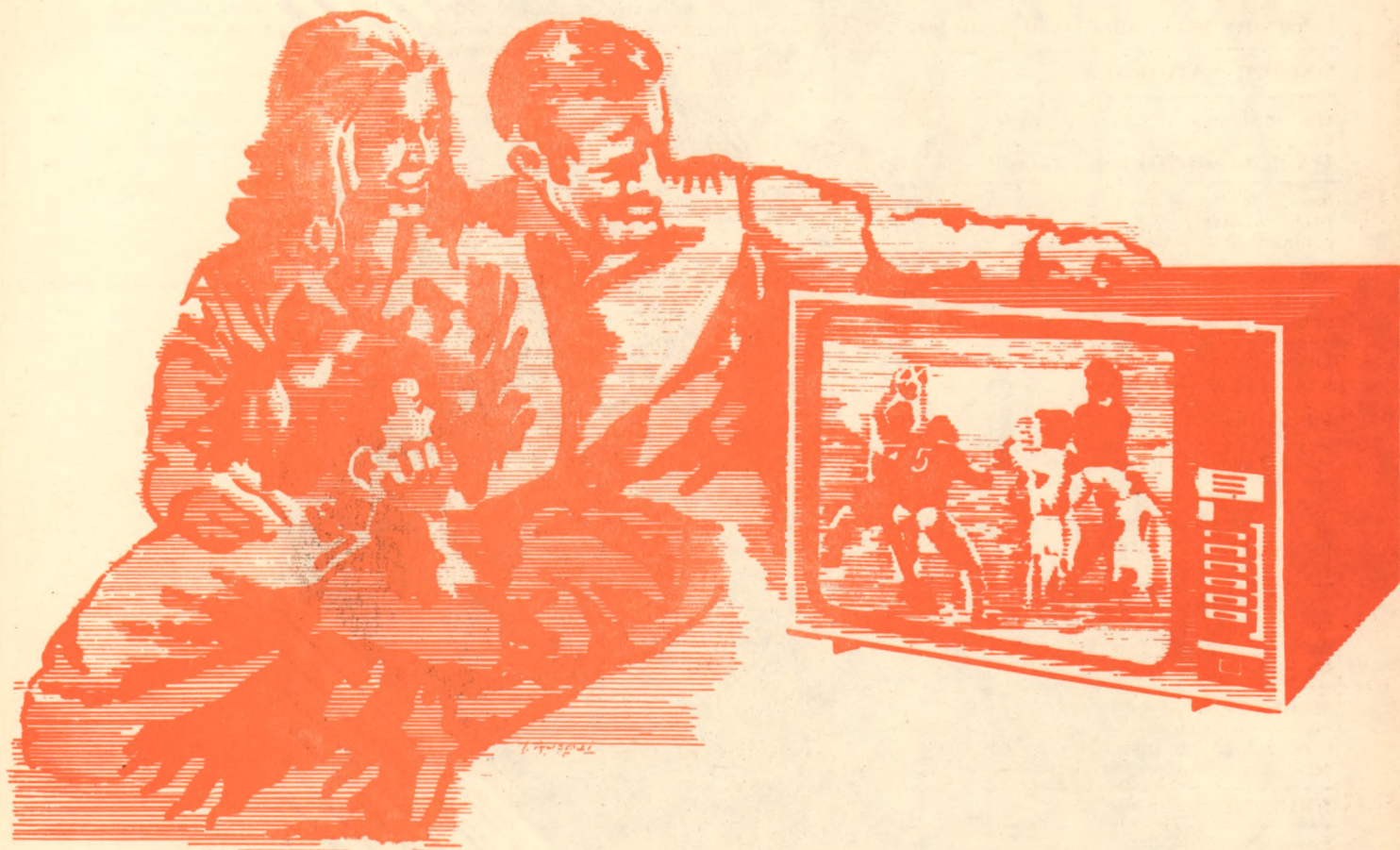
- Промышленная кибернетика: координаты, тенденции, эволюция (Михаил Флореску) 13
- 65 лет со дня создания единого национального румынского государства. Завершение государственного единства — важный фактор экономического развития Румынии (I) (Александру Пуя) .. 17
- Формирование и финансирование общественных фондов потребления (Gr. Vâlceanu, Maria Molnar) 19
- Школы — течения — экономисты. Идея национального единства и независимости — основная составляющая румынской социально-экономической мысли (III) (Думитру Мурешан) 22
- Координаты генезиса явлений кризиса и неустойчивости в мировой экономике — направления и пути деятельности по их устранению (Барбу Г. Петреску) 24
- Двадцатая годовщина Мировой программы питания (Эмануел Одобеску) 26
- Современные процессы и явления в мировой экономике (дискуссия) (XXV) 27

ÎN ATENȚIA CELOR CARE STUDIAZĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL IDEOLOGIC DE PARTID

Suplimentul nr. 46 din 18 noiembrie a.c. al „Revistei economice” va fi consacrat publicării unor consultații în sprijinul celor ce studiază în învățămîntul politico-ideologic de partid.

Redacția și administrația: 70 159 București, Bd. Magheru nr. 28—30, etaj 1, sectorul 1. Telefon 59 20 60. Cont I.S.I.A.P. 645 150 228 B.N.R.S.R. — filiala sector 1.

O lume întreagă pe micul ecran al TELEVIZOARELOR CU CIRCUITE INTEGRATE!

- OLT — televizoare cu circuite integrate, moderne, practice, necesare informării dv.
- SNAGOV — realizate în 2-3 variante de prezentare estetică, culoare, funcționalitate, după dorințele și gusturile cumpărătorilor.
- SIRIUS
- DIAMANT

Televizoarele cu circuite integrate prezintă următoarele caracteristici :

- complet tranzistorizate ;
- durată de folosire îndelungată ;
- imagine perfectă și sunet clar ;
- consum de energie electrică redus cu cca. 33% ;
- funcționare normală chiar și la variații mai mari ale tensiunii pe rețea ;
- depanarea mult simplificată deoarece în construcție prezintă module funcționale care se pot înlocui cu operativitate.

Termen de garanție de la data cumpărării :

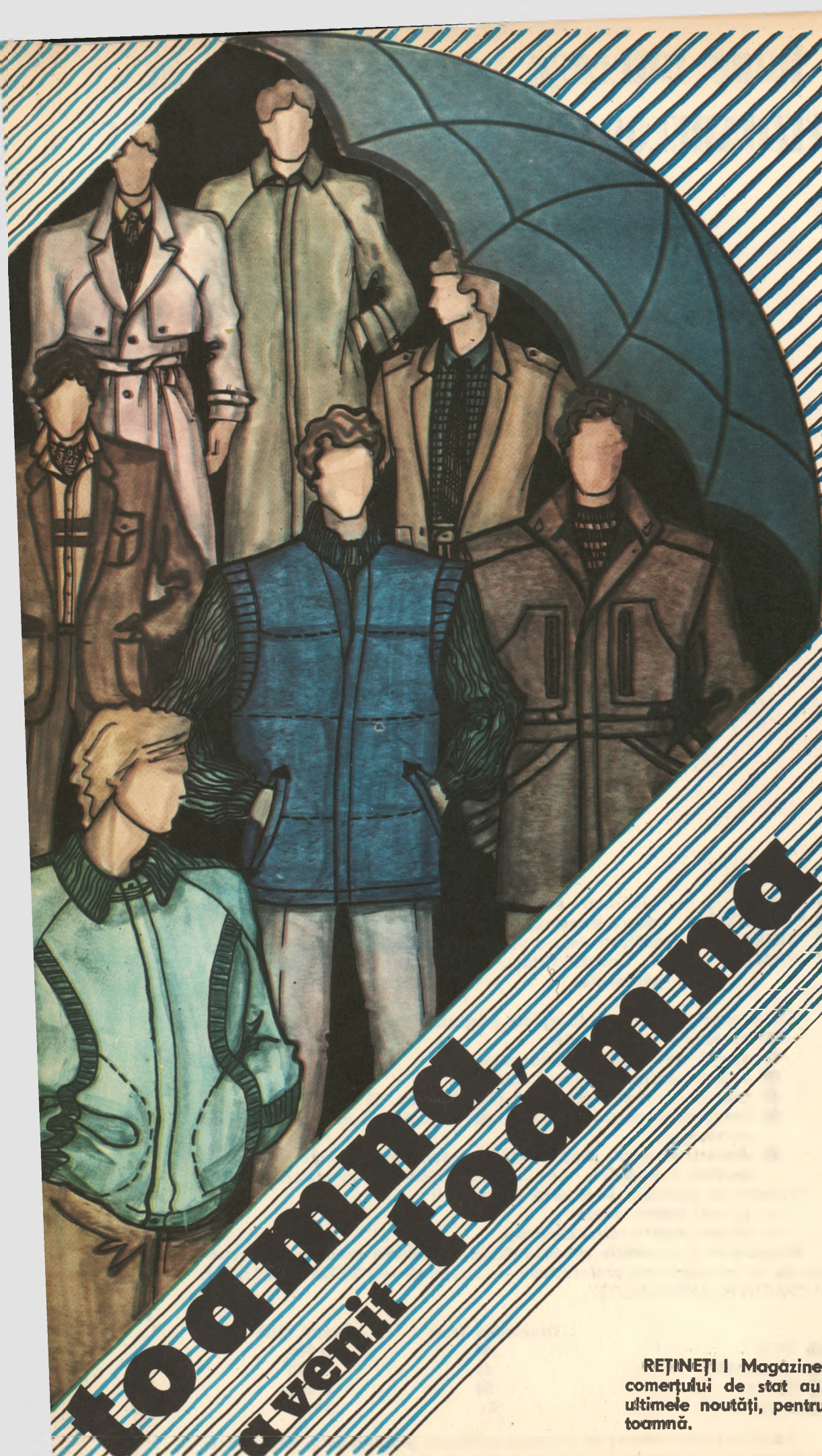
- 12 luni pentru aparat ;
- 18 luni pentru tubul cinescop.

Magazinele și raioanele specializate în desfacerea produselor electronice vin în întâmpinarea preferințelor dv., oferindu-vă **TELEVIZOARELE CU CIRCUITE INTEGRATE** :

	Diagonala (cm)	Prețul (lei)
● OLT	44	3 000
● SNAGOV	47	3 065
● SIRIUS	50	3 200
● DIAMANT	61	3 720

Lucrătorii din comerț cu o înaltă calificare profesională, vă pot furniza informații suplimentare privind instalarea și mînuirea acestor moderne televizoare.

RECOM

Toamna, toamna...
A venit toamna!
Dar garderoba dv. de toamnă este completă?
Nimic mai simplu! Vizitați magazinele de confecții și tricotaje ale comerțului de stat! Veți găsi acolo noi modele de taioare, blezere, fuste, pantaloni, jachete, sarafane, salopete, bluze, pulovere, impermeabile, umbrele, raglane, pardesie etc.

Atât materialele (moi, lejere), cât și paleta coloristică (tonuri închise, care evoluează fie spre culori clasice, ușor albastrii, fie spre culori vii, tinerești) respectă întru totul tendințele MODEI '83.

Reînnoiți garderoba dv. cu confecții și tricotaje de bună calitate, cu linie sport sau clasică, moderne, funcționale și elegante.

REȚINEȚI! Magazinele și raioanele specializate ale comerțului de stat au fost recent aprovizionate cu ultimele noutăți, pentru ținuta dv. vestimentară de toamnă.

RECOM